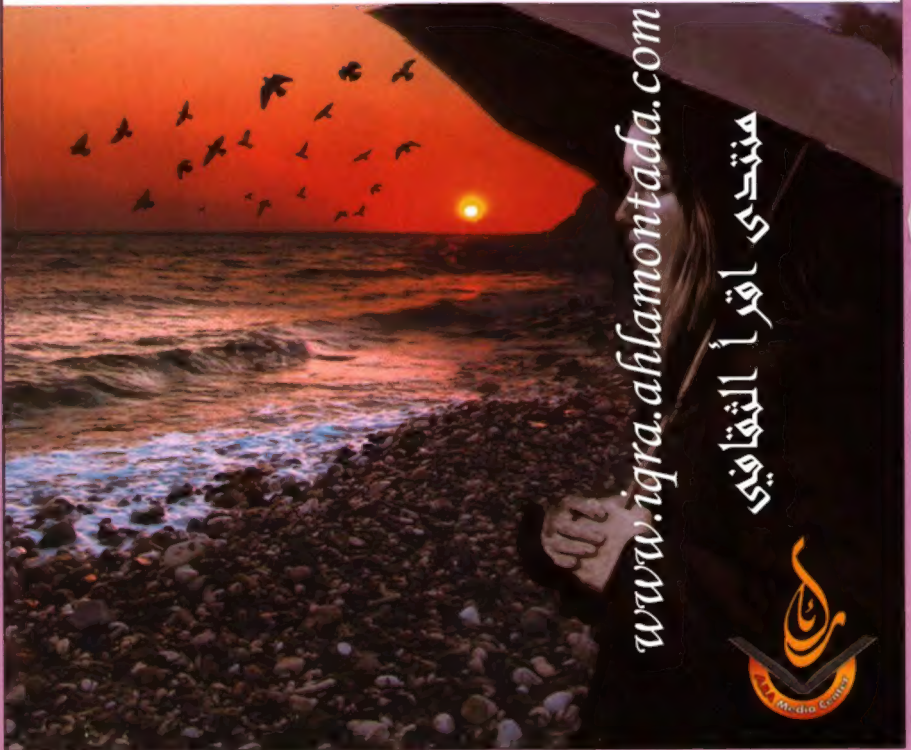

خالد نیر توغروں

سیدا

نزاره کانی ژبانی لاویک

www.igra.afsamontada.com

منتدی اقرأ الثقافی

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

سَيِّدَا

ئازارەکانی ژبانی لاویک

نووسەر : خاليد ئىرتوغروڭ
 ومړگړې : پېشرهو هيووا احمد
 دارشتمه وى: بههره محمدعلى
 نؤبهى چاپ : يهكهم

سَيِّدَا

تازارمکانی ژبانی
 لاويك

له بهرپوه بهرانيه تي گشتي کتبخانه گشتييه کان
 ژماره (۲۸۷۰) ي سالي ۲۰۱۲ ي پي دراوه

www.ara-m.com
 ara.m@hotmail.com

ناونند راکړاندفت لارا

0770 358 7100 - 0750 106 9589 - 0748 013 4669

بنکدې سره کي پلاو کر دنه وې بهر همه کلي ناو مندي راگه پاندي لارا - سلیماني - شقایي پیرمیرد

سىقدا

ئازارەكانى ژيانى لاويك

نووسىنى

خالىد ئىرتوغرول

ومرگىپرانى

پىشپرهو هيووا احمد

جاپى يەكەم

۱۴۲۴ ك - ۲۰۱۳ ز

پیشہ کی نووسہر

ئەم کتیبە چیرۆکیکی راستە قینە یە. بەلام لەسەر داوای ئەو کەسانە ی بەشیکن لە چیرۆکە کە ناوی خوازاو بەکارهێنراوە.

ئەم پووداوە کەم وینانەم راستەوخۆ لە زمانی شایەتەتالی پووداوەکانەووە وەرگرتووە و سەر لەنوێ دامپشتوونەتەووە، بەبێ ئەو ی گۆرانیکاری تێدا بکەم.

ئەم کتیبە باسی ژانی پێ دەرد و مەینەتی کچیکی عازەب دەکات کە شوێن خەیاڵ و ئارەزووەکانی کەوتووە.

زنجیرە ی پووداوەکان هێندە کاریگەر و ئاواژەن لەکاتی خوێندنەوێاندا سەرسام دەبن و ناتوانن فرمیسکە کانتان پابگرن. لەوێش گرنگتر لە بەرامبەر ئەم هەموو راستییە سەرسوڕهێنەرانی ژیاندا هەست دەکەیت کاتی ئەوێە چاویک بە ژیاانی خۆتدا بخشینی تەووە، بەتایبەتی کاتی تێگەشتی خۆشەویستی و عەشقی هەلە، یان دەووبەری خراپ چۆن مرقۆ لەناو دەبەن.

ئەم بەرھەمە چیرۆکیکی پێ لە پەند و وانە یە و دوورە لە هەموو هەلبەستراویک، پووداوەکان چۆن پوویاندا بیت ئاوا نووسراون. لەبەر ئەم ھۆیەشە نابیت لە پەروی ئەدەبییەووە وەک پۆمان و چیرۆک هەلبەسەنگی تری ت.

ئامانچ لە نووسینی ئەم کتێبە یارمەتیدانی ئەو کەسانە یە کە لە نێو
 داڕووخانی مەعنە ویدان، بە تاییبە تیش گەنجان، لە پێگەی پیشاندانی
 نمونەی زیندوو و پڕ پەند و خستنه پووی چاره سەر بۆ کێشه کان و،
 پووبه پوو کردنه وهی کەسه که له گه‌ڵ پووی پاسته قینه‌ی دروستبوونیدا.
 کتێبە که خوێندکارانی بنه‌رته‌ی و ئاماده‌یی کردووه‌ته ئامانچ. له‌به‌ر
 ئەوه هه‌ولداروه که له نووسینیدا شیوازیکی ساده و په‌وان به‌کاربه‌یتزیت
 و، له‌بری ئەوه‌ی پۆمان یان چیرۆک بێت کۆمه‌له‌ پووداوێکه له‌ پاستیه‌کانی
 ژیان وه‌رگیراون و په‌یامێکی شه‌ بۆ ژیان.
 دنیاشین له‌ گه‌ڵ خوێندنه‌وه‌یدا، هه‌ول ده‌ده‌ن هاو‌پێکانیشتان
 ببخوێننه‌وه.
 ئەگه‌ر ده‌تانه‌وێت خۆتان له‌ ئاوێنه‌ی ژياندا ببیننه‌وه، تکیه
 فەرموون...

خالید ئیرتوغروڵ

تەلەفۇنىڭى پىر نەيتى

پۇڭىكى يەك شەممە بوو. سەر مېزەكەم پىر بوو لە و نامە پىر مانايانەى لە خويئەره كانمەوہ بۆم دەھاتن و بەپاستى لە ناوياندا نوقم بووبووم، لەناو دونياى پىر نەيتى و بە ئازارى ئەو چىرۆكانەدا بە دەنگى تەلەفۇنىك بەئاگا ھاتم. ئەوہى قسەى لەگەلدا كردم خاتوونىك بوو ھيئدە بە جۆش و خرۆشەوہ قسەى لەگەلدا كردم ھەستم كرد خەرىكە دلى دەوہستيت.

بە دەنگىكى پچىر پچىر دەستى كرد بە قسەكردن:

- بېوورە، من تەلەفۇنم بۆ خالىد ئىرتوغرول كىردبوو.

منىش بۆ ئەوہى كەمىك بېتەوہ سەر خۆى وتم:

- كام خالىد ئىرتوغرول؟

- خالىد ئىرتوغرولى نووسەر، ئەوہى پۇمانەكانى محمدى دوزجەيى و

ئايستىلى نووسىوہ.

- فەرموون من خالىد ئىرتوغرولم.

ھەر ئەوہندەم وت، بەدەنگىكى بەرز ھاوارى كىردو وتى:

- ئەوہ ئېوہن مامۇستا، بېوا بىكە ئىستا خەرىكە دلم دەوہستيت.

- بەلى ديارە، بەلام پىويست بەوہ ناكات، چونكە منىش مۇڭىكى

ئاسايىم، تاكە جياوازيما ئەوہىە من نووسەرم و ئېوہ خويئەر.

پیش نه وهی باسی خوی بکات هه نديک پرسيارم لی کرد بۆ نه وهی بیته وه
سه ر خوی، که هه ستم کرد خوی کۆکردوه ته وه نه وکات وتم:
- نیستا فه رموون، گویم لی تانه.

نه ویش به م شیوه یه دهستی پیکرد:

- ئای خوا له تۆ پازی بیت ماموستا گیان، خه ریک بوو ده بورامه وه و
ده که وتم. باش بوو که مێک هاتمه وه سه ر خۆم.

ماوه یه کی که مه به به ره مه کانت ئاشنا بووم. به راستی "نه و پیاوه ی
له دووی خوی ده که ریت" و "محمدی دوزجی" و "نایسیل" نۆد کاریان
تیکردم. بپوا بکه به هۆی نه وانه وه هیشتا له سه ر خۆم نیم.

له پاستیدا نمونه ی نه و پووداوانه و بگره خراپتریش به سه ر خۆمدا
هاتوون. بۆیه کاتی که ده یانخوینمه وه کارم تیده که ن، هه ر ده لێی له و
کتیبه نه دا باست له ژیا نی من کردوه، له هه موو پسته یه کدا ژیا نی خۆم
ده بینمه وه.

نه و خانمه نه ی توانی له وه زیاتر خوی بگریت و دهستی کرد به گریان،
هه م ده گریا و هه م باسی ژیا نی خوی ده کرد، نه و ده بیوت و منیش خه ریک
بوو جه رگم له ت ده بوو. ئای خوا به گیان نه وه چ ژیا نی که بوو! من توانای
گو یگرتم نه بوو چ جای نه وه ی نه و پووداوانه م به سه ردا بیت! ته نانه ت
بیر کردنه وه ش له و پووداوانه ده یخستمه له رزین و، دونه یای له به رچاوم
سه ره و ژێر ده کرد.

به رده وام بوو له قسه کردن و وتی:

- که کتیبه کانتم خوینده وه، بیرم که وته وه هه ندیک په یامی گرنگم هه یه پئویسته به مرۆفه کان و به تاییه تی به گهجه کانی بگه یه نم، بۆ ئه وه ی ئه وانیش سوود له ئه زموون و ژیا نی پر ئازارو مهینه تیم وه ریگرن.

پئویسته به سه رهاتی ژیا نی خوشت بۆ باس بکه م و به نه ی نی نه مینیت وه، تا چیت پرۆانه هه زاران که سی پاک نه که ونه هه مان داوه وه.

من به موعجیزه له دهستی ئه و سه مکارانه پرگرم بوو که بازرگانی به ناموسی خه لکه وه ده که ن، له وانه یه ئه وانه ی ده که ونه ئه و داوه وه هینده ی من به ختی پرگار بوونیان نه بیّت، ده مه ویت باسی هه موو ئه و داوانه بکه م که تییان که وتم، تا وه کو ئه گه ر که میکیش بیّت یارمه تی گهجه کان بده م.

مامۆستا، پئویسته شتیک بکه م، من له ناو زه لکاوی ئه و تاوانه نه فره تیانه دا جوانیم له ده ست چوو. ده مه ویت بیّت به وانه یه ک بۆ ئه وانه ی ئاره زووی دنیا په تی خستوه ته ملیان و هه لێ خه له تاندوون، با که سی تر ئه و ئازارانه نه چیژیت.

ئه م خانمه به ئاهی هه له کانی رابردوویه وه ده سووتا، به سه رهاتی ئه م خانمه که له نێو ئازاردا ده تلایه وه زۆر کاری تیکردم. نوایین جار وتی:

- مامۆستا، بۆ ئه وه ی هه موو ژیا نتمان بۆ باس بکه م بانگه یشتان ده که م، ناو نیشانه که ت ده ده می، چاوه پریم به زووترین کات سه ردانمان بکه ی ت، تکایه چاوه ریقتین.

بۆ نو سه ری که له م هه واله خوشت ده بی چی بیّت؟ بی ئه وه ی کات به فیرێ بده م به پێی که وتم.

دواى يه کترناسينىکى کورت، ئەم خانمە بە پېژنە بە جوانى خۆى باجى
هەلەکانى دابوو، دەستى کرد بە گۆرپانەوهى بە سەرھاتى خۆى.

ئاي خواپەگيان ئەم خوشکەمان چى کردووه، زنجيرە پووداويک بوو
جەرگى لەت لەت دەکرد، وامدەزانى من گۆيگرێک نيم بەلکو بە شىکم لە
پووداوهکان.

لەبەرامبەر ئەو پووداوانەى (سیتفدا) خان باسى دەکردن وەك سەهۆل
بەستبووم، هەموو ئەوانەش كە گۆتيان گرتيوو ئاگايان لە خۆيان نەمايوو،
ئەو پووداوه پېر پەند و ترسناكانە پەيامى زۆر گرنگيان بە هەموو كۆمەلە
دەدا.

ئەوهى لەسەر ئێمە يە ئەم يادەوهرييه تالانە بخویننەوه،
دەرووبەريش هانبدەين ببخویننەوه، ئەگەر نا ئەم بەلایانە لە نزیکترین
کاتدا لە دەرگای ئێمەش دەدەن، کاتێک لە و ماله دەرچووم هێشتا
فرمێسكەگانم وشك نەبوو بونەوه...

لەبەرامبەر ئەم بەسەرھاتەدا من جەرگم دەسووتا و ناخم دەهەژا و
دلم پارچە پارچە دەبوو، بە دلتاييهوه ئێوهش خۆتان لەنیو ئەم
لەپەرانەدا ون دەکەن.

بەشى يەكەم

دەئىن: "ھەرشتىك چۆن دەست پى بکات
ھەروا بەردەوام دەبىت" خوا بمان پارىزىت!
ئەگەر ئەم وتەيە وابىت، من كەسىكم پىش
ئەوۋى دەستم پى كرىبىت دۇراندوومە.
بەداخەوۋە وا دەردەكەوۋىت ئەم وتەيە بۆ من
پاست دەرجووبىت..

که چاوم کرده وه یه کهم شتیک بینیم

گریانی دایکم بوو

هەر له دایک بووم پووبه پرووی مردن بوومه وه

هه موو ژيانیک چیرۆک و به سه رهاتی خۆی هه یه، به لام ئه وه ی به سه ر
مندا هات نه چیرۆک ده یگرته خۆی نه ئه فسانه .

نازانم چۆن ژيانیکى ئاوام بردۆته سه ر؟ چۆن توانیم له ناو ئه وه هه موو
نازاره دا به ساغی ده ربچم؟ به پاستی کۆمه له پووداوێکن له سنووری لۆژیک
ده رچوون و عه قل له ئاستیاندا ده وه ستیت...

که سیک خوا نه یمرینیت نامریت، له وانه یه خوا ی گه رره منی بۆ ئه وه
هیشته یته وه بیه ده رس بۆ ئه وانه ی دوا ی خۆم تا ئه وانیش نه که ونه ناو
هه مان هه له وه .

ده رده سه رییه کانی ژیانم له له دایک بوونه وه ده ستیان پیکرد.

دایکی داماوام له بهر ئه وه ی باوکم زۆری لیدابوو تووشی خوین
به ربوونیکى قورس بوویوو بۆیه من به جهوت مانگی له دایک بووم.

قسه ی هه موو ده وری بهرم ئه مه بوو: "ئهم ئافره ته ، هه م خۆی هه م
مندا له که ی ده مرن، ئاخه کى به رگه ی ئه وه هه موو خوین به ربوونه ده گریت؟

خۆ منداڵەكەش بە ناتەواوی لە دایك دەبێت، ئەویش دواى چەند پۆژێك دەهوات. "جا ئەو كاته كوا دكتور هەيه؟ با هەشبێت كەس نیهی بيبات بۆ لای دكتور..."

باوكم مەيخۆرێكى سەیر بوو، هەموو ژيانى ئەو بریتی بوو لە خواردنەوه و پارە پەیدا كردن بۆ خواردنەوه. كەسێك بوو نامادە بوو هەموو شتێك بكاتە قوربانى خواردنەوه، لەبەرئەوه هیچ گۆتى بەمن و دایكم نەدەدا.

ئەو بێویژدانە، لەبەرئەوهى نەیتوانیبوو ئەو پارەیهى خێزانەكهى نانى پێ دەكپێت لێى بسەنیت، ئەو ئافەرتە داماوەى دابوو بەر شەق و زلله، ئەوه لەكاتێكدا كە سكهكهى حەوت مانگ بووه.

بۆیه هیچ قورس نیهی پیشبینى ئەوه بكرێت كە چى بەسەر منداڵێكى ناتەواوى وهك مندا دێت، لەكاتێكدا كچی باوكێكى ئاوا خراپ و دایكێكى ئاوا بەدەخت بم كە ناچاربووه بە چارەنووسی خۆى پازى بێت. ئەى ئاشكرا نیهی كە داوهكانى ژيان بۆ ئەو كەسانەیه كە بێكەس و بێسەرپرشتن، ئەوانەى بەسەر منیشدا دەهاتن هەر لەبەر ئەمە بوو...

ئاه دایكه بێچارەكم، چەند پۆژ بەدەست خوێن بەربوون و ئازارەوه نالاندوتە، باوكم كە دەهاتەوه هەر نەیدەوت: "ئەرى حالتان چۆنە؟". دراوسى خێرخوازهكانمان سەلامەت بن هەر ئەوان دەستى یارمەتییان بۆ درێژ دەكردین، بەتایبەتى پووره هاجەر...

دايكم وەك جەنازە وابوو

بەپاستى خۋاي گەرە پورە ھاجەرى بۇ ئىمە نارەبوو، كەردبوو
بە دراوسىنى ئىمە. ئەو نەبوايە نازانم ھالمان چۇن دەبوو!

دايكم پزگارى بوو بەلام چۇن پزگار بوونىك؟ بەدرىزايى ژيانى بەدەست
كەم خوئىنى و نەخۇشى گورچىلەو تەنگە نەفەسىيەو دەينالاند، ھەموو ئەو
نەخۇشيانەش يادگارى ئەو پۇژانەن. ئەگەر بىمە سەر باسى ژيانى خۇيشم،
ئەوا چەندىن جار لەگەل مەرگدا پووبەپوودەبوومەو، دايكم لە ترسى
مردنى من چەندىن پۇژ فرمىسكى پشتوۋە.

داۋاي ئەو ھى كەمىك پىگەيشتم دىمەنى ئەو خىزانەى لەبەرچاوم بوو
زۇر ترسناك بوو: باۋكىكم ھەبوو چەند پۇژ جارىك بەسەرخۇشى خۇي
دەكرد بە مالدا. بۇيە دەلئىم چەند پۇژ جارىك؛ چونكە زۇر جار ھەر لەو
جىيەى دەيخواردەو دەمايەو، كە دەشھاتەو مالەو قىامەتى
بەرپادەكرد. من و دايكىم دەخستە پىزەو بۇ تىھەلدان، داۋاي شتى
مەھالى دەكرد، كە نەماندەتوانى بۇى بىكەين، عەقلى لەدەست دەداو
دەبوو تۇپىك لە ئاگر، ھەر لەبەر ئەو ھەش بوو ھەزمان نەدەكرد بىتەو بۇ
مالەو. دەمانزانى ئەگەر بىتەو چى پوو دەدات، يان ئەو بوو دايكىم
دەدايە بەر شەق و زللە، يان منى دەكىشا بەم ديوار و بەو ديواردا،
دواترىش بىبەزەبىيانە جىي دەھىشتىن.

لە جىھانى منداللىمدا ئەو ھەندە دەترسام بىو ھەستان لەخوا دەپارامەو:
"خوایەگيان باۋكم بمرىتە با پزگارمان بىت."

بیر بکه نه وه، کچنکی ته مه ن پینج سال که کاتی وایه سته بوونه به باوکه وه، نژای شه پ له باوکی بکات و بلیت: "خۆزگه بمردایه و پزگارمان بوايه."

دایکیشم خه ریک بوو له ناو نازاره کانیدا نغۆده بوو، وهک شه وهی نه خۆشییه که ی خۆی به س نه بیت، شه و حاله ی باوکه له لایه ک و له لایه کی دیکه ی شه وه داواکارییه کانی براکه م ته واو نه ده بوو. نای خوایه گیان، چۆن ده توانیت شه و باره قورسه هه لېگرت! دایکی بیچاره م پۆڙ به پۆڙ ته ندروستی خراپتر ده بوو، سه رباری شه وش بۆ ژيان تیده کۆشا.

نای دایه گیان! تو چ پۆژانیکت به سه ربرد...

دایکی سته م دیده م که م خۆینی و، نه بوونی دهرمان و، په نگه زهرده په ریوه که ی و، ته نگه نه فەسییه که ی شه وه سته ی بۆ دروست ده کردین که بلتین وا ده خنکیت. له بهر نازاری گورچيله شی حالی ته واو تیکچوو بوو.

دهرده واری و هه ناسه ساردی دایکه ته نیا شه وانه نه بوو به لکو خه می پیداوایستی مالیشی له سه ریوو. له خانویه کی کریدا بووین، پتویست بوو هه موو پۆژیک خواردن لیبهریت و پیداوایستییه کانی پۆژانه ش ناماده بکرین.

شه ی پاره کوا؟

باوکه له جیبی شه وه ی پاره ی نانیکمان بۆ په یدابکات، شه وه ی له ده ستیشماندا بوو ده یبرد و ده پۆیش. دایکیشم که نه یده توانی پاره په یدا بکات، ده چوو له لای دراوسێکه مان ناردی ده هیتا ده یکرد به نان و سکی نیمه ی پتێر ده کرد. له و سالانه دا هیه چ دهرامه تمان نه بوو، به لام شه وه هه بوو دایکه دروومانی باش ده زانی، دراوسێکانیش له بهر یارمه تیدانی،

هەندىك شتى بچووكيان دەهيتاوپيتيان دەدوورى، بەلام دايكم ئەوهەندە
حالى خراپ بوو كە نەيدەتوانى ئەوەش بكات.

ئەندامىكى دىكەى خىزانەكەمان، برا گەورەكەم بوو كە دوو سال لە
من گەورەتر بوو. ئەو كەسىكى زۆر ژىر بوو، پىڭگەيشتوويىيەكەى لەئاست
تەمەنىدا نەبوو، پورە ھاجەريش زۆر خوشى دەويست.

ھەموو جارىك دەيوت: "ئەم كوپە پياويكى زۆر گەورەى لى
دەردەچىت، بەلام ئەم كچە مەگەر بەس خودا بزانىت سەرى كى
دەخوات!"

رەپاردووى خىزانەكەم

باوكى دايكم لە يوگسلافياو ھاتووە و لە توركيە نىشتەجىبوو.
لەچار خوشك و برا دايكم بچووكترينيان بوو و خوشك و براكانى دىكەى
زوو مائىئاوييان لە ژيان كەردووە. بەپاستى مردنى ھەريەكىكيان خۆى بۆ
خۆى تراژىدىيەك بوو. نەنكم و باپىرم لە دواى ئەوانەو ھەفاتیان
كەردووە. كەواتە دايكم كۆتا كەسى ئەو پەچەلەكە بوو، ھەرلەبەر ئەو
بوو ھىچ كەسى نەبووتا دەردى خۆى بۆ باس بكات و لاى بىمىنىتەو.

باوكىشم خەلكى ئىزمىر بوو، بالابەرزو قۆز و قۆزەرد بوو، ھەر
ئەو ھىش بوو بوو بە بەلا بەسەريىو، لەبەر ئەو بوو خواردنەو ھە ئافرەت
و قومار ژيانى بوون.

دايكم، كە زۆر تووپە دەبوو لە باوكم پىى دەوت: "شىتى يۆنانى".
جا نازانم لە تووپەيىدا واى دەوت يان شتىك ھەبوو دەريارەى باوكم

دەيزانى. ئەو ەندە دەزەنم ئەو كەسنىكى زۆر شەپزە و بېھەست و سۆز و بەزەيى بوو، ھىچ ترسى خوداى لەدەدا نەبوو.

لاى ئەو پىرۆزىيەكانى ەك ئايىن و بىرۈياو ەپو پەوشت ھىچ مانايەكيان نەبوو، ھەستى بۆ داب و نەريت و بەھاكان نەبوو، ئەو ەستىبومىيە گومانەو ەبەرامبەر بە باوكم كە چۆن مەوۆ ئەو ەندە لە داب و نەريتەك دادەبەيت كە لەناو كۆمەلگادا ھەبوويت و پىو ەي گرى نەدرايت و، بگاتە ئەو پادەيەى ئاوا بىۆيژدانانە لەگەل خىزانەكەيدا مامەلە بگات. ئەو دايكەم كە لە كچىنىدا زۆر جوان بوو، بەھۆى نەخۆشەكانىيەو ە چۆكى داداۋو ەپەنگى مردووى لىنىشتوۋە.

يارمەتەيەكانى پوورە ھاجەر

ئەو ھەموو ناپەھەتى و ناخۆشى و بىچارەيەى لەمالى ئىمەدا بوو ئەگەر كەمىكىش بىت پوورە ھاجەر لەسەرى لا دەبردىن.

پوورە ھاجەر ەك فريشتە وايوو، ەك ئەو ەي ئىمە مندالى ئەو بىن بالى بۆ كەردبووينەو ەدەبويست بىيتە دەرمان بۆ دەرەكانمان. ئەو تاكە سەرجاۋەى ۆرەى دايكەم و تاكە پشتىوان و جىي پازى دايكەم بوو. بەردەوام دلى دايكىم دەدايەو ە، پىويستەكانمانى دابىن دەكرد و دەرمانى دەھىنا و دلى دەداينەو ە. جگە لەو ەي ھەموو مانگىك بەناۋى ئەو ەي لەملا و ئەولاول ھاتوۋە، بىزەك پارەى دەداينى.

لە يادەو ەرى ئەو پۆژانەدا قسەكانى پوورە ھاجەرم ھەر لەبىرە، كە دەھاتە مالمان ئىمەى لە دەو ەرى خۆى كۆدەكرەو ە و وانەى باو ەپ و قورئانى پى دەوتىن، باسى پىغەمبەرەكەمان ﷺ و پۆژى دوايى و

به ندایه تی خوای گوره ی بۆ ده کردین. ئه وهنده چیرۆکی ئایینی خووشی بۆ ده گێڕاینه وه هه موومان هه زمان له گوێگرتهی بوو. نوێژ و به رسته ش له وه وه فیژیوین. هه موو نزاکانی پێ له به رکردبووین، جگه له وه ش کوپه زایه کی له ته مه نی مندا هه بوو، که ده هات ئه ویشی ده هیتا، له گه ل ئه و یاریم ده کرد، باشتترین هاوڕێم بوو.

په وره هاجه ر به رده وام (په یامی بیمازان) ی بۆ دایکم ده خوینده وه و هه ولێ ده دا له به ر ئه و ناڕه هه تی و ناخۆشیانه ی تووشی دایکم بووبوو دلی بداته وه، وه ک گه وره ی ماله که ی لی ها تبوو. جار به جار ئه و چاودێری کاره کانهانی ده کرد، جا به دلنیا ییه وه ئه وه گه وره ترین لوتفی خوا بوو به سه ر ئێمه وه. ئه گه ر ئه و نه بوایه هه رگیز نه ده گه یشتینه ئه م کاته، به تاییه تی دایکم که به بی ئه و نه ده ژیا.

په نگ و پوهی په وره هاجه ر وه ک دلی پاک و بێگه رد بوو. وه ک ئه وه ی سۆز و به زه ییه که ی له دل و ده روونیدا په نگه ی دایته وه.

تا که که سێک که باوکم شه رمی لی ده کرد ئه و بوو، که ده هاته وه ماله وه بیینیایه په وره هاجه ر له وێیه نه ده هاته ژووره وه، یه که سه ر ده پۆشت.

سالانی ته مه نمان له نێو ناخۆشی و نه هه مه تیه کی وادا به سه ر به رد که به رگه گرته ی زۆر ته سته م بوو. له گه ل برا که مدا له نێو بێچاره یی و نه بوونی پێداوێستیدا له سه ر خوێندن به رده وام بووین. دایکیشم بۆ په یدا کردنی پاره ی ده رمان و خواردن و کرێیی خانوو هه ر ته سه ر و ته وه سه ری بوو.

هه والى يهكهم بهلامان پيگهشت

سهريارى نهوهى باوكم عارهق خۆر بوو و كه دهگهرايهوه بۆ مالهوه
نازاريشى دهدين، بهلام ههچۆنك بىت نهو باوك بوو. راست بوو زۆريش
نهدههاتهوه مالهوه، بهلام بهلايهنى كه مهوه له پيووى دهرهوه دا وهك گه وه
و پاريزه ريك بوو بۆ ئيمه.

ده پۆڭ بوو هيچ هه واليكمان له باوكم نه بوو، دايكيشم زۆر شله ژابوو.
دهستى كردبوو به گه پان به راست و چهپدا و ده يوت: "هه رگيز بۆ
ماوه يهكى نه وهنده دريژ له دهره وه نه ماوه ته وه. باشه بلتي چى به سه ر
ئهم پياوه دا هات بىت؟" له هه موو ناسراوه كانمان پرسى، چووينه هه موو
نهو شوينا نهى بۆى ده چوو، بهلام باوكم ديار نه بوو.

دايكي داماويشم دهستى كردبووه فرميسك پرشتن بۆ نهو پياوهى
هه موو ژيانى لى كردبووه دۆزهخ و، نه خۆشى خستبوو و له ناو نهو هه موو
كيشه يه دا به جيى هيشتبوو.

ديار نه بوو... له هه چ جيهك نه مان دۆزيبه وه... نه مان توانى له هه چ
جيه كه وه شوين پيى بدۆزيبه وه. له هه ركه سمان بپرسيايه ده يوت:
"ئيمه يش پازده بيس ت پۆڭكه نه مان ديوه."

له نه جامدا خراپى و ناپاكى باوكميان قوت دا. نهو پيگا هه له يه و، نهو
مروڤه خراپانهى ده ويه رى وهك چۆن هه زاران مروڤيان له ناو برد،
باوكيشميان به گه نجى برد. تا ئيستاش هيچ هه واليكمان له باره يه وه
به ده ست نه گه يشتوه.

ئىمە پىمان وايە گۈلەيەكى وئلى بەر كە وتروە و لە شوئىنك فېرپيان داو، ھەرلە بەر ئەو يە كە دواى ئەم ھەموو سالاھىچ ھەوالىكمان لىي نىيە، لەوانە يە باوكم بە ھۆى ئەو ئىشە خراپانەو كە دەيكردن ئازارى بە زۆر كەس گە ياندېت و دوعاى خراپى زۆر لىكرابىت ھەر بۆيە لە و پىيە دا ھەوتا. ۋەك دەلئىن: "گۆزەى ئاۋ لە پىي كانىدا دەشكى" يا "چى بچىتتت ئەو دە دورىتەو".

پوورە ھاجەر ئىمەى كۆكر دەو

من لە دوايىن سالى قۇناغى ناوھەندى دەمخوئىند، برا گەورە كەشم لە قۇناغى دووى ئامادەيى بوو. ئىتر كۆرە گەورەى مالە كە مان براكەم بوو. ھەم كارى دەكرد و ھەم دەيخوئىند. ھەموو پىداۋىستىيە كانمانى دابىن دەكرد، بۆ چاكبۈنەو ھەى دايكىشم زۆر بە پەرش بوو. زۆر ژىر و سەر پاست بوو. خاۋەنى كەسايەتتەيەكى باش بوو، دەيزانى چۆن ھەلسوكەوت دەكات.

بەدلىيايىشەو پوورە ھاجەر نەبووايە نەماندەزانى چى بكەين. خواى گەورە بۆ ھەتاھەتايە لە پوورە ھاجەر پازى بىت... ھەم دايك بوو بۆمان ھەم باوك، دايك بەدەم دوعاى خىرەو دەيوت: "لە خواى گەورە بەزىاد بىت، لەجىي باوكتان ئەمى بۆ ناردووين".

لەدواى مردنى باوكم ئەوھەندە گۆزەرانمان خراپ بوو بوو كە نەدەمانتوانى كرئى خانوۋەكە بدەين نە پىداۋىستىيە كانىشمان دەست بخەين. وامان لىھاتبوو بۆ پارچە نائىك لىمان قەوماوو. پوورە ھاجەرىش ئىمەى بردە ژۆرەمىنى مالەكەى خۇيان. كە لە ژوورىك و چىشتخانەيەك

پنکھاتبوو، به لّام له بهر خیر کړی لی وهرنه ده گرتین، له سه رو نه وه شه وه
هرچی هه یوایه له گه لی بهش ده کړدین.

نافره تیکی ده وله مهندي ته من په نجاسال بوو، هاله که یان سی قات
بوو. له قاتی یه که مدا خوی و میړده که ی (په حمی) ده ژیان، له قاتی
دوه مېش که که ی - خاتوو (نور)ی کچی ده ژیا - نه ویش کچی هه بوو
له ته مهنی مندا به ناوی شهیدا، که باشتین هاورپی من بوو.
له لایه که وه هه وله کانی براکه م و له لایه که وه یارمه تیبه کانی پووره هاجه ر،
نیر ورده ورده خه ریک بوو ده هاتینه وه سه ر خومان.

نهمه یان زور ترسناک بوو

به داخوه هه والمان له و به لایه نه بوو که چاوه پیمان بوو. قوتا بخانه ی
من و براکه وره که م یه که هه وشه یان هه بوو، به یان یان له گه ل نه ودا به یه که وه
ده پویشتن و نیواران به یه که وه ده هاتینه وه. براکه م زور غیره ی له دلدا
بوو، له بهر نه وه ی خویشی زور هزی له هاورپیته تی کچ و کوپ نه ده کړد،
نیر زور به وردی چاودیری ده کړدم. پی نه ده دام بچو کترین هه له بکه م.
زور سوودی له قسه کانی پووره هاجه ر وهرگرتبوو بویه که نجیکی زور
دیندار ده رچوو بوو. به پاسستی من وه که نه و له نایینه وه نزیک نه بووم.
که وره ترین که یفی من له جل و بهرگ و خوپازاندنه وه دا بوو، چونکه
ده مویست خوم له بهرامبه ر ده ورویه ردا به سه لمینم. نه وه بووه هوی نه وه ی
زور زو له گه ل براکه مدا ده نگمان بیت. هه موو جاریک دایکم جیای
ده کړدینه وه ده یوت: "کوپم نه م که هیشتا مندا له، زوری لی مه که. که

گه وره بوو خوی له قسه کانت تیده گات. " به م شیوه به هم منی ده پراست و هم هه ولی ده دا براکه م پازی بکات.

له پشوری نیوه پواندا نه مانده توانی برپوینه وه بۆ ماله وه، چونکه ماله که مان دووریوو، بویه له فروشتگای قوتا بخانه که دا له گه ل براکه مدا به کترمان ده بیینی و له و خواردنانه ی دایکم بۆی ئاماده کردبووین ده مانخوارد و خۆمان تیر ده کرد.

وه کو هه موو جارێک چووم بۆ فروشتگا که و میترێکم هه لباردو چاره پوانی براکه م ده کرد، خه ریک بوو پشوری نیوه پوان ته واره ده بوو که چی هیشتا براکه م دیار نه بوو. چوومه دهره وه وتم: با پرسیارێک له وانه بکه م که براکه م ده ناسن.

مامۆستای زانستمان منی بیینی، له به ره وه ی مائی له نزیک ماله مانه وه بوو هم براکه م و هم منی باش ده ناسی، بانگی کردم و پرسى:

- براگه وره که ت چی لیها ت کهچم، هیچ هه والتان لێی هه یه؟

له و کاته دا وامزانی پیکێک داى به سه رمدا، ناخم خه ریک بوو گه ری ده گرت.

- بۆچی مامۆستا براکه م چی لیها توه؟

مامۆستاش که زانی هه وائلم له هیچ شتێک نییه، به شیوه به کی زۆر ساده وه لامی دامه وه:

- نا نا هیچی نییه. وایزانم له پۆلدا سه ری گێژى خواردوه. مامۆستاش وتویه تی با بته مه لای دکتۆر، له به ره وه تا نه خوشخانه چوون، مه ترسه ئیستا دینه وه.

خه نجه رێکی وا دابووێ له دلم که له هه موو هه ناسه یه کمدا ههستم به نازاره که ی ده کرد. عه قلم وه ستابوو، نه مده زانی چی بکهه. وه کو شیت به ده وری خۆمدا ده سووپامه وه. نه خۆشخانه زۆر دوریوو. نه ده متوانی به پێ بپۆم و نه پاره ی ته کسیشم پێ بوو، بۆیه تکام له مامۆستا کهم کرد:

- تکا ده کهم مامۆستا، من ناتوانم لیتره ئاوا چاوه پێ بم، ده توانیت بمبهیت بۆ نه خۆشخانه؟

- ئه ی چۆن کچم، به دلناییه وه ده ته بهم. ئه که رچی شتیکی نییه نا بترسیت، به لام مادام هه زده کهیت به چاوی خۆت بیبینیت وه ره با پڕۆین.

له وێدا له هۆش خۆم چوو بووم

بیرم نایهت چۆن گه یشتینه نه خۆشخانه. که چووینه نه خۆشخانه ی فریا که وتن چی بیبینم باشه؟ ئه و مامۆستایه ی برا که می هێناوه بۆ نه خۆشخانه، له بهردهم ده رگای نه خۆشخانه که دا خه ریکه له خهفه تا ده مریت، هه ر ئه مبه ر و ئه و به ریت. هه ر که منی بینی، نه یه توانی هه یج بشاریت وه. خه ترا با وه شی پێدا کردم.

- کچم، نه مانتوانی پزگاری بکه یین، ئه و کو په فریشته ئاسایه مان گیانی سپارد، ئه و گه یشت به و خوایه ی که زۆری خۆشده و یست.

وامزانی بلێسه یه کی ئاگر له سه رمه وه پۆشیت و هه موو گیانی سوتاندم، هه ر له وێدا که وتم.

ئاخر چۆن به رگه ی ئه م نازاره بگرم؟ ئه تر له مه به دوا وه کێ دلم بداته وه؟ کێ دهستم بگریت؟ کێ وه کو چاوی خۆی به پارێزیت؟

کو په گه و ره ی ماله که مان له ده ست دا. ئه و هه موو که سه یکه مان بوو.

یەكەمجار باوكم، دواتر براگه وړه كهم... ژيان چهنده بټبه زه یی بوو
 بهرام بهرمان، چاره نووسمان چهند خراپ بوو... دواتر زانیمان براكهم هر
 له منډالیه وه دلای نه خوځش بووه و نه مان زانیوه. نه و به لا خراپه بټه وه ی
 هه والمان بداتې براكهمی بهر و مرگ په لكښ كړد تا وای لی هاتبوو له
 كاتې وانه دا كهوت و هه لنه ستایه وه.

نه ی دایكم؟ به پاستی هیچ كس بهرگه ی نه و هاوار و داد و گریانه ی
 دایكمی نه ده گرت. نه و تاكه نومېدی خوی له ده ست دابوو، وهك نه وه
 و ابو كه ماله كه دارمیت به سریدا و نه و دیواره ی پالی پټوه داوه
 بپوځیت... چهندين پوژ و بگره چهندين مانگ نه هاته وه سر خوی.
 نه گه ر پوړه هاجر نه بووايه نه یده توانی بویك پوژیش هه ستیتنه وه.

به‌شی دووهم

به‌رگه‌گرتنی نه‌و هه‌موو نازاره نه‌سته‌م بوو. ئی‌مه
نه‌ده‌زیاین به‌لکو له‌ گیان دهرچووندا بووین. پیده‌چیت
به‌م زیانه‌ بو‌تریت "دۆزه‌خی نه‌م جیهانه"
به‌ به‌رده‌وامی هاوارم له‌ خوا ده‌کرد:
"خوایه‌گیان! یان پرگارمان بکه‌ یان به‌مان‌رینه‌!"

دايك و كچ به تهنيا مابووينه وه، تاكه دۆستان پووره هاجهر بوو

ميوانيكی نهفسوناوی

كه تاكه ئومیدی خۆمان له دهستدا، دايك و كچيكی عازهب به تهنيا مابووينه وه. نه من و نه دايكم توانای گوزه راندنی ژيانيكی ئاوامان نه بوو. له و ژيانه ناهه مواره دا، بى ئه وهی ئاگامان له ته له و به ريه سته گانی بهرده ممان بىت، دهفته رى ژيانمان پر دهكرده وه.

كه چوومه قۇناغی ئاماده یی خۆم به كچيكی عازهب ده زانی و هه موو شتيك ده كرد بۆ ئه وهی لای ده ورويه ر خۆم ده ريه خه م. ئاگام له وه نه بوو كه ئه وه له سوكه و تانه م پوويه پووی هه موو جوړه مه ترسييه كم ده كه نه وه. گوايه له به رنه وهی كه بپه ش بووم له هه موو شتيك، ئيتر به و شيوه يه خۆم ده سه لماند. ئه و پتيه م بۆيه هه لباردبوو چونكه نه مده ويست له ناو هاورپكاندا و به تاييه ت ده وله مهنده كاندا هه ست به كه می بكه م. به لام بيئاگا بووم له وهی ئه و پتيه هه له يه چه ندين به لا و وه يشومه ی تيدايه. بيگومان ژيانى سه ره پووی پره له هه لدیرو نشیو.

دایکم و پووره هاجه ریش که ده یانبینی له سر پټیکه کی هه له م، زوو
 زوو ناگاداریان ده کړمه وه که پټکوپټک هه لسوکه وت بکه م و زیاتر
 ناگاداری ده ورو به رم بم، به لام من زږد گرنگیم به و قسانه نه ده دا خه یاله
 په نگاله ییه کانی کچټنی و حه زه کانم، هوش و بیران بردبوم. نه وه ش وای
 لی کړدبوم هه له له دواى هه له دوو باره بکه مه وه.

ناخ کاکه گیان ناخ! تږ بمایتیه، نه وه موو به لاو ناږه حه تیان ه مان
 به سه ردا نه ده هات، تږ بمایتیه نه وه گورگان ه ی ژیان یان تاریک کړدم،
 نه یان ده توانی ده ستم بق بیه ن. نه بوونی تږ نه وه موو خراپه و،
 ناږه حه تییه ی هیتایه پټشمان.

من له ناو خه یال و حه زه کاند ا نه مسه ر و نه وسه رم ده کړد تا پږژکی
 یه کشه م مه میوانیکى سه یر هاته مالمان.

تازه له خه وه سته ابوم. نه وه شه وه دایکم تا به یانی نالاندی، خه و
 نه چوو بووه چاوی. یه کټک له ده رگای دا، که ده رگا که م کړده وه بینیم
 ناږه تټکی به ته مه نه. زږد شیرین و نورانی بوو، وه ک نه وه ی چاویه سستی
 لی کړدبم یه کسه ر حه یرانی بوم.

- سه لامو عه له یك کچم، به یانیت باش
- عه له یکه سه لام پوورئ فه رموو. که نه مه م وت هاتمه دواوه.
- کچم زږد تینوومه، ده توانیت په رداختک ناوم بده یتى؟
- به سه رچاو، نه وه چ قسه یه که نه ی چو ن ناتده مئ.

بۆ ماوه يەك وامزانی خزمەتکارێکم لە ژێر فەرمانی ئەودا، چونکە
 یەكسەر کاری تۆ کرد. یەكسەر بەرەو چێشتخانە پامکرد، کە خەریکی
 ئاوتی کردن بووم دایکم هاواری لێکردم:

- ئەو کێیە کچم؟

- ئافەرەتێکی بەتەمەنە، تینوویەتی داوای ئاو دەکات.

- بەم بەیانییە؟

- بەلێ بەم بەیانییە.

بەپراستی منیش پێم سەیر بوو بەو بەیانیه کە سێکی ئاوا بیت.

دایکم هاواری لێ کردم:

- دەوی بیهێنە ژوورەو بۆچی لەبەردەرگا پایدەگرت.

پەرداخەکی دەستم دانا و پێشتم ئەو ئافەرەتە بهێنمە ژوورەو کە
 سەرنجی بەرەو لای خۆی پاکێشا بوو.

- پووری، بۆ نایەیتە ژوورەو کە مێک بەسێیتەو، منیش ئاوەکەت بۆ
 دەهێنم.

کە مێک سەیری کردم و وتی:

- با نەبە مایەی زەحمەت بۆتان.

- زەحمەتی چی پووری، فەرموون.

مالە کە مان تەنیا یەك ژووری هەبوو، بردمە ئەوی. سەلامی کرد و چوو

لای دایکم دانیش و بە دەنگێکی پڕ بەزەییەو بە دایکمی وت:

- خوا شیفات بدات خوشکی دواپۆژم.

دەنگی ئەوەندە زۆلال و شیرین بوو باس ناكریت.

نیگاکانی چاوبهستی له مرۆف دهکرد

دهستی دایکمی گوشتی و دهستی هینا به سەر پشت و قۆلیدا و وتی:

- خوای گه وره گه وره ترین پاداشتی بۆ بهنده نهخۆشهکانی داناوه، بهتایبهتی نهوانه ی سوپاسگوزاری خودان و یاخی نابن و په رسته کانیان به جوانی نهجامده ده. جی ئه و نهخۆشانه له بههه شتدا له لای راستی پیغه مبهروه یه ﷺ، ته نانه ت حۆرییهکانی بههه شتیش خۆزگه به وان دهخوازن. ئه وان له جی ئه م دونیا دوو سی پۆژییه پڕ له نارههتی و ئاستهنگه موژده ی بههه شتی نه برپاوه یان پی دراوه. پیرۆزباییت لی دهکه م کچم، تۆش یه کینکیت له وان. به پشتیوانی خودا منیش خوشکی دواپۆژت ده بم.

وهك ئه وه ی ژیا نی دایکم بزانی ت قسه ی ده کرد. كه قسه ی ده کرد وات ده زانی فریشته یه كه و له بههه شته وه موژده ی هینا وه. ئه وه نده پاك و خاوین بوو ئه وه نده بۆنیککی خۆشی لێ وه دههات كه هه موو ئه و بۆنانه ی من به کارم دههینان هیچ نه بوون له ئاستیدا.

ئاوه که م بۆ هینا:

- فهرموو پووری ئاوه که ت بخۆ.

به زه رده خه نه یه که وه ئاوه که ی لی گرتم. پووی کرده قیبله، له سەر چۆک دانیشت، (بسم الله) ی کردو به سی جار ئاوه که ی خوارده وه. دایکی شم به ته وای شهیدای بوو بوو. دووباره له جی خۆی دانیشت و په رداخه که ی دایه دهستم:

- وهك ئاو خاوين و خۆشه ويست بيت، به پشتيوانى خدا وهك چۆن ئاو بېسى پادەماليت. ئاواش خاوى گەوره گوناھەكانت پادەماليت. خاوى گەوره كۆتاييت به خيّر بگيرى، خوا بتكانه بهندهيهكى شايسته به زاتى خۆى.

دهتوت زۆر باش دهمانناسيت

كه دوعاى بۆ ده كردم ليم نزيك ده بووه وه، وهك بلّى هه والى مه ترسيه كم ده داتى. باش ده يزانى له سه ر پّيه كى هه له م بۆيه ده يو يست پيش وهخت به وته شيرينه كانى ئاگادارم بكانه وه.

له تووره كه گەى ده ستيدا سى سىوى دهره ئنا. هه رسيكيانى خسته سه ر ده سى پاستى. يه كيكيان سوور بوو بوو، يه كيكيان هيشتا پينه گه يشتبوو، ئه وى تريشيان خهريك بوو ده پزى، ده سى بۆ من دريژ كرد و وتى:

- كاميانت ده ویت هه ليگره كچم.

له به رده م ئه و پووداوه چاوه پوان نه كراوه دا كه وتبووه سه رسوپمانه وه. له و چيرۆكه ئه فسانه بيا نه ده چوو كه خويندبوومنه وه. ئه و ئافه رته دياربوو كه كه سيكى جياواز بوو. كاتيك زانى دوو له م له وهى چى بكه م، زۆرى لى كردم كه دانه يه كيان هه لگرم، له و لاشه وه داىكم ئاماژه ي بۆ كردم دانه يه كه هه ليگرم، ئيتىر ده ستم بۆ سىوه سووره كه يان برد.

له ناو ده سى ئه و دا دوو سىو مابووه وه كه يه كيكيان پينه گه يشتبوو يه كيكيشان خهريك بوو ده پزى. بۆيه وتى:

- ماشه لالا. ئەم خاتونەى كچمان كارە پاستەكەى كرد.

ئەو سىۋەى ھىشتا پىنەگەىشتوۋە، لەو مرقۇفە ئىرادە لاوازانە دەچىت كە بەبى ئەۋەى پەرداۋەكان بە تەۋەى ھەلبەسەنگىنن، سود لە ئەزمونى گەۋرەكان ۋەرىگن، بە ھەستەكانيان بىرىارى لەناكاۋ دەدەن. بىگومان ئەوانە پىۋىستىيان بە پىگەىشتە.

ھەرچى سىۋە پزىۋەكەشە، لەو مرقۇفە دەچىت كە نازانن بۆچى دەژىن، باۋەپ بەۋە ناكەن كە دۋەى مردن زىندوۋ دەبنەۋە، ھەلاۋ ۋ ھەرام ۋ، ھەق ۋ ناھەق نازانن ۋ گۆى بە ناموس نادەن. ئەوانە بەرەۋ گەنىۋى ۋ بۆن كردن پۆىشتون، بە ھالەيانەۋە زىانىيان بۆ خۆيان ۋ دەۋرەبەرەكەيان ھەپە.

سىۋە سوۋر ۋ پىگەىشتوۋەكەش لەو مرقۇفە دەچىت كە بە خۆشەىستىپەكى پاستەقىنەۋە لەگەل خىزان ۋ دۆست ۋ ھاپىيانىدا ھەلسوكەۋت دەكەت، لەكاتى بىپارداندا پرس بەكەسانى تىگەىشتوۋ دەكەت. ۋەك مرقۇفەكە كە خۋەى خۆى بناسىت ۋ ھەول بەدات كە بىپىت بە بەندەپەكى شایستە. ئەم مرقۇفە ھەم لە دونىاۋ دۋاپۇژدا دلخۆش دەبن ھەم دەبنە نمونەپەكى جوان بۆ دەۋرەپەر.

ۋا دەبىنم ئەم كچەشمان پىپى پىگەىشتوۋى ھەلبىژارد، بە پىشتىۋانى خوا ھەم سوۋدى بۆ خۆى ۋ ھەم سوۋدى بۆ داپكىشى دەبىت، ۋ خۋەىشى بىر ناچىت ۋ ناكەۋىتە ھەرامەۋە ۋ، ژيانىك دەباتەسەر كۆتاپپەكەى بەھەشت بىت.

په پامی زور ناوازه‌ی ئاراسته ده‌کردم

قسه‌کانی له‌میشکدا ده‌زنگانه‌وه، پوونکردنه‌وه‌کانی زور جوان و ناسک بوو، به‌بی‌نه‌وه‌ی یم شکینیت ئاموزگاری ده‌کردم و ده‌بویست هه‌ل‌کانم راست بکه‌مه‌وه. یه‌کسه‌ر گومانیک که‌وته دله‌مه‌وه، تق بلتی بیه‌ویت پیم بلت که‌کۆتاییه‌کی خراپم هه‌یه.

هه‌ستایه سه‌ری و سوپاسی کردین و وتی:

- خوای گه‌وره بق هه‌تاهه‌تایه لی‌تان پازی بیت، له‌سه‌ر ئازاره‌کان ئارام بگرن و سوپاسی په‌روه‌ردگار بکه‌ن. خوای گه‌وره له‌گه‌ل ئارامگران و سوپاسگوزاراندايه، ئه‌و دقستی ته‌نهایانه‌و له‌گه‌ل بی‌که‌ساندايه. هه‌رکس پشت به‌و زاته ببه‌ستیت پتویستی به‌که‌س نییه.

دایکیشم وتی:

- تکایه دانیشتن ئیمه پتویستمان به‌م قسانه‌یه. ماله‌که‌مان له‌خزمه‌تدايه و کورپشمان نییه، که‌میکی تر دابنیشتیایه...

هیچ وه‌لامی نه‌بوو. دایکیشم به‌رده‌وام بوو:

- له‌کوێوه هاتویت و بق کوێ ده‌چیت؟ تق کیت؟ خو هیشتا خوت نه‌ناساندوه.

هیچ لای نه‌کرده‌وه، ده‌توت هه‌ر گوێشی له‌پرسیاره‌کان نه‌بووه،

ته‌نیا وتی:

- به‌خوام سپاردی هاوړتی دواړۆڅم. پاشان پویشتم.

من و دایکیشم به‌سه‌رسامی ماینه‌وه. ئه‌و ئافره‌ته‌کی بوو که وه‌ک فریشته‌یه‌ک هات و بیده‌نگ به‌جی هیشتم، ده‌توت زانایه‌که قسه‌ده‌کات.

ئەو پۇرۇش لەگەل دايكىدا ھەر ئەو ھەمان لىككەدە دايەو، پوورە ھاجەرىش دەريارەى ئەو ئافەرەتە دەيوت:

– ئەمە شىتېك نىيە نەيزانين. ئەو بەندەيەك بوو لەو بەندە نەبىنراوانەى خوا. ئەگەر دەلىتت ئەم دونىايە لەناو ئەم ھەموو زولم و پىسى و گوناھەدا چۆن دەپوات بەپۆتە ئەو بەھۆى ئەم مەۋقە باشانەو، يە.

بۇ چەند مانگېك لەژىر كاريگەرى قسەكانى ئەو خانمەدا مامەو، ۋەك نمونەكەى ئەو دەمويست بىمە سىۋىكى پىگەىشتوو، بەلام بارودۇخى قوتابخانە و، ھاپىتى سەرەپۇ، ئەو گەنجە نىيەت خراپانەى لە دەورم بون زو منيان كۆپەو، دووبارە كەتتەو داۋى ئەو پۇرۇش ترسناكانە.

پوورە نور

لەو پۇرۇشەدا كە زىانم بە تەواۋەتى تىكچووبو و، بەئارەزوى خۆم لەگەل كوراندە كەپام، پوورە نور ئامۇزگارى دەكردم. ئەو ۋەك خوشكى گەرەى ھەموو قوتابىيانى پۆلەكە وابوو، ھەرۋەك ئاۋەكەى نورانىى بو.

پوورە نور بەھۆى نەخۇشسىيەو درەنگ چووبو قوتابخانە. لەبەرئەو تەمەنى لە ئىمە گەرەتر بو. ژىرى و، سەنگىنى و، دىندارى و كۆششى ۋاى لىكردبو ھەموو پۆلەكە بە "پوورە نور" بانگى بكن. ۋەك مامۇستا پۆلەكەى بەپۆتە دەبرد. پۇرۇش بانگى كردم و دىنىشاندم:

– سەيركە سىڭدا گيان خوشكەكەم! من ھالى تۆ و خىزانەكەت دەزانم، خۆت دەزانىت يەككىت لەو كچانەى كە زۆرم خۇشەوئىت. دوو ھۆكار وام لى دەكات كە تۆم خۇشبوئىت و گرنگىەكى زىاترت پىتەدم. يەكەمىان

منیش باوكم نيبه، منیش له ناو ئه و ناڤه خه تيانه دام، له بهرئه وه له تۆ تېده گم. دووه منیش ئه وه يه كه تۆ كچىكى زۆر پاك و بى گوناھيت. وا ده زانيت هه موو كه س وهك تۆ نيه تى پاكه. بهرام بهر هيج كه سىك نيه تىكى خراپت نيبه. پاريزگارى له خۆت ناكه يت. بهلام ئه م پۆژانه به جورىك هه لى سوكه وت ده كه يت كه به ره وه لى دىرت ده بات، له وانه يه خۆيشت بزانى. كه ميك له م مه سه له يه دا ئاگات له خۆت بىت. قوتا بخانه ته واو ده كه يت و له تاقى كرده وهى زانكودا نمره يه كى باش ده هى نيت و دواتر ده بىته خاوه ن كارىكى باشيش. هه م خۆت پزگارت ده بىت و هه م دلى دايكىشت خۆش ده كه يت.

ئىتر تىگه يشتم ده يه وىت بلىت چى، بۆيه وتم:

- زۆر هاو پى ترم هه ن هه ر به و جوړه هه لى سوكه وت ده كه ن، پووره نوور، تۆ ئه م پوودا وانه تۆزىك گه وړه ده كه يت.

- تۆ ناتوانيت وهك ئه و هاو پى تيانه ت بىت. ئه وان پى داو بىستى ته واويان له به رده سىتدايه، ده وى به رىكى باشيان هه يه، هاو كارى به كى گه وړه له خىزانه كانيانه وه وهرده گىرن. ئه وان ئه گه ر سه ركه وتووش نه بن زۆر شتيان له ده ست ده ر ناچىت، چونكه بارى ئابو وىيان خراپ نيبه. كارىك ده وژنه وه، يان شوويه كى باش ده كه ن و ده توان دىلخۆش بن له ژياناندا. بهلام كه سانىكى وهك ئىمه كه له خىزانىكى هه ژاره وه ها تووين، ئه گه ر سه ركه وتوو نه بين يان تووشى ناڤه خه تى به ك ببين كى يارمه تيمان ده دات؟ كى ده ستمان ده گرىت؟

كه سيك بكه ویت، كهس خوی ناكات به خاوهنی

خوت باش ده زانیت كه سيك بكه ویت ئیتر كهس خوی ناكات به خاوهنی، ئیستا جوان و، شوخ و شهنگیت، سهرنجی هه موو كوپك پاده كیشیت. نه وان گرنگی به به خته وهری و ئاینده ی تو و خیزانه كهت نادهن، به لكو ده یانه ویت بۆ ئاره زووه كاتیه كانیان به كارتبه پێن. نموونه به بۆ ئه و داوانه ی له ده وریه رتدا دانراون و نایانبینی. تكایه له مه تیگه، زیانت پێ ده گه یه نن و زیانت تاريك ده كه ن.

- نه خیر من پێگه ناده م وا هه لسو كه وت بكه ن. پاشان كوا هه موو

هاوپییه تییه کی كوپ و كچه خراپه. ئه ی منیش مافی ژيانم نییه؟

- به دلناییه وه هه ته، چه زكردن له ژيان و، گه پان و به خته وه ریش مافی خۆته. به لام كه ده لئیت: "ئه م مافه ی خۆم به مجۆره به كارد هه ئیم" ده ترسم هه موو مافه كانی تری ژيانت له ده ست بده ی.

بۆ خاتری خوا، تو له دلته وه باوه پت به هاوپییه تییه کی پاك و خاوینی نیتوان كچه و كوپ هه یه؟! كه دوو جیهانی جیاوازن، چۆن بۆ ماوه یه کی زۆر به پاك و خاوینی به یه كه وه ده میننه وه؟ هه موومان به یه كه وه ده رته نجامه خراپه كانی ئه مه ده بینین. سه یری (فیگان) بكه... ده ماری ده سستی خۆی بری و خهريك بوو خۆی بكوژیت... یان (بانو)... كه به جیایان هه شت ژيانی تاريك بوو. سه یری (سیفگی) بكه... له مال پاكرد. هه موو ئه مانه ده رته نجامی ئه و هاوپییه تییه بیسوود و بیپۆره نییه كه له نیتوان كچه و كوپدا هه یه!؟

تق خویندن ته واو بکه و کاریک بدۆزه ره وه. که وات کرد زۆر که س له
 ده رگات ده دات. ئه و کاته کیت ده ویت هه لیده بژیریت. ئه وه شت
 بیرنه چیت، که ویستت کاریک بکه یت یه که مجار پرس به دل و ویزدانی
 خۆت بکه. ئه و پتی راستت پیشان ده دات.

هه موو شتیک له گه ل دایکت باس بکه، پلان بق هه موو کاریک دابنی
 پاشان بیکه. ئه گه رنا ئه م جوانیه ت سهرت ده خوات.

هه موو ئه وه ی ده یوت راست بوو. هیچ شتیک نه بوو که بۆی زیاد
 بکه م. بگره له هه ندیک شویندا بق ئه وه ی دلی من نه شکینیت که می وت.

دوو باره بق چه ند مانگیک هاتمه وه سه ر خۆم، به لام ئه و جیهانه
 په نگاوپه نگه ی خرابووه به رده ستم، ئه و گرنگیه ی پیم ده درا، ئه و
 گه نجانه ی له ده ووبه رم ده سوپانه وه. دله پاک و پر له نیته چاکه که میان
 دوو باره تیک دایه وه.

دیاریبوو من ئاقل نه ده بووم، وه ک بلیتی بق ئه وه ی ئاقل بجم و
 راستیه کان بزانه پتویست بوو سه رم بکیشم به به ردیکدا. ئه و خه ونه
 خه ریک بوو به ره و هه لیدیر ده یبردم. ئه وه بوو ئه و پۆزه پر ئازارانه
 سه ره تایان ده رکه وتبوو.

ئه و حه زه وه کو کریمیک چوو بووه سه رمه وه. ده مویت بچه ناو ئه و
 جیهانه ئه فسووناوییه وه. ئه و جیهانه ی پایدیه کیشام زۆر جوان و
 په نگاوپه نگ بوو.

خواردنه وه، جگه ره، رابواردن، ده مه ته قیی نیوان هاو پیتیان...
 ناویانگ ده رکردن، بوونه هه وال له پۆژنامه کاندای.

که وتنه سهر زمانی هه موو که سێک...
ئه مانه هه مووی منیان مه ست کردبوو.
ئه ی باشه ده رته نجامه کانی چی؟
به پاستی ئه وه ده بووه به لا به سه ره وه.

بهشی سییه م

زۆر جوان و، شوخ و شەنگ بووم. له ههزاری و تهنیایی
بیزار بووم. دهمووست ههستم پێیکهن و گرنگیم
پێیدهن. خه یائی زۆر جوانم هه بوو، له ئاسماندا دمفریم.
هه رچیم دهکرد نه مدهووست نهو بازرگانانه ببینم که
بازرگاننیهان به نامووسی خه لکه وه دهکرد.
به لام مه خابن هه رگیز بیرم له وه نه کردبوو وه که نه مه
رێگه بۆ ترازیدیا به کی وا خوش دهکات...

له پیناو خه یاله کانی ههرزه ییمدا هیج نه مایه وه نه یکه مه قوربانی

دهمویست ناوبانگ دهر بکه م و له ههزاری پرزگارم ببیت
ناخ له دهست نه و پووداوانه... خۆزگه پوویان نه دایه. خۆزگه نه و
پووداوانه م نه بینایه و له ناو یاده وه ریه کاندایه شتی له و جۆره نه بوایه.
نێتر ههرزه یی ناوایه... خه یالی سه یرو سه مه ره، بیرۆکه ی شیرین و
جوان، جیهانیکی ئالووالا... له و سالانه دا هیج شتیکی نییه ئاره زووی
نه که یته.

له پۆلی سییه می ئاماده یی بووم. هه موو هاو پیکانم خۆشه ویستیان
هه بوو. هه ندیک کوپیش گرنگیان به من ده دا. زۆر پیم خۆشبوو ئاوا
گرنگیم پێده ن. زۆر هه زم ده کرد پووی خۆشم پێده ن، ده مویست
ده ووبهرم به بایه خه وه سه یرم بکه ن. بیکه سی و به ش خوراوی مندالیم
وای لی کرد بووم پوو له بیرۆکه یه کی وا بکه م زۆر دلخۆش ده بووم که پووی
خۆشیان پێده دام. وامده زانی نه وه یه که مجاره به مرۆم داده نین، به لام له
ته مه نیکدا نه بووم که هه ست به راستی بکه م. له راستیدا نه و پۆژانه ی
وێرانیان ده کرم نزیک بوون.

که له پۆلی سیتی ئامادهیی بووم. گهنجیکم ناسی. به قسه‌ی خۆی عاشقم بوو، ده‌بیوت که بازگانیکی تۆر ده‌وله‌م‌نده و هاوسه‌ره‌که‌ی تازه وه‌فاتی کردوه‌و، به‌دوای کچیکدا ده‌گه‌رپیت که له خیزانیکی به‌په‌وشت بیت. هه‌روه‌ها ده‌بیوت نه‌گه‌ر شووی پێیکه‌م هه‌م ئاگای له دایکم ده‌بیت و هه‌م له هه‌زارییش پزگارمان ده‌کات. منیش له‌به‌ر ناینده‌ی دایکم و به‌خته‌وه‌ری خۆم هه‌زمه‌ه‌کرد. زوو زوو به‌کترمان ده‌بینی، تا ده‌هات زیاتر له یه‌کتر نزیک ده‌بوینه‌وه.

به‌پێی ئه‌وه‌ی پێی و تم به‌ماله‌که‌ی کچیکێ هه‌زاری وه‌ک منیان نه‌ده‌ویست. هه‌روه‌ها نه‌یده‌توانی دلی ماله‌وه‌شیان بشکێنیت. چونکه ئه‌و که‌سیکی ناسراو و به‌شه‌ره‌ف بوو. که ئه‌مه‌م بۆ دایکم باس کرد به توو‌په‌یه‌وه هاته‌وه به‌پوومدا: "شتی وا نه‌که‌یت ها... هه‌رگیز هه‌ولێ شتیکی ئاوا شیتانه نه‌ده‌یت. هیتشتا مندالیت، جاری تۆ خویندن ته‌واو بکه. له ناینده‌دا که‌سانی چاکتر دینه‌ داوات.

کێ متمانه به‌وجۆره که‌سانه ده‌کات. خوانه‌کات له‌وانه‌یه ده‌ستت به‌رپیت. توخوا به هه‌له‌یه‌کی واوه مه‌یه‌ره‌وه به‌رده‌مم، چونکه ئه‌وکاته من ناتوانم بژیم."

نه دایکم و نه پووره هاجه‌ر پازی نه‌بوون به‌وکاره. ئه‌وان به‌و ئه‌زمونه‌ی هه‌یان بوو ئه‌وه‌یان ده‌بینی که پووی ده‌دا، به‌لام من ئه‌وه‌نده کوێر بوو‌پووم یه‌ک هه‌نگاو پێش خۆم نه‌ده‌بینی. چ به‌لایه‌ک له‌مه‌ گه‌وره‌تره بۆ کچیکێ هه‌رزه‌؟

له و پۆژانه شدا هه والێکم له ناو پۆژنامهیه کدا خوێندهوه که به تهواوی نهقلی تێک دام، هه والێکه به م شیوهیه بوو:

"دای ئه وهی له مال پاریکرد، ناویانگی پهیدا کرد. ئه و کچه جوانه ی له بریاره زۆره ملیکانی دایک و باوکی بێزار بوو، به هۆی یارمهتی بازراگانیکه وه به ناویانگ بوو. له ئیستاشدا داوا دهکریت له چهند فیلمیکدا پۆل ببینیت، ههروهها دهلیت: تاکه نامانج نهوهیه خۆم بسهلمینم بۆ نهوانه ی به بچووکم دادهنن."

ئو هه والێ وه هه وره برووسکه دای له سه رم. که م تا زۆر منیش هه مان حاله تی ئوم هه بوو. ئه گه رچی من دایک و باوکیکم نه بوو که زۆر لێ بکه ن، به لام به هۆی هه ژاری و که م ده رامه تیه وه که س گرنگی پینه ده دام. به مروفیان نه ده زانیم. پتیویست بوو ئه و کۆت و به نده بشکینم و له و حاله پزگارم بێت. ئه و کاته هه م خۆم ده سه لماند و، هه م دایکیشم له هه ژاری پزگار ده کرد.

دایکم له سه رچی و به نه خووشی به جی هیشت و له مال پامکرد له و پۆژده هه له ترین بریاری ژیانم دا. به داخه وه نه مه ده زانی ئه وه کاره ساتیکی وا دروست ده کات که وه ئه وه وایه به ده سستی خۆم فه رمانی له سیداره دانی خۆم ئیمزا کردییت. له کۆتاییدا له گه ل (هاکان) ی خۆشه و یستما بریارماندا. هه لپین و جیهانیکی تازه بۆ خۆمان دروست بکه ین.

بۆ به یانی وه که ئه وه ی هیچ پووی نه داییت هه ستام، خۆم پازانده وه، جانتاکه م هه لگرت و له مال ده رچووم. دایکی نه خووشیشم له جیگادا هه ر

نرکه نرکی بوو. بۆ دوايین جار سه يری دايکم کرد. نه وئنده نازاری مه بوو که له دهم و چاويدا به ناسانی دهرده که وت. که نهوم به و حاله وه بيینی دلم پريوو.

مه ستم کرد نه و کاره ی ده يکه م هه له يه. ناگرتک له ناخمدا هه لگيرسا. زۆر سه خت بوو دايکم له و حاله دا به جي بهيتم؟ ده نگيتک له ناخمدا هاواری ده کرد و پيی ده وتم که نه پۆم.

ئايا ده بوايه په شييمان ببه مه وه؟... نه خير جار يکی تر نه و هه له م بۆ نه ده پره خسا. له دلي خۆمدا ده موت هه م پوره هاجه ر ناگای له دايکم ده بيت. هه م خۆيشم که کاره کانم به ته واری پیکه سته وه ديم و دايکيشم ده به م.

بيته وه ی گوێ به و ده نگه ی ناخم بده م پۆيشتم. به لام حاله زۆر خراپ بوو بوو. که ميک به ملولادا هاتم. وام ده زانی دايکم له دوامه وه هاوارم ليده کات و ده ليت: "کچم توخوا مه پۆ و به ته نيا جي م مه هيله !" که چوومه کۆلانه که (هاکان) پيشوازی لي کردم و وتی:

- چی بوو خۆشه ويستم. دايکت کيشه يه کی دروست کرد؟

- نه خير، بيئاگاداری نه و هاتم، به لام به رگه ی دووری نه و ناگرم.

له ويدا دانيشتم و ده ستم کرد به گريان.

- تۆ خۆيشت ده زانيت به چی نا په حه تيت؟ خۆ ئيمه دايکت به ته نيا به جيئا هيلين. مانگی هه نگو يني مان نه و په پری ده پۆز بۆ مانگيکی پی ده چيت. دوايی ديينه وه مائيکی جوان ده کرين، دايکيشت ده هينينه لای خۆمان. دواي نه وه هه موو پۆزیکمان به خۆشی ده به ينه سه ر. ده بيینی

ژیاننکی شاهانه ی وه مات بڼه راهم ده کم که هه موو هاوړیکانت
نیره بیت پی بیهن.

خوم کړکړده وه و چوپینه ناو نوتومبیله که ی هاکنه وه. گوايه نیتر
دورده سه ریبه کانم ته واو بوون و، هه موو بیچاره ییبه کانم کړتاییان هاتووه.
به خه یالی خوم به ره و ناینده یه کی خوش و پاژاوه هه نگاوم دهنه.
ناخ! له ده ست خه یاله کانن هه رزه یی!...

کې ده زانیت چنه د که س بوونه ته قوریانی هه له ی له م جوړه.
هه زاران که س؟ یان ده یان هه زار که س. نازانم، چوون به زمانیا به
له کاتیکدا منیش یه کیک بووم له وان.

به ره و ولاتی خه ونه کان

به ره و ولاتی خه ونه کان که وتینه پی. نه و نوتومبیله ی پیمان بوو بوو تا
بلتی پیشکه وتوو و جوان بوو. ده یوت:
- نه م بڼه تق کړیوه. نه م شوفیره شم له بهر تق گرتووه. له م ودوا نه م
شوفیری تاییه تی تویه.

نه و گه نجه سه یاره که ی لی ده خوپی سه ریکی پاره شاند و وتی:

- له ژیر فره مانن چه نابندانم براون.

به پاستی به شتی ناوا پانه هاتبووم. که س تا نه و کاته ناوا پووی
خوشی به من نه دابوو، که سیش ناوا گرنگی پی نه دابووم. ژیاننیک ده سستی
پیکرد که خاوه نی شوفیری تاییه ت به خوم و نوتومبیلی خوم بووم...

دوا ی شهش حوت کاژیر گیشتنه نه و نوتیله ی که لیی ده ماینه وه.
له پنگه جل و پیلوو جانتای نویم کړی. له بهر ده ممداد بازرگاننیک هه بوو که

وهكو ئاو پارەى لەمندا سەرف دەکرد گرایە منى وهك شیت خۆش دەوێت.
ئیتەر لەو حالەتەدا كى گوی دەداتە پارە؟

لە هۆتیلێك بووین كە جوانى دەریا و دارستانی لەیهك كاتدا
كۆكردبووه. بۆ خۆمان پۆژانێكى خۆشمان بەسەردەبرد، ئێو ژوورەى بۆ
ئێمە دانرابوو بەپاسى ژۆر سەرنجراكێش بوو. لەبەردەمیدا دەریا و
لەبەرانبەریشیدا دارستانێكى سەوز. سەیری هەركویم دەکرد سەوزایی بوو.
هاكان وتی:

— دە پۆژ لێرە دەبین. هەموو شتێك دیتە بەردەستمان، بۆ دە پۆژ
بێئەوهى بیر لە هیچ شتێك بکەینەوه بۆ خۆمان دەژین.

كە زانیم گەشتووینە كۆتایی پێگەكە پرسیم:

— ئەى مارە ناکرێن لە بەك؟

— كە گەپینەوه بە پەسمى لەیهكتر مارە دەكرێن. واز لە مارەکردنى
ئایینیش بھێنە. من باوەپم بە شتى وا نییه. هێندە بەسە مەژۆ یەكێكى
خۆشبویت. چ پێویست دەكات خەلكى تر ئاگادار بن؟ ئێمە دڵخۆش بووین
ئیتەر چ پێویست بە شایەت دەكات؟ شایەت هەبێت یان نەبێت جیاوازی
نییه.

بێدەنگ بووم... لەو ولاتی خەونەدا سەرخۆش بووبووم. بیرم لە هیچ
شتێك نەدەکردەوه. لەو كاتەدا وتی:

— تۆ چەند سەعاتێك بنوو. من لە خوارەوه هەندێك پێداویستی دەكێم.
سەیرێكى دەورووبە ریش دەكەم بزانم كوێ هەیه بگەرێن. لەماوهى دوو
سەعاتدا دێمەوه.

هاکان چووہ دەرہوہ، بە لām کە چوو مەستم کرد بە شێوہ یەکی تر
سەیرم دەکات، وەک ئەوہی پێم بلێت: "خوات لەگەڵ ئەو کچە گێلە کە.
دواترین قوربانیم تۆ بوویت."

مانگی ھەنگوینی و لەناوچوونی ھەموو ئومێدەکانم
جلەکانم داکنەد، خۆم شت و پال کەوتم. زۆر ھێلاک بووم. خێرا خەوم
لێکەوت. بە دەنگی تەلەفۆنە کە بە ناگا ھاتم. ھاکان بوو وتی:
- خۆشەویستم. من وا دێمە سەرەوہ. شتیکت ناوێت.
- نەخێر

- باشە ئەوا دێم، دەرگا کە بە کراوہیی بەجێھێتە.
ھەستام، دەرگا کەم کردەوہ و چاوہ پێی ھاکان بووم، بە لām لە ناکاو
کەسیکی دڕندە ی و رگ زل خۆی کرد بە ژووردا کە ھەر نەمدە ناسی. زۆر
سەرم سوپما بە پەلە خۆم کۆ کردەوہ و بە شلە ژانیکی زۆرەوہ وتم:
- تۆ کێیت؟

وەک ئەوہی ھیچ پووی نەدابیّت خۆی ھەڵدایە سەر قەنەفە کە ی
بەرامبەرم. منیش قیژاندم بە سەریدا:
- خێرا بێژ دەرەوہ. ئێستا ھاکان دێتەوہ. کە ئەو ھاتەوہ چی دەکەیت.
زۆر خراپ دەستی کرد بە پێکەنین و وتی:
- ھاکان نایەت جوانە کەم. ئەو تۆی بۆ من ھێنا. ئیشی خۆی تەواو کرد،
پارە کە ی وەرگرت و پۆشیشت.

ئای خوا یەگیان! چەندین بۆمب لەناو میشکەدا تەقینەوہ. وامزانی
لەشم بووہ بە ھەزار پارچەوہ. بەرچاوم پەش بوو.

لەشویینی خۆمدا کەوتم و دەستم کرد بە ھاوارکردن. بەدوای
پووناکیەکدا دەگەڕام بەلام دەستم نەدەکەوت.

لەو شویینەدا ھەموو شتیکیان بە شتێوەیەک داپشتبوو، کەس
نەیدەتوانی بگاتە ھاوارم.

ئێتر لە دونیادا کچیک نەبوو بەناوی سێفدا... ھەموو شتیەکم لەدەست
دابوو، تەنانەت خۆیشم لێ ونبوو. جوانی و پاکێتیم پیس بوون و لەگەڵ
خەیاڵەکانمدا خرابوونە زیڵدانەو.

وێک شیری فیلمێک ھەموو پارانەوێکانی دایکم و پوورە نوور و پوورە
ھاجەر ھاتنەوێ یادم کە چۆن لێم دەپارانەوێ تاکو تووشی ئەم کارە پیسە
نەبم. وام دەزانی ئەو کۆتایی ژيانمە. وێکو کچیکێ گەنج ھیچ شتیکی
ترم نەمابوو کە لەدەستی بدەم. تەنیا یەک شتم لە مێشکدا بوو ئەویش
ئەو بوو، ھەرچی زوو ترە بمرم و پزگاریم بێت.

دە پۆژ لەوێ مامەو، نەمدەزانی کێ دێت و دەپوات. ئەو کچەی لای
دایکە نەخۆشە کە یەو بە پاکی ھاتە دەرەو، ئێستا ھەموو گیانی
ھەلکێشراوێ لە تاوان.

ئەو گورگە برسیانەوێ دەرووبەرم بێتەوێ بەزەبیان پێمدا بێتەوێ
خەیاڵ و ھەست و سۆزێان پارچە پارچە کردم. ئۆر ھاوارم کرد، ئۆر
پارامەو، بەلام بۆ تەنیا جارێک دادی نەداو گوێیان لێ نەگرتم و بۆ
ساتنیکیش ویزدانیان نەجوولا.

حه زمه کرد بمرم

هه موو شتیکیان وا پیکهسبوو که نه مده توانی پابکه م. په نجه ره و ده رگاگان داخرا بوون. له ژوره که دا هیچ که ره سته یه کی وه که چه قو یان گوریسی لی نه بوو. ویستم هه وزی که رماوه که پر بکه م له ناو و له ویدا خوم بخنکینم، به لام نه متوانی...

به پاستی زور ترسناک بوو. هه زمه کرد بمرم، به لام نه مده توانی خوم بکوژم. نیوه سهیری حالی ئه م کچه بکه ن که بچی هات و تووشی چی بوو.

خوایه گیان چه ند به سۆیه ! چه ند ترسناکه !

ده پوژ بوو دایکم نه بینیبوو. ده مزانی له و ده پوژده ی که هینده ی ده سال دروژ بوو چه ند بیرى کردووم. به لام نیتر نه مده توانی برومه وه بولای، نه مده توانی قسه ی له که لدا بکه م. به و حاله مه وه چوون پووم بیت گویم له دهنگی بیت، تازه به هیچ شیوه یه که مافی نه وه نه بوو ده سستی لیبده م. ئای دایه گیان ! بۆ ده بیت من وام لیبت؟ بۆ ده بیت من ناوا به تو بکه م؟ ئاخر نه خویشیه کانی خوت که م بوون، وا من ئه م نازاره شم بۆ زیاد کردیت؟

خوا من له ناویه ریئت ! من نیتر ئافره تیکی سوکم، له م کومه لکه یه دا جیم نابیته وه. پیویسته هه رچی زووتره بمرم. به لام ناتوانم خوم بکوژم... نیستا ده زانم که مردنیش هینده ی ژیان قورسه.

پامکرد

ئافره تېڭ خواردنى ددهيتا ددهبرد. دياربوو كه زوربان ليكردبوو، كه دهات بيتهوهى يهك وشهش بليت ددهپويشته ددهروه، بهلام جاريك زور لتي پارامهوه:

- نهگه ر مندالت ههيه بۆ خاترى نهوان گويم ليبيگره. منيان له دايكيكي نهخوش جياكردهوه. باوكم نيهه. تهنيا مردن من پاك دهكاتوه، تكايه چهقويهك، گوريستك، شتيكم بۆ بهينه تا خۆم بكورم و پزگارم بيت له م پيسيه. ليت ددهپارتمهوه يارمهتيم بده.

دلى پر بوو. زور بهزهيه پيتمدا هاتهوه، وتى:

- من ناتوانم يارمهتيت بدهم. چونكه كه ميك لهولاره پياوهكانى ئاغا يه لمار وهستاو.

نهمه ماناي ئهوهبوو ئهوه كه سهى منى بهو حاله گهياند بوو و كردبوومى بهو جهسته بىگيانه، ئاغا يه لمارى لهعنتيهه ! دوباره داوام لهو ئافرهته كرد:

- تۆ نهخشهى ئهه شوينه دهزانيت، پييهكى دهرچوونم پيشان بده. تكات لى دهكهه ليره پزگارم بكه.

نازانم ناوى چى ليبنيت. پزگاريوون؟ پاكردن؟ يان زياتر چهقين لهناو نهو زه لكاوهدا؟

مالى نهو ئافرهته ئاوهدان بيت منى پزگار كرد. زور به نهستهه گهيشتمهوه شار، بهلام بۆ كوئى ميؤم؟ بۆلاى كى؟ لهدهرگاي كى بدهم؟ له ناوهراستى نهو شارهدا بيتهوهى پارهيكى ئهوتوم پى بيت. ههموو شتيكم

له ده ست چوو. ته نانه ت نه مده توانی بلّيم: "خوايه گيان يارمه تيم بده." به
چ پوهيه كه وه داوای يارمه تی له خوا بکه م. وه ك كه سيكي ئاوا تاوانبار؟
يان وه منداليكي بيخير كه داكي له سهر جي به نه خوشي به جي
هيشتوه؟

تور بيچاره و برسي بووم، سه مونيكم كړي و پالم دايه وه به ديواري
پاركيكه وه، ميشكم نه و نه ده جه نال بوو به رپتي خرم نه ده بيني، ته واو
بيهيوا بووم.

بانگه وازمكه م بيني

له و پارچه پوژنامه يه دا كه پيچاربوو به سه مونه كه وه بانگه وازيك
نووسرابوو: "به داوای خزمه تكاريكي به توانادا ده گه پيښ كه بتوانيت ئاگای
له ئافره تيكي پير بيت."

به ئوميدى نه وه ي بيته چاره يه ك بق درده كه م، ته له فونم كرد بق نه و
ژماره يه ي كه نووسرابوو. له راستيدا ئافره تيكي پير وه لامى دايه وه،
ناونيشانه كه ي خوى پيدام و داوای ليكردم كه بپوم تا چاوى پيم بكه ویت.
له لايه ك ئوميدم هه بوو كه نه مه پيښه كي پزگاريون بيت، له لايه كي
ديكه وه له وه ده ترسام هه مان هووداوم به سهر دا بيته وه. له ناو نه و شاره دا
به برسيتي چيم بكردايه؟ هيچ نه بيت له وي جتيه ك بق مانه وه م دابین
ده كرد.

به هه زار بير كهي پيچه وانه وه ماله كه م توژيه وه، ده ستم به
زه نگه كه دا نا، ئافره تيكي پير ده رگاكي كرده وه و به ده نكيكي پر
متمان وه وتي:

- وەرە كچم، وابدانم تۆ ئو كەسەيت كە تەلەفۇنت كىردى.

- بەلى، من بوم.

بىردىمە ئۆردە.

- سەيركە كچم، ئۆز كەس ئەم بانگەوازەى بىنىو و تەلەفۇنى بۆ كىردى. ئىمە كەسمان قىل نە كىردى. چۈنكە ئىرە شۈبىنىگە بە شەرف و پىز ناسراو. ئو وى كە دىتە مالىمان دە بىت پاستىگۇ و بەرەشت بىت. خۇ من دە بىنىت، بە تەنیا دە ئىم. دەست و قاجم دەلەزىت، كارى تۆ ھەر ئو وى ھارپىيەتى من بىكەيت و لەزىكە وە ئاگات لە ھالە بىت.

بەلى چارە بىيە وە لىم دايە وە:

- من ئو كەسم تۆ بە دوايدا دە گە پىت. ھەموو كارىكت بۆ دە كەم، تەنیا قىلەم بىكە.

- دەى مادام وايە پەلە مەكە. پىكە وە ئۆز قىسە دە كەين لەم بارە يە وە. تۆ جارى كەمىك پىشوو بىدە. كاتمان ئۆزە بۆ قىسە كىردى.

لەسەرى يەكەك لە قەنەفەكان دانىشتم. مالىكە ئۆز گە وە و جوان بوو، ھەروەھا ئۆز بە جوانى پىك خرابوو. بە پاستى نە دە چو وە عەقلمە وە كە ئەم ئافرەتە لەم مالىكە وە رەيدا بە تەنیا بىزى. كەتتو وە گومانە وە بە لىم قىسە كىردى ئو ئافرەتە كەمىك مەنەى پى بە خىشبووم. پاش كەمىك بانگى كىردە چىشتخانەكە ووتى:

- با كەمىك نان بخۆين. دواتر دادە نىشەن و قىسە دە كەين.

که چوموه چیشتهخانه که بیینم زۆر سه رنجراکیشه. یه که مجارم بوو
شونینکی ئاوا بیینم. زۆر دلخۆش بووم که له جییه کی ئاوا کار بکه م.
به لام چ دلخۆشیه ک...

زۆر به دریزی باسی خۆم بۆ کرد. جا به شیوه یه ک باسم کرد که نه و
به دلی بیت. پیم وت که له شارێکی تروه هاتووم و نه و بانگه وازه م له پێی
هاوپییه که وه پینگه یشتوه، پێشم وت که دایکم نه خۆشه و خاوه نی
نه زمونیکی باشی چاودێرکردنی خه لکی پیرم هه یه. به لام سه رنجدا هه یچ
گوێ له من ناگریت و، گرنگی به و چیرۆکه پڕنازاری من نادات. وه ک
نه وه ی بیه ویت کاتم پێوه بکوژیت. له گۆتاییدا وتی:

- باشه، تۆ وه رده گرم. مادام مالتان له شارێکی تره لیتره جییه کت
ده ده می. لیتره ده مینیت وه، هه ندیک جاریش مندالی نه و خزمانه م دینه
ئێره. بۆ نه وه یان کیشه ت نه بیت. ئێمه خانه واده یه کی خاوه ن ئابرووین.

به لایه کی تر

زوو زوو باسی نامووس و په وشتی ده کرد. نه وه ش منی خستبووه
گومانه وه. وه ک نه وه ی له که یه کی به سه ره وه بیت و بیه ویت پاکی
بکاته وه. ژووړکی نیشان دام. وتی:
- تۆ لیتره ده مینیت وه.

نه وێ ژووړیک نه بوو! به لکو مالتیک بوو له ناو نه و ماله دا، هه ر له ناو
ژووړه که دا ته والیت و گه رماوی تیدا بوو. چیشتهخانه یه کی بچووک،
ته له فیزیۆنیک و سه لاجه یه کی تیدا بوو.

به پاستی سهرم سوپما بوو... پېم و ابو که نه خشه ی هه موو خانووه که
ئاوایه. که شه و هات چوومه ژووره که ی خوم، هیشتا نه و سه رسامیه م
له کول نه بوو بووه وه. هه مان پووداو پوودایه وه. پیاویک خوی کرد به
ژووردا. منیش لیم پرسی:

- تو کییت؟ چیت ده ویت؟

- مه ترسه، که سیکی بیگانه نیم. خاوه نی نه ماله م.

- نه ی باشه خاوه نی نه م ماله نه و نافره ته پیره نییه؟ من هاتم تا ناگام
له و بیت.

- به خیرییت... خوشیت هیئاوه. بۆ شوینیکی پاست هاتوویت. نه م ماله
خرمه تکاری لی نابریت، یه کی دیت و نه وی تر ده پوات...

که تیگیشتم نیر چاره م نه ماوه. دهستم کرد به پارانه وه لی:

- من کچیکی بیکه سم، هیچ نه بی له بهر نه وه به زه بیتان پیمدا بیته وه،
وام پی مه کن.

به ده م هاوارکردنه وه که وتم به سه ر قاچیدا. داوام لی کرد به زه یی
پیمدا بیته وه، به لام نه و هیچ گوئی نه دا به وه ی که چی له ده رووندا هه یه.

ژور پارامه وه لی وتم:

- تو له خوا ناترسیت؟ مال و مندالت نییه؟ نازانیت نه مانه هه موو
حیسابی خویان هه یه؟

من له کی ده پارامه وه!!! نه گه نه و خوی بناسیایه کاری وه های
ده کرد؟ ژور به ناشیرینی وه لامی دامه وه:

- من باوه پم به خواو پۆژی دواپی و قه دهرو ئه و جوړه شتانه نییه !
 شتی وا ئه سلی نییه . هه موو شتیك ئه م دنیا یه یه . ده خویت و،
 ده خویته وه، پاده بویریت... تیده گه یت کچم !! له م شتانه به ولاره
 په یوه ندی به منه وه نییه . ئه و شتانه له میشتک فری بده . ئه گه رکه میك
 میشتک کار ده کات تا گه نچ و جوانی پابویره . له خوا و پۆژی دواپی و
 تاوان و ئه و شتانه مه ترسه . ئه گه ر ئه وه ی تو ده یلئیت پاست بووایه ، خوا
 ده هات و تو ی پزگار ده کرد . ده ی کئی شتی وای بینیه ؟ کئی له و یوه
 هه والیکه هیئاوه ؟ باسی چاره نووس و شتی واش مه که ! هه موو مرؤفیک
 خوی چاره نووسی خوی ده نووسیت . ئه گه ر خوا ده ی نووسیت بۆچی
 چاره نووسی خراپی بۆ تو نووسیوه و هی چاکیشی بۆ من داناوه ؟
 باوه پ به و شتانه مه که ... ئه گه ر گوئی بده یته ئه و شته پپ و پووچانه ،
 ژیا نت لی تال ده بیته . خۆشی لی نایینیت... ئه گه ر ئه و شتانه له میشتک
 بسرپته وه ئه و به ئاره زووی خۆت پاده بویریت...
 تیکه یشتیت !!!
 ناگایشت له خۆت بیته لیره چۆن هه لسوکه وت ده که یت...

خوا ئه م ژیا نه ی من بی پیت

منیان کرده ئه و ژووره وه و ده رگایان لیداخستم، من به نیازی ئه وه
 چوو بووم که بیه خزمه تکار و خزمه تی ئه و ئافره ته پیره بکه م، که چی
 ئه وه شیان پی په و نه بینیم...
 هه موو شه ویک میواندارییه کی پپ تاوان ساز ده کرا و نه کته ری
 سه ره کیش من بووم . هه موو شه ویک ده بوومه کزیله ی هه و و ئاره زووی

يەككى دىكەو، ھەموو پۇڭ پۇڭ پارچە يەككى تر لە گيانم دەپچرا. تا دەھات
زىاتر لەناو دەچووم. خوا ژيانىكى ئاوا بېرىت...

گوايە ئەگەر بېيتە كۆيلەى ئارەزوو كانى خەلكى ئەو ئەزادىيە!
خوایە گيان! ئەو چ پابواردنىك بوو؟ ئازەلىش ئەو قىبول ناكات.

دەرگاگەم لەسەر داخرايوو، نەمدەتوانى بۆلمە دەرەو... ئەو
دەھات كلىلى پى بىو دەرگاگەى دەكرەو و ئەو دەرەو
دەرگاگەى دادەخستەو. نەمدەزانى چەند پۇڭ لەویم. كاتم بە ئەو
تېكچوويو. شەو و پۇڭم لەيەكتر بۆ جيانە دەرگاگەى. تەنانت دلتىايش
نەبووم لەو ئەو كە ئايا زىندووم يان نا. جارى وا ھەبوو مېشك دەوستان،
خۆيشم لەبىر دەچووەو. ئاگام لەو نەبوو كى دىت و كى دەپوات. ئىتر
ھىچ شىتەك بۆ من گىنگى نەبوو. لەناو ئەو دوتىايەى خۆمدا وەك
جەستەيەكى بى گيان بىز بوويووم. تاكە شىتەك كە دەھاتە گۆیم ئەو
دەنگەى دايكەم بوو كە دەپوات:

"كچم لەكويت؟ ماويت؟ مردوويت؟ ھەوالىك بە من بدە. ئىتر
بەرگەى دورويت ناگرم، تگايە وەرەو... زۆر بىرت دەكەم. تۆ تەنيا
وەرەو، من ئامادەم گەردنت ئازاد بكەم."

خوا من بكۆڭڭ، كى ھەيە لە من بەد و تاوانبارتر؟ كەسىك ئەو
ھەموو ئازارە تووشى دايكى بكات، چۆن پى دەوتىرت مۆڭ؟

بە ھىل خۆم بووران دەو

دووبارە دەرگا دەرگاگەى بىفەر خۆى دەكرە بە ئورددا.
بېرۆكەيەك ھات بە مېشكەدا... خۆم فېڭدايە سەر زەوى تا وابزانن

بور اوومەتەوہ. ئەوہی کہ ھاتە ژوورەوہ ھاواری کرد: "وہرن ئەم کچە مردوہ!" منیش ھەولیکی زۆرم دا تا خۆم کۆنترۆل بکەم. ئەو ئافرەتە پیرە و پیاویک خۆیان کرد بە ژووردا. سێ کەس بە منەوہ خەریک بوون. یەکیکیان لێدانی دلێ گرتم و وتی:

- ماوہ، لەوانە یە بوورابیئەوہ، کەمێک کۆلۆنیا بەینن، پاش کەمێک دیتەوہ ھۆش خۆی.

ئافرەتەکە زۆر ترسا:

- باشە چی دەبیئت ئەگەر نە یەتەوہ ھۆش خۆی؟ دووبارە لەگەڵ پۆلیسدا تێکدەگیرێنەوہ. با لەکۆلی خۆمانی بکەینەوہ، خۆ ھەرچۆنیک بیئت ھەموو پۆرتیک یەکیک دیت.

پیاوہکە ی تەنیشتی پرسى:

- چۆن لە کۆلی خۆمانی بکەینەوہ.

- بیبەن سواری سەیارە یەکی بکەن. لە پێگادا ھاتەوہ ھۆش خۆی، بیگەرێننەوہ. نە ھاتەوہ ھۆش خۆی، لەدەرەوہی شار لە جێیە کدا فریى بدەن.

- ئە ی ئەگەر ھاتەوہ ھۆش خۆی و، لەلای پۆلیس شکاتی لێکردین؟

- بیبەن بەردێک بکێشن بە سەریدا و بیکۆژن.

پاست بوو خۆم بووراند بووہوہ، بەلام کە گویم لەوہ بوو ئەوان دەیانەوێت پێم بکەن زۆر ترسام، دواتر بەتەواوی خۆم کۆنترۆل کرد تا ھەستم پێ ئەکەن. لە لایەکیشەوہ دلم خۆش بوو بەوہی دەمکوژن. من

خۆم نەمدەتوانى خۆم بىكۆژم بەلام با ئەوان بىمكۆژن و لەم زىندانەى كە
پىئى دەوترىت ژيان پزگارىم بىت. ئافرەتەكە بەو پياووەكەى تەنىشتى وت:
- ئەكرەم تۆ بىيە. تا كارى تەواو نەكەيت نەيەيتەو. بىكەيتە بەلا
بەسەرەو. سەرت دەپەپۆنم.

مىيان ھەلگرت و بردمىانە خوارەو، چاوم كەمىك كردەو. بىنىم ئەو
ئەكرەمەى كە دەيووت گەنجىكە. يەكەمجارم بوو بىبىنم. خستىمە دواى
ئۆتۆمبىلەكە و بەخىراى كەوتەپى و دووركەوتەو. ئۆتۆمبىلەكە زۆر
بەخىراى دەپۆشست و منىش خۆم بۆ مردن ئامادە دەكرد.
ئەو چەند دەقىقەيەم بۆ باس ناكريت. لەلايەكەو. دلّ خۆش بووم
بەو. كە دەمرم، لەلايەكى تىرشەو. لە ترسى ئەو بەردەى كە دەيكيشا
بە سەرمدا خەرىك بوو دالم دەو. ستا.

ھاوارم دەكرد بىمكۆژە!

تەكسىيەكە لەشار دەرچوو و چوو. ناو پىڭگای دارستانىك،
دەرووبەرمان سنەوبەرى لى بوو. ديار بوو شوينىكى تەواو چۆلبوو. بۆيە
منىش ھەستامەو. و وتم:
- من دەكۆزىت ھا؟

ئەكرەم پووى تىكردم و وتى:

- من لەژىر فەرمانەكانى ئەواندام، چى بلىن ئەو دەكەم.
- دەى كەواتە مەترسە و بيشلەژان كارەكەت بكە، خۆ شتىك نەماو. من
وا لىبكەت لە ژياندا بىمىتم.

له ته كسيه كه دابه زيم و له ژيړ سنه ويه ريكي گه ورده دا دانېشتم، ده ستم
گرت به ده موچاومه وه و پيم وت:

- ده ي زور به خيړايي ته م چا كه يه م له گه ل بكه. هيچ ليت تووږه نابم،
بگره سوپاسيشت ده كه م.

نه كره م بؤ ماو هيك به پيوه وه سستا... دلنيام كه وتبووه ناو
ليپرسينه وه يكي ترسناكي ويژدانيه وه. به ناساني له پړوي ده خوږنرايه وه
كه چ په شه بايه ك له ناخيدا هلي كړدوه.
هات له بېرده معدا دانېشت و وتي:

- تو كيت؟ چ كار هيت؟ چون پيت كه وته ئيره؟

ده توت گويم له م قسه يه نه بووه، به بېرده وامي ده پارامه وه ليتي:

- نه و بېرده هه لېگره بيكي شه به سهرمدا، به پاستي ده مه وپت بمرم.

- ده مه وپت يارمه تيت بده م، تا ئيستا خراپه م به رامبه ركه س نه كړدوه و
ده ستم نه چو ته خوږني كه س.

- نه ي نه گه روايه ئيشت چييه له وي؟

- منيش وهك تو به دواي ئيشدا ده گه پام، كه وتمه بېرده ستيان. هر چي
ده كه م پزگارم نابيت. ته نيا چنه ئيشيكي سه رپيښيان بؤ ده كه م و هيچ
په يوه ندېم بهو كاره پيسانه وه نيه.

له ده نگيدا وا ده رده كهوت كه پاست ده كات، يان به لايه ني كه مه وه
پؤله كي جوان ده بينيت.

دەمويىست خۆم بكوژم، بەلام نەمدەتوانى

مەموو پووداوهكانم بۆ باس كرد. كە تەواو بووم وتى:

- پېويستە تۆ پزگار بكم. ھەرگىز ناتوانم بتكوژم...

- چۆن ئەمە دەكەيت؟

- وازت لى دېنم بېژ، بەلام شكاتمان لى مەكە. ئەوى قىرى بدەرە دەست

من، بە درۆيەك مەسلەكە لای ئەوان دادەخەم.

قىژاندم بەسەريدا:

- نەخىر... من ھىچ جىيەكم نىيە بۆى بېژم. نامەوئەت دووبارە بكمەوه

ئەو داو و پىسيانى كە تىتى كەوتووم. تكات لى دەكەم بۆ تۆ ھىچى

تىناچىت بكموژە و پزگارم بكم.

من كەسېكم كۆتايىم پى ھاتووە بە تەواوى فەوتام، دوو فەلس پارەم

پىنىيە و ھىچىش بەم شارە ئاشنا نيم ئىتر چى بكمە لىرە ؟ دەى توخوا

ئەم ئىشە بكمە كۆتايىم پى بەيئە.

قۆلى گرىم وتى:

- ۋەرەو سواری ئەو ئۆتۆمبىلە بىە. من ناتوانم تۆ بكوژم، بەلام ئەگەر

ھەر دەتەوئەت بمریت، ئەوا خۆت ئەو كارە بكم.

بەدەم خۆمەو وپېنەم دەکرد و دەموت: "ئاخ خۆزگە بمتوانيايە !..

ئاخ بەردمايە !.."

دەمويىست بمرم بەلام نەمدەتوانى خۆم بكوژم.

ئۆو سەيرى ئەم بىچارەبىيەى من بكن، نە دەتوانم بمرم، نە دەتوانم

بژىم. ژيانىكى ئاوا ھەر نەبىت باشتەرە.

وتى:

- من خىزاندارم، كچىكى تەمەن سى ساڭم ھەيە. تۆ دەبەمە مالاھە، تا جىيەكى پىڭ و پىڭ دەدۆزىتەو ھەي دەبىت.

ھاوارم كرد بەسەرىدا:

- ھەرگىز... ئىتر باوھەم بە كەس نەماو. ھەموو كەسىڭ بېرەوشت و درۆزە لاي من، ھەموو كەسىڭ ھەكو گورگ بەدوای گۆشتەو ھەي...
و ھەلەمى دامەو:

- خوشكەكەم، بە ھالەدا ديارنىيە؟! ئەگەر بەوئىت خراپەيەكت لەگەل بکەم، لىرە بەتەنيان كى دەتوانىت دەستم بگىرت؟ بەلام دۇنيابە كەسىڭى وا نىم. تاكە ئارەزووم ئەو ھەيە يارمەتيت بەدم. خۆت باش بىر بکەرەو.

منى لەمالى خۆيدا قبول كرد

قۇر بەخىرايى تەكسىيەكەي لىخوپى و لەو شوئىنە دووركەوتەو.
لە مېشكەدا دەيان ھەزار بگەرە مليۇنان بىرى ئالۆزۇ گومانى سەيرم ھەبوو. نەمدەزانى چۆن و بەچ شىو ھەيەك كارەكان بەرپىكەم. دەستم بۆ ھەركوئ دەبرد، لىقىم دەست نەدەكەوت دەستى پىو ھەيە بگرم، مەمانەم بە ھەركەس بگەردايە خىانەتى لىدەكردم. خوايەگيان دەبىت ئىستا چى بکەم؟!

بەناو شاردادەپىشتىن كە ئەكرەم لەپىرتى:

- بىرپار بەدە. دادەبەزىت يان لەگەلەدا دىتەو ھەي مالاھە ؟

- بەپاستى نامەۋىت بىمە بار بەسەرتانەۋە، بەم حالەمەۋە ناتوانم پەنا بەرمە بەر كەس. خىزانىت ھەلە تىدەگات، ئىۋانتان تىك دەچىت، مافى ئەۋەم نىيە ئىۋانتان تىك بەدەم...

- نا نا خەمى ئەۋە يانت نەبىت، ھاۋسەرەكەم باشترىن مۇۋى ئەم جىھانەيە. زىانىكت بۇ ئىمە نابىت، چەندىك دەتەۋىت دەتوانىت بىننىتەۋە.

دەۋايە چىم بىكرىايە؟ ئايا دەمتوانى متمانە بەۋ پىاۋە بىكەم؟ تۇ بىلى ئەم دونىا تارىكەدا كەسانىكى ئاۋا پاكىش ھەبن؟

دەنگەم نەكرد. ئەكرەمىش ئۆتۈمبىلەكەى بەرەۋ مائەۋە لىخوپى. ھەر واش بوۋ، بەپاستى ھاۋسەرىكى ئۆر چاكى ھەبوۋ، ھەرگىز باۋەپم نەدەكرد كەسىك ھەبىت ئەۋەندە دلفراۋان و تىگەىشتوۋ بەبەزەيى بىت. ئەمە ماناى ئەۋەيە ھىشتا مۇۋە چاكەكان ھەر ماۋن.

سەلماخانى ھاۋسەرى، بوۋە خوشكىكى گەۋرە بۆم، ھەموۋ ئىانى مەنى دەزانى، بەلام سەرەپاى ئەۋەش ۋەك مىۋانىكى ئۆر بەپىز ھەلسۈكەۋتى لەگەل دەكردم...

لەشى ئەكرەمىش ساغ بىت، كارىكى بۇ دۆزىمەۋە. لە دوكانىكى سەرچاكرىد كارم دەكرد، بەلام لەۋىش ئاسۋودە نەبوۋم، دىسان دەۋرۋىسەرم پىر بوۋ لە فرسەتچى. نازانم ھەۋالى مەيان لە كۈيۋە بىستىبوۋ. ئۆر ھەزم دەكرد لەۋ كارە پىسانە دورىكەۋمەۋە، بەلام ھەرچىم كىرد ئەۋانەى بازىرگانىيان بە ناموۋسى خەلكەۋە دەكرد بەرۋكىيان

بەرنە دەدام، نازانم لە کوێو بۆنیا ن کردبوو؟! مانگێک لە مالتی ئەکرەم
مامەوێ دواتر چووێ بەشی ناوختویی...

هیچ شتێک بەرەو باشی نە دەپۆشت! نە مەدەتوانی بێمەوێ سەر پۆی
پاست. دایکم وەک پمێک هەموو کاتێک هەناوی پێ دەکردم لە خۆین. یان
دەبوا یە بمر دمایە یان بچوو مایە دایکم ببینایە. ئەم بیرە تەواو حالەتی
منی تێکدا. دەبوا یە یەکیەک لە دوو پۆیە بگرە بەر، ئەگەر نا نە مەدەتوانی
لەم ژیا نە بەردەوام بێ...

بهشی چوارەم

ئەگەر كچىكى گەنج كەسپتى و شەرف و
نامووس و ھىواكانى بدۆرپننيت چى دەكات؟
منيش برپارم دا ئەو بەكەم.
تەنيا يەك رېگەم لەبەردەمدا بوو...

ئىتر وەك جەستەيەكى بى گيان وابووم

بىرپارى خۇكوشتنم دا

بۇ من ھەموو شتىك تەواو بووبوو، ھىچ شتىكى تىرم نەمابوو جگە لە جەستەيەكى بى گيان، ئىتر من مۇقىكى لەكەدار و بىرپىز بووم و چەقىبوومە ناو كۆمەلىك تاوانى زۆر گەورەو. تازە جىيەكم بۇ نەمابوو ھە لە دونىادا. ماقى ئەو ھەم نەبوو كەسانى دەوربەرم بىتاقەت بكم و لەكەداريان بكم.

ژيانم پىش ئەو ھەم دەست پىتكات تەواو بووبوو، ھىواو خەيالەكانى ھەرزەيى و لەسەروو ھەمووشىيەو ھەرزەفم خىستبوو ھەرزەستى ئەو پارچىيانەو تەنيا پەشىمانى و فرمىسكم بۇ مابوو ھە...

ئاي دايەگيان! ... تۆ منىت بۇ ئەمانە پەرورەردە كىرەبوو؟ لەناو ئەو ھەموو ئىش و ئازارەي نەخۇشىيەكانتدا منىت بۇ ئەمە دەگوشى بە خۆتەو، ھەموو جارىك دەتوت: "ئەم كچى من دەبىتە خاتوننىكى گەورە، كچى من دەبىتە نىمۇنە بۇ ھەموو كەس." بەداخەو دايە گيان زۆر بەداخەو كە تووشى ناو مىدىم كىرەت ... من شايانى ئەو نەبووم كچى تۆ بىم. ئەو مۇقە بىويزدان و بى ئىنساۋانە، لەزىر ناوى چاكەو خۇشىدا ھەموو شتىكيان لى سەندەمەو ...

له ناوه پراستی شاردا ته نیا بووم، دووباره وازم له ئیش هینا بوو و دوو پوڅ بوو برسی بووم، به ته واوی هیژم له بهر برابوو. موحتاجی پارچه ناننکی وشك بووم، ئه و دنیا په نگاره ننگه و، ئه و ناویانگه ی هه موو خه لکی ئاواتی پی ده خوانن منی به و حاله گه یانده بوو...

برپاری خوکوشتمن دابوو! ئیتر نه مده توانی به و ئازارانه وه بژیم. هیژم تیادا نه مابوو، که سیتی خۆم له ده سته دابوو، ئیتر جه سته یه کی بی ناوه پوک و بی سوود بووم، شتیکم نه مابوو بیفرۆشم به و درنده گوشتخوړانه. له سووچیکي پارکيکدا و له ژیر داره نجیريکدا دانیشتم، ئه و نه ده هیلاک و ده سته وه سان بووم ده پارامه وه و ده موت: "مردن له کوټی؟ وه ره و بمکوژه!"

به لام نه ده هات...

نه مده توانی به و حاله مه وه بگه پیمه وه ماله وه، ئه وه ی که پیم ده وت مال ژیر زه مینی مالی پوره هاجه ر بوو، له کاتیکدا که به جیم هیشت دایکم له تاو ئازار ده ینالاند...

ناه دایکه ئازیزه که م! ئیستا نازانم له چ حالیکدا یه. چه ند مانگه هه والت نازانم. هیژ و توانای گه پانه وه م نییه...

نازانم ده ژیت یان مردوویت؟ له م دنیا یه دا مردن له ژیان زځر خوشتره.

ئاخر ژيانی من چ سوودیکی هه بوو؟ چی ده بوو پیش ئه وه ی له و ژيانه پیس و له که داره دا ون بېم بمردمایه؟ ئه وکات به پاک و خاوینی

دەچومەووە ئەو شوپنەى بۆى دەچم. هیچ نەبیت ویزدانم ئاسوودە دەبوو،
 كەسايەتیم بە پاك و خاوینى دەمايەو، وەك براكەم...
 كاتىك لەنێوان ژيان و مردندا لە كێشمەكێشمىكى سەختدا بووم
 جەستە بى شەكەت و ماندووەكەم ئەوەندە بەرگەى نەگرت و لەویدا
 كەوتم.

خەونىكى زۆر سەیر بوو

لەو شوپنە كە لى كەوتبووم خەونىكم بىنى ئاراستەى ژيانمى گۆپى.
 لەدواى ئەوێ لە دایكم جیا بوومەووە يەكەمجارم بوو لە خەمدا دەمبىنى.
 لەجىيەكى زۆر پاك و خاوین و خوشدا هاتە بەرچاوم. جلى زۆر جوانى
 لەبەردابوو، چاك بووبووەو، قەلەو بووبوو، ئەو پەنگە زەردەى پۆشتبوو،
 شێو و پووخسارى زۆر زۆر جوان بوو. برا پەحمەتییەكەشمى لەگەڵ بوو.
 لەكاتىكدا بىرم لەو دەكردهووە كە پەتم دەكاتەو، بەلام بە نەرم و
 نىانییەكى زۆرەووە باوەشى پىاكردم و وتى:
 - كچم! زۆر بىرت دەكەم. خێرا مەوێستەو بڕۆ بۆلاى پوورە هاجەرت،
 ئەو چاوەرپێت دەكات. ئەمە دوا شتە لە تۆى داوا دەكەم... دەى خێرا
 بڕۆ.

بێئەوێ بزانم چى پووى داو بەئاگا ماتم، دەوربەرم كەسى لى
 نەبوو، لە پاركەكەدا لەناو دەرەكانى خۆمدا نوقم بووبووم... لەبەرئەوێ
 لەمێشكەدا دامنابوو كە دەمارى دەستى خۆم بىرم و خۆم بكۆژم، لە
 سەرەتادا زۆر گویم نەدا بەو داوايەى دایكم.

ئاخىر لە ئۆتۈ دەپىرىسم! كىچىك كە بەھۇى تىۋەگلانى لەھەموو ئەر
 كارە بەدو پىسانەدا بېپارى خۆكۈشتىنى دايىت چۆن دەتوانىت لەبەردەم
 مۇڧىكى پاكى ۋەك پوۋرە ھاجەردا بوەستىت؟ بەو ھالەمەۋە كە نوقمى
 تاۋان بوو بووم، چۆن دەمتوانى دەستە پاكەكانى ئەر ماچ بىكەم و پىسى
 بىكەم؟

ئاي دايەگيان! .. تۆ نەتدەزانى لە چ دۆخىكدام.

لەو كاتەدا ئازارنىك ۋەك ھەۋرەبىروسكە داي لە مېشكىم، تۆ بلىنى دايىم
 مردىيت؟ ئەي ئەگەر دەئى بۆ نەبوت ۋەرەۋە بۆلاى خۆم وتى بېرۆ بۆلاى
 پوۋرە ھاجەرت؟ بۆ وتى ئەمە دوا ئارەزۋومە لەتۆى داۋا دەكەم و زۆد
 سوۋر بوو لەسەرى؟ لەژيانمدا جگە لە ئازار ھىچ شىتىكم پېشكەش
 نەكردبوو ئىتر چۆن دەمتوانى كۆتا ويست و ئارەزۋوى ئەر پىشت گوى
 بخەم؟ ئايا دەكرا ھەموو شىتىك پىشت گوى بخەم و بچم بۆلاى پوۋرە
 ھاجەر؟ دايىم لە ژىرەمىنى مالى پوۋرە ھاجەردا دەژيا، لەدلى خۆمدا وتم
 ئەگەر لە ژياندا بىت. پېش خۆكۈشتن سەردانىكى ئەرۋىش دەكەم. ئەرۋەبوو
 بېپارم دا سەردانى مالى پوۋرە ھاجەرم بىكەم، دواترىش خۆم بىكۆم...

تاكە شىتىك كە لەمېشكىمدا بوو، ئەرۋەبوو كە چۆن و بە چ پوۋىكەۋە
 خۆم پېشانى ئەر خانمە فرىشتەئاسايە بدەم كە لەمنداۋىۋە ۋەك مندالى
 خۆى پەرۋەردەى كىردبووم... لەۋە ناخۆشتىر دايىم كە لەۋە ھەموو ئازارەدا
 جىم ھىشتبوو چۆن لىم خۆش دەبىت؟

به دهم خۆمه وه وتم خۆ من مردوویه کی گه پۆکم. گرنگ نییه چیم پی
 ده لێن، چی ده لێن با بلێن. که من دواى چهند پۆژێک خۆم کوشت هه موو
 نه مانه له دواى خۆم به جی ده هێلم...

به گویى دایکم کرد

پۆیستم. به لام به چهند تاوانیکه وه که لیخۆشبوونیان نه بوو، به
 شه ره فیکی له که دار و ناموسیکی فرۆشراوه وه پۆیستم... نه ک ژيان له و
 بارودۆخه دا، به لکو بیرکردنه ویش له و حاله ته دلی مرۆف ده وه ستینیت...
 نزیکى چیشته نگاو بوو. دابه زیمه ئه و ژێرزه مینه ی دایکمی لی
 ده مایه وه، سه یرم کرد ده رگا داخراوه و به رده م ده رگا که ش پێلاوی لی
 نییه. دام له ده رگا و ده ستم نا به زه نگه که دا، به لام هه چ ده نگێک نه بوو...
 وتم: "له وانه یه دایکم له سه ره وه بیست، یان له وانه یه شتیکی به سه ر
 هاتبیست. تق بلێی به راستی مردبیست؟"

دله خوورپه یه کی سه یر ناخی داگیر کردم. له جیى خۆم دانیشتم، تا
 ماوه یه ک نه هاتمه وه سه ر خۆم. دواتر چومه سه ره وه بۆ مائی پووره
 هاجه ر. که گه یستمه به رده م ده رگا که ناخم پێ بوو له خوړپه. نه مده زانی
 چی پوو ده دات؟ کچی که ئه وه موو تاوانه ی کردوه، ده کرا درۆ
 بکات؟! ده بووایه چی رۆکی هه لبه ستایه یان دانیشتا یه بگریایه و داوای
 لیخۆشبوونی بکرایه ؟

نه مده زانی... کاتیک له نێو ئه وه موو کیشمه کیشمه ی ناخدا بووم،
 له پێ ده رگا کرایه وه و له گه ل پووره هاجه ردا پووبه پوو وه ستاین.

ئاي خويىه گيان!!! ئىتوھ سەيىرى ئەو پووخسارە پاك و بىگەردە
بىكەن. بە سىماو وەستانىيە وە دووپارە منى شەيداي خۆي كىردە وە.

خانمىكى فرىشتە ئاسا

بۆ ماوۋە يەك ئەو نىگا شېرىنەنى ئاپاستە كىردىم و دواتر بە پوويەكى
خۆشە وە وتى:

- تۆ (سىڭدا)ى خۆمان نىت؟

ئىتر لە شەرمدا سەرم دانە واند. ئەوئەندە تەرىق بوومە وە كە لە
عارەقى خۆمدا تقوم بووم. ھىچ وە لأمم پى ئەبوو. منى خستە نىوان ئەو
بالە گەرم و گورپانە وە.

- ئاي كچم سىڭدا، خۆ ئەو تۆيت. نازانىت چەندە بىرم دە كىردىت.
قۆلى پاكىشام:

- تۆ جارى وەرە ژوورە وە. ژۆرشت ھەيە دە بىت پىكە وە باسى بىكەين.
بردىمىيە ژوورە وە. مالىكى پاك و بىگەردى وای ھەبوو كە دلى مرقى
دە كىردە وە. ئەو مالە بۆنى ئاسوودەيى لىتوھ دەھات و كارىگەرى لە سەر
ھەموو گيانم دادەنا.

بە سۆز و بەزەيى دايكىكە وە بە دەورمدا دە سووپايە وە. ئەمانە شتىك
نەبوون دروستكراو بن. بە لكو ئاويئەنى خۆشە وىستى و سۆزى ناخى بوون.

- پۆلەنى خۆشە وىستم. ژۆر بى تاقت و ھىلاك ديارىت. ھەستە بېرى خۆت
بشۆ. با منىش جلى پاكىت بۆ بەيئىم.

- دايكم لە كوئىيە پوورە ھاجەر؟

له پر له و پوهه پر نوورده دا هه وری خه م ده رکوت و، له و چاوه شیرینانه دا دلۆپ دلۆپ فرمیتسک پریزان به ست.

تیغیتک دای له دلم و ناخه کلپه ی سه ند. پیشبینیه که م پاست ده رچو. دایکم له و خه ونه دا له دونیا یه کی تره وه هاواری لی کردم. به ترس و له رزه وه وتم:

- خوانه خواسته خو نه مردوه؟

به ده نگیکی پر له نازاره وه وه لایمی دایه وه:

- ته قدیری خواجه که م.

ئه و هه واله جه رگی له ت له ت کردم

له و کاته دا که وتمه سه ر زه وی... ئه وه دوا پوخانم بوو، له هه موو دونیا دا به س ئه وم هه بوو ئه ویش پویشیت. ئیتر هه وره برووسکه کانی می شکم دوا پیریان پی ئیمزا کردبووم.

"هه رچی زووتره ده بیت ئه م کاره ته واو بکه م."

پوره هاجه ر باوه شی پیادا کردم هه و، وه ک دایکتک دوویاره له نامیزی پرسۆزی گرتم:

- تق نازانیت که م. ئه و ئه و نه ده به مردنیککی جوان مرد، ئیره بیم پتبرد و هیوام خواست له جیی ئه ویم. چه ند پلۆز پارامه وه له خوا، که منیش ئاوا بیاته وه.

هه موو شتیکت زۆر جوان بوو، هه موویت بق باس ده که م. بروام پینیکه گیانه که م، هه والی زۆر خوشت پی ده ده م. هیچ مه گری به لکو دلت خوشبیت و شانازی به دایکته وه بکه ... ئه و نه ده جوان بر دیه وه لای خو ی

ناتوانم باسی دلخۆشی ئه و کاته ی بکه م، داماو له ژيانیدا دلخۆشی
نه بینی...

پوره هاجر به و زمانه شیرینه ی خۆی ده یویست دلم بداته وه، ئه و
دلهمی هسانده وه که هیچی ده رباره ی بیروباوه پ و ئیمان و خواو پۆزی
دوا یی تیدانه مابوو.

سه رمی به رز کرده وه به دهسته نهرمه کانی و فرمیسکه کانی سپی.
چه ندین جار پوومه ته کانی ماچکرد و دهستی هینا به سه رمدا.
من شایانی ئه و خۆشه و یستیه نه بووم، من شایانی ئه و گرنگی پیدان
و به زه ییه نه بووم، به لام پوره هاجر فریشته بوو، له گه ل ئه وه ی که
ئاگای له زۆر شت بوو، به لام نهیده هیشت ههستی پی بکه م.

چلکه کانی جهسته م پاك ده بووه وه، به لام پۆحم....
پیش هه موو شتیک به زۆر کردم ی به گه رماوه که دا، پاشان جل و
به رگی پاك و خاوینی پیدام. له دوا ی ئه و هه موو ماوه یه ئه وه یه که مجارم
بوو به ئاوێکی پاك خۆم ده شت، چلکی جهسته م لاچوو، به لام ئه و
پیسسیانه ی له گیاندا بوون وه ک خۆیان مابوونه وه.

له گه رماوه که ده رچووم سه یرم کرد خوار دنیکی زۆر خۆشی
ئاماده کردوه، چی هه بوو له و خواندا نه بیئت؟ هه رچی هه بوو به و دهسته
پاك و پیرۆزه ی خۆی کردیووی.

له به رامبه ر خۆیه وه دای نیشاندم، سی پۆژ بوو نانم نه خواردبوو، بۆیه
باش خۆم تیرکرد، هه م به رامبه ر یه ک دانیشتبووین نانمان ده خوارد هه م
باسی دایکمی بق ده گێژامه وه:

- له دواى پښىشتنى تۆره بهرگه ى نه گرت، زور بىرى ده كړدیت. له وه
ده ترسا تووشى شتېك بېیت. منیش به تهنیا به جېم نه ده هیشت، زورجار
له خواره وه به یه كه وه ده خه وتین.

له دوا ساته كانى ته مه نیدا وه ك فریشته ى لیها تبوو. به دل و گیان
پووى كړد بویه خواى گه وړه، شهو و پوژ باسى خواى گه وړه له سهر زارى
بوو، هم نزاى بؤ من ده كړد هم بؤ تۆ.

پیش یه ك پوژ له وه فاتى وتی: "پووره هاجهر، كچه كه م نه مانه ت
بى لای تۆ، خه ونېكم بینى، نه دیت بؤلای تۆ، نیت نه هیلیت بروات، من
پېبورم به م نزیكانه ده پؤم. میان بانگ كړد، جیگه كه شمیان پى نیشان
دام."

منیش لیم پرسى: "له كوښه؟"

به لام وه لامى نه بوو، كه وته بیر كړد نه وه، سه یرم كړد پووى وه ك گول
كه شایه وه و زه رده خه نه یه ك پووخسارى كړته وه، وه كه نه وه ى نه و شوینه ى
بینیبت كه بوى ده پوات، بویه زور دلخوش دیار بوو.
دواى یه ك پوژ و له شهوى هه ییندا وه فاتى كړد، نه وه نده مردنېكى
جوان مرد هر مه پرسه.

سه یرم كړد دوباره پووره هاجهر فرمیسك به ى چاوانى كرت و
نیگاكانى بؤ شوینېكى دوور پویش.

منیش پارووه كه له قوپگمدا گیر بوو بوو و نه ده چووه خواره وه.
تووشى شو ك بوو بووم. به به رده وامى نه فره تم له خوم ده كړد و دواى
لیخو شېبونم له گیانى دایكم ده كړد.

مردنی پېر وانهی دایکم

پووره هاجر بېرده وام بوو له باسکردن:

- گېشتبووه دوا ساته کانی، چاوه کانی منی نه ده بینى، به لکو نه و
جییه ی ده بینى که بوی ده پښت. له گهل من نا به لکو له گهل نه واند
قسه ی ده کرد:

"خوا له من خوشبوو؟! کوږه که شم له ویتیه؟ نه ی کچه که م و
میرده که م؟" ده توت له بهرام بېریدا که سیک هیه و قسه ی له گهل ده کات.
بۆ دوا جار سهیری منى کرد و وتی: "گهردم نازاد بکه پووره هاجر، من
ده پښم، نه و هاتن به شویتندا."

ده موو چاوی نه و نه ده گه شایه وه ده توت پارچه یه ک نووره. بېرده وام
خه ریکى زیکرى خوا بوو. له ناسووده ییبه کی هه میشه ییدا چاوی لیکنه.

دوویاره له گهل پووره هاجر باوه شمان کرده وه به یه کدا... نه و نه ده
خراب په له قازم ده کرد خه ریک بوو خوم ده کوشت. نه ویش وه ک دایکى کی
به به زه یی دللى ده دامه وه. بۆ چهند کاژیریک له سهر سفره که فرمیسکمان
پشت. هه موو خه م و په ژاره کانم له گهل نه ودا له بیر کردبوو. ده توت
یه که مجاره ناوا دلم ئیسراحت ده کات. قوئى پاکیشا:

- وهره کچم جیگا که ی خوم ناماده کردووه. که مېک پشو بیده.
به نذر برده یه ژووره که ی خوی، ژووریکى تا بللى خوش و پاک و
خاوین...

چون ده متوانی له جییه دا بخوم. که سیک که نامووسى خوی دپانده
بوو چون ده متوانی له جییه کی وه هادا بنویت که هیچ تاوانیکى تیدا

نه کراوه؟ هه رگیز ماف نه وەم نه بوو نه و جییه پیس بکه م. که نه و چووه
ده روه له سه ر زه ویه که پالکه و تم و ناگام له خۆم نه ما. کاتیک چاوم
کرده وه هه سابوومه وه. وه نه و هی دووباره گیان هاتبیتته وه نار
جسته م. چەند کارژیرێک نووستبووم. نزیکى نیوه شه و بوو که هه ستام...

- پووره هاجه ر من زۆر مامه وه. ده بیت برۆم هاو پیکان چاوه ر پێمن.
به مشیوه چەند درۆیه کم پیکخست، پاستیه که ی نه مده ویست ماله که
به منه وه پیس ببیت. نه ده بوو که سیکی وه ک من له و ماله دا بمیئتته وه.
به لام وه لامی دامه وه:

- جا چۆن شتی وا ده بیت؟ به هیچ شیوه یه ک نا می تلم برۆیت. تق یادگاری
دایکتیت لای من. با پۆز ببیته وه نه مانه هه مووی باس ده که ین...
هه رچی هه و لم داو درۆم پیکه وه نا نه متوانی له دهستی ده رباز بېم.

تۆ نه بویتایه من چیم ده کرد

له وئ مامه وه، تا به یانی ده رده دلمان له گه ل یه کتر کرد، به لام
نه مده ویست باسی نه و هه موو تاوانانه بکه م که کردوومن، گوايه خۆم
ده دزیه وه. نه و له هه موو شتیک تیده گیشته، به لام هیچ نامازه یه کی
نه ده دا که یزانم تیگه یشتوه.

میترده که ی (مامه په حمی) کۆچی دوا یی کردبوو. له هه مان کاتدا
دایکی هاو پیتی مندالیم (شهیدا) واته کچه که ی پووره هاجه ر گه رابوو یه وه
به رده م باره گای خوا. شهیدا له گه ل باوکی (مامه یوسف) ده مایه وه. جگه
له وه ش شهیدا ده زگیراندار بوو، هاوسه ریتی له گه ل دادوه رێکدا کردبوو،
به و نزیکانه ش زه ماوه ندیان ده کرد.

چو وینه‌ی شه‌یدای بق هینام و بۆی باسکردم:

- ئەوان ئیستا له‌گه‌ڵ باوکی له قاتی سه‌ره‌وه ده‌ژین.

وینه‌که‌ی پیشاندام، گه‌وره‌بووبوو، کچیکی گه‌نجی بالاپۆشی زۆر جوان بوو. واته دواى ئه‌وه‌ی من پۆیشتووم زۆر شت گۆپاوه. من چۆن گۆپابووم ئه‌وانیش گۆپابوون. به‌لام به جیاوازییه‌که‌وه، ئه‌وان پینگه‌یشتبوون به‌لام من دۆپابووم.

نه‌یه‌یشت برۆم

په‌وره هاجه‌ر دوو پۆژ نه‌یه‌یشت برۆم. ئه‌و دوو پۆژه وه‌ك شیفایه‌کی چه‌ند ساڵه وابوو بۆ من.

کوتا پۆژیش شه‌یدا هات. باوه‌شمان کرد به‌یه‌کدا و هه‌سه‌رتی ئه‌و ماوه دووبییه‌مان ده‌رکرد. ئه‌و زۆر شتی هه‌بوو بۆ باسکردن، به‌لام من هه‌یج نه‌بوو باسی بکه‌م. به‌رده‌وام ئه‌و قسه‌ی ده‌کرد و من گویم ده‌گرت... باسی مرۆفی ده‌کرد، بۆچی دروستکراوین. مردن، پۆژی دوا‌یی، لێپرسینه‌وه...

به‌لای منه‌وه ئه‌و باسانه له پابردودا به‌جی ما‌بوون. ئه‌و ژیا‌نه‌ی تیا‌یدا‌بووم بچو‌وکت‌رین شو‌ینه‌وا‌ری ئه‌و چه‌م‌کا‌نه‌ی له مندا نه‌ه‌یشت‌بوو. به‌ته‌وا‌ری که‌وت‌بو‌وه ناو با‌زنه‌ی بی‌پروای‌ی و نکو‌لی کردن. می‌ش‌کم چه‌ندین په‌رسیار و کێشه‌ی تیا‌دا‌بوو:

- ئه‌مشه‌و ده‌زگی‌را‌نه‌که‌م، (ئه‌ر‌کو‌ت) دیت، هه‌م یه‌ک‌تر ده‌ناسن، هه‌م ئه‌م په‌رسیارا‌نه‌ش له‌و ده‌که‌یت. ئه‌و که‌سی‌که زۆر باش خۆی په‌روه‌رده کردووه. دل‌نیام زۆر خۆش‌حال ده‌بیت به ناسینت.

منیش قبولم کرد.

نئوآره له گه‌ل ده‌ستگیرانه‌که‌یدا یه‌کترمان ناسی. کوپکی بالابه‌رز و
پووخسار پۆشن بوو، پێک و پێکی نه‌و کوپه له‌ حالیدا دیاربوو. نۆر باش
خۆی په‌روه‌رده کردبوو.

به‌شی پینجه‌م

خوای گه‌وره منی له له‌ناو‌چوون گیرایه‌وه.
موعجیزه‌یه‌کی وای دروست‌کرد وات دهمزانی سیف‌دای
پیشووی سرپوخته‌وه و دانه‌یه‌کی تازه‌ی دروست
کردووه. ئەو کەش و هه‌وایه، ئەو قسه ئاسایانه‌ی
ده‌یکرد ئەوه‌نده جوانبوون ناتوانم باسیان بکه‌م.
ئەوه ورده ورده زیندوو بوونه‌وه بوو بۆ من

ئەو رۆژەى ژيانى گۆرى

ئايا دىكرىت مەۋە بى ھوودە بى؟

شەۋلە مالى پەورە ھاجەر گەتەگۈيەكى نۆر سەرنجراكىش
ھاتەكايەۋە. مەن پەرسىيەم دەكرد و كاك ئەركوت بە شىۋازىكى شىرىن و
لۆتىكى ۋەلامى دەدايەۋە.

مەن لە پەۋانگەى بىرى خەۋەۋە چوۋە ناۋ بابەتەكەۋەۋەۋەم:

– بەپاى مەن بىرۈكەكانى ۋەك خودا و ئايىن، نۆر لەدۋا بەجىماۋە ۋەقەل و
پەستىيە زانستىەكان جىيان گەتەۋەۋە. مەۋە دەبىت چۆن دلى خۆشە ۋا
پەفتار بىكات و بى.

لەپەستىدا ئەم بىرۈياۋەپە دەرئەنجامى ئەۋ ژيانە نۆيەم بىۋە. ھىشتا
بى تىگەيشتىنى كۆمەلەك پەستى بەھانەم دەھىتايەۋە، بەلام ۋەلامەكەى
كاك ئەركوت بى پەرسىيەكەم نۆر ناۋازە بىۋە:

– لەۋانەيە بىرۈكەكەتان بەپاى خۆتان پەست بىت، بەلام ۋەرە با بەيەكەۋە
سەبىرى پەۋيەكى تىرە مەسەلەكە بىكەين! دلىنام كە كۆمەلە پەستىيەكى
تەرىش مەن كە ناچار دەبىت قەۋلىان بىكەيت.

کتیبتیکی گه وره ی بهرگ سووری گرت به دهستییه وه. چەند بهشتیکی
جیاوازی له کتیبه که خوینده وه و هم پوونیشی کرده وه.

مهسه له که به چیرۆکیکی زۆر کاریگر دهستی پیده کرد:

"له دیر زه ماندا، دوو برا پیکه وه چون بۆ گهشتیکی دوو و درێژ..

ئه م دوو برابه پێیان گرت بهر تا گه یشتنه دوو پانیك، له ویدا پیاوێکی
هه لکه وتوو و دامه زراویان بینی ئه مانیش لێیان پرسى:

- ئایا ئه م دوو پێگایه کامیان باشته؟

ئه ویش وتی:

- پێگای دهسته راست، په پره ویکردنی ناچارى یاسا و پێسای تێدایه،
به لام ئه و په پره ویکردنه ئاسایش و کامه رانیى بۆ ئه وانه تێدایه که
ده یگر نه بر. پێگای دهسته چه پیش بییاسای و به ره لایى و سه ره سستی
تێدایه، به لام له دوو توێی ئه و سه ره سستییه پواله تیه دا پێره وانی ئه و پێیه
دوو چاری فهوتان و به دبه ختی ده بن.. ئیستاش خۆتان له هه لێژاردنی
هه رکام له و دوو پێگایه دا سه ره شک و سه ره ستن.

پاش بیستنی ئه م وته جوانانه، په وشت باشه که یان، که پر به دل
حه زی له په پره وى کردنی یاسا و پێساو پێکو پێکی بوو، پێگای پاستی
گرت به رو، وتی: (توکلت على الله) که وته پێ.. به لام بیچاره
به دپه وشته که یان، پێگای چه پی به باشته زانی، له بهر حه زو ئاره زووی
به ره لایى و سه ره سستی که له و پێگایه دا هه بوو..

ده با ئیمهش به نه ندیشه و خه یال شوین پێی ئه م پیاوه یان هه لێگرین
که پێگایه کی به پواله ت سووک و ئاسانی گرت بهر، ئه و پێگایه ی که له

پاستیدا تا بلتی زه حممت و دهردیسری و ماندووبوونی له دووئو دایه،
تاكو بزانی چیی به سه ر دیت.

ئه م پیاره، پاش ئه وهی شیو و دۆله قوول و بهرزاییه سهخته کانی
پینگای بپی، گه یشته دهشت و بیابانیکی سامناک. له ناکاودا دهنگیکی
ترسناکی بیست، که ئاوپتیکی لی دایه وه شیریکی گه وهی بینی که له ناو
جهنگه لیکه وه به ره و پووی ده هات! یه کسه به ترس و له زه وه له بهری
هه لاهات، تا گه یشته لیواری بیریکی وشک که به نه ندازهی شهست گه ز
قوول بوو. له ناچاریدا خۆی هاویشته ناو بیره که وه بۆ ئه وهی له دهست
ئه و شیره پزگاری بیت. له کاتی بازدان و پیش ئه وهی بگاته بنکی بیره که
دهستی له دره ختیکی گیربوو که به دوو لق په گه وه له دیواری بیره که دا
پوابوو، یه کسه ر خۆی پتوه پاگیر کرد. هر هیندهی که به دره خته که وه
گیرسایه وه و ده ووبه ری خۆی به باشی بینی، سهیری کرد دوو مشک،
یه کیکیان پهش و ئه وی قریان سپی، به رده وام به دانه تیژه کانیان و
له سه رخۆ خه ریکی قرتاندنی ئه و دوو په گه ی دره خته که بوون!

پاشان سهیریکی سه ره وهی کرد، بینی و شیره که وه ک پاسه وان له
دهمی بیره که دا پاوه ستاوه .. که سهیری خواره و هشی کرد هه ژدیهاییکی
گه وهی له بنکی بیره که دا بینی که له نزیکه ی سی گه ز دوورییه وه سه ری
هه لپریبوو دهیویست لی ئه نزیکه بیته وه و، ده میشی به فراوانی بیره که
کردبووه وه و چاوه پوانی ئه و ساته ی ده کرد که ئه م به ربیته وه و ئه ویش
قوتی بدات! سه ره پای ئه مانه، چه ندین میرووی گه زنده و ژه هراویسی
جۆراوجۆریش وه ک بازنه ی دهست ده وریان لی دا.

پاشان سهیری لای سهره وهی دره خته که ی کرد، بینیی ئەم دره خته له پوالةندا دره ختی هه نجیره، که چی به شیوه یه کی ده راسا گه لێک جۆری جیاجیای میوه ی وه ک گوێز و هه نار و شتی تری له و جۆره ی گرتوه !

ئەم پیاوه ش، به هۆی تێ نه گه یشتن و نه فامیی خۆی، نه یده زانی که ئەم شتانه ی ده یان بینیت ناسایی نین و، هه رگیز ناگونجیت به پێکهوت و بێمه به ست هاتبنه کایه وه و، له وه تێ نه ده گه یشت که ئەم کاروباره سه یرا نه هۆکار یکیان هه یه و ده بێت له پشتی ئەم شتانه وه یه کێک هه بێت به پێوه یان بیات و پێکیان بخت..

له گه ل ئەمانه شدا، ده روونی به دخوازی ئەم کابرایه، وه ک بلیت هه یج شتێک پوهی نه دابیت و هه یج گه یو گره فتیکیش تووشی "دل" و "گیان" و "ژییری" ی ئەو نه بوو بیت، هه مو نه وانه ی فه رامۆش کرد و په لاماری میوه ی دره خته که ی دا و بێ سێدوو ده سستی دایه خواردنی ئەو به رو بوومانه، هه رچه نده ش هه ندیکیان ژه هراوی و کوشنده بوون. ئەمه ش ته نیا له بهر نه وه ی گوێی خۆی له تاو هاوار و ناله ی "دل" ی بئاخنیت و، دهنگی داد و فریادی دل و گیان و ژیری نه بیستیت!

به م چه شنه، کهوته ناو ناگری سزا و نازاره وه، نه ئەو بوو بهریت و له و نازار و سزایه پرزگاری ببیت، نه ده یشیتوانی ژیا نی به شادمانی به سه ر بهریت!

وا ئێمه ش له لایه نی خۆمانه وه ئەو نه گه ته به جێده هێلین، با له سزا و نازاری خۆی دا بته لیته وه و، به پێکای خۆمان دا ده گه پێینه وه تا کو بزانی براهی چی به سه ر هات؟

ئەمىش، ۋەك براكەي، پىتى كەۋتە ناۋ بىبابانىكى بەرىن و دەشتايەكى فراۋانەۋە. ھەروەكو ئەۋىش، لە ناكاۋدا دەنگى شىزىكى بىست كە ھەلمەتى بۆ دەھىنا، ئەمىش، ۋەك براكەي، ترس و بىم دای گرت و سامى لى نىشت، بەلام كەتر لە چاۋ ترس و سامى براكەي، چونكە بەھۆى بىر كۈندەۋەى جوان و گومانى پاكى، بە جوانى بىر كۈندەۋەى لەبەر خۆيەۋە ۋتى:

— (دىارە ئەم بىبابانە فەرمانزەۋايەكى ھەيە. كەۋتە دەبىت ئەۋ شىزە خزمەتگوزارىكى گۆپرايەلى ژىر دەستى ئەۋ فەرمانزەۋايە بىت).

بەمە دلتايى پەۋى تىكرد. بەلام لەگەل ئەۋەشدا لە دەست شىزەكە ھەلھات و پايكرد، تا كە شىتە لىۋارى بىرېكى وشك كە شەست گەز قوۋل بو. ئەمىش، ۋەك براكەي، لە ترسى شىزەكە خۆى ھاۋىشتە ناۋ بىرەكەۋە، بەلام پىش ئەۋەى بگاتە بىكى بىرەكە دەستى لە درەختىك گىر بو، يەكسەر خۆى پىدا ھەلۋاسى. سەيرى كرد وا دوو زىندەۋەر پەيتا پەيتا ھەردوۋ لى پەكى درەختەكەيان دەقرتاند.. پاشان كە سەيرى سەرۋەى كرد، شىزەكەى بىنى كە لە دەمى بىرەكەدا پراۋەستابو.. ئىنجا سەيرى خوارەۋەى كرد ھەژدىھايەكى لە بىكى بىرەكەدا بىنى.. كە سەيرى خۆى كرد بىنى لە بارىكى سەير و سەرسوۋرەيتنەردايە و، گەلىك پاما، بەلام سەدان جار لە پامانى براكەي كەتر، چونكە پەۋشە جوانەكانى بىر كۈندەۋەى جوانيان پىبەخشىبو، كە ئەمەش لايەنە جوانەكانى ھەموو شتىكى پىشان دەدا..

له بهر ئه مه، بیری کرده وه که ئه م شته سه رسووپهینه رانه
 په یوه نندیان له گه ل یه کتر دا هه یه و، وا درده که ویت که یه کک هه یه
 بیان بنوینیت و، ده بیت ئه م کاروباره سه رسووپهینه رانه نهینیه کی شاروه
 و ته لیسمیکی داخراویان تیدا بیت:

- (به لئ، هه موو ئه م شتانه ده گه پینه وه بۆ فره مانئ فره مانپه وایه کی
 نادیار، که واته من لیږده دا ته نیا و ناواره نیم، به لکو ئه و فره مانپه و نادیاره
 ده مبینیت و پارێزگاریم ده کات و، بۆ ئه نجام و مه به ستیکی تایبه تی تا قییم
 ده کاته وه و، بۆ کوئ بیه ویت ده مبات)!

له م بیر کردنه وه جوانه دا شوق و تاسه یه کی تیدا پهیدا بوو که ئه م
 پرسیاره ی هتیا یه کایه وه:

- ئایا ده بیت ئه و که سه کئ بیت که به م جوړه تا قییم ده کاته وه و
 ده یه ویت خو یم پئ بناسینیت و له م پټبازه سهیره وه به ره و ئه نجامیکی
 دیاریکراو ئا راسته م بکات؟!

خۆشه ویستی خاوه نی ته لیسمه که له حه زکردنی ناسینیه وه دروست
 بوو.. له و خۆشه ویستییه شه وه حه زی شیکردنه وه ی ئه و ته لیسمه گه شه ی
 کرد.. له م حه زه یشه وه ئاره زووی وه رگرتنی باریکی شیاوی گونجاو
 به رامبه ر خاوه نی ئه و ته لیسمه و بۆ ده سته گوتنی په زامه ندیی ئه و، له
 ده روونی دا پهیدا بوو..

پاشان سه ری هه لپری و سه یریکی دره خته که ی کرد، بینیی ئه م
 دره خته به ره واته دار هه نجیره، که چی هه زاران جوړ میوه ی په نگاوپه نگی
 گرتوه! هه ر که ئه مه ی بینیی یه کسه ر ترسه که ی به ته وای په ویه وه.

چونکه بؤی پوون بووه وه كه ئەم دارهه نجیره لیسته و پێرست و
 پېشانگایه كه فهرمانپه وای نادیار، به و شیوه سهیره، نمونه ی
 پێكها تووه كانی په زو باخچه كانی خۆی لیڤه دا داناره و ئەم دره خته ی پئ
 پازاندووه ته وه بۆ پېشاندان و دره خستنی ئه و له زهت و خۆشییانه ی كه له
 باخچه كانی دا بۆ میوانه كانی خۆی ئاماده ی كردوون. ئه گه ر نا دره ختیك
 هه رگیز به روپوومی هه زاران دره خت ناگرێته خۆ..

ئێتر ئەم مڕۆڤه كه گه یشته ئەم نه نجامه، هه یچی بۆ نه مایه وه له نزا و
 پارانیه زیاتر، بۆیه به سه ركزی و ملکه چی یه وه نه و نه نده پاریه وه تا
 کللی نه ئینییه كه ی كه و ته دله وه و وتی:

– "ئهی فهرمانپه وای ئەم هه رد و ده شت و بیابانه ! وا په نام بۆ هێنایت و
 لێت ده پاریتمه وه، من خزمه تگوزاریکی تۆم و، ته نها په زامه ندیی تۆم
 ده ویت، داوات ده كه م و له دووت ده گه پیم."

پاش ئەم پارانیه وه یه، یه كسه ر دیواری بیره كه له شیوه ی ده رگایه كدا
 له سه ر سه وزایی و باخچه یه کی فراوانی جوان و بێگه رد کرایه وه. دوور نییه
 هه ر ده می هه ژدیه اكه بوو بیت به ده رگا و لێی خرابیته سه رپشت..

شێر و هه ژدیه اكه شه وه ك دوو خزمه تگوزاریان لێهات و خولگیان
 ده كرده بۆ ناو باخچه كه، ته نانه ت شێره كه له بهر ده ستیدا شێوه ی
 نه سپێکی ئاماده و زینكراوی وه رگرت.

ئه و دوو براهیه، یه كێکیان: "پۆج" ی ئیماندار و "دل" ی پیاوچاكه..
 ئه وی تریان: "پۆج" ی كافر و "دل" ی مڕۆڤی فاسقه..

پښکای لای پاستیان: پښانی قورنن و شاپښکای نیمانه.. پښکای لای
چه پېش: پښانی کوفر و یاخی بېونه..

نډو باخ و بیستانه ی سهر پښکاکه ش: نډم ژيانه کومه لایه تی و کاتیه ی
کومه لی مړوفایه تی و شارستانیتیی ناده میزاده، که له یه کاتدا باش و
خراپ، خیر و شه پ، پاک و پیسی تڼدایه..

نډو بیابانه ش: نډم دنیا و سهرزه وییه ی خومانه که تیایدا ده ژین..
نډو شیره ش: مردن و نه جلی مړوفه..

نډو بیره ش: له ش و جهسته ی ناده میزاد و سهرده م و کاتی ژیانیه تی
قوولیه شه ست گزیه که ی بیره که ش: نامازیه بۆ تی کرای ته من که
شه ست ساله..

نډو دره خته ش: ماوه ی ته من و مادده ی ژيانی ناده میزاده..
نډو دوو گیانه بهره ره ش و سپیه ش: شه و پوښن له ته منی
مړوفدا..

مه به ست له ده می هه ژدیهاکه ش: ده می "گور" که ده رگایه که له
پووی به رزه خ^۱ و ژيانی ناخیره تدا ده کریتوه، نډه ونده هیه که نډو ده مه
بۆ مړوفی باوه پدار ده رگایه که پیایدا تڼپه ده بیت، کاتیک له به نديخانه ی
دنیاوه به ره و باخچه و بیستانه کانی به هه شتی به رین ده پوات و هه نگو
ده نیت..

نډو میرووه زیان به خشانه ش: گپوگرفت و به لاکانی ژيانی دنیان.
نډه ونده هیه بۆ مړوفی باوه پدار هۆکاریکي شیرینی بیدار کردنه وه ی

۱- به رزه خ: ژيانی ناو گور.

خواوهندن و، ئاوردانه‌وه‌ی په‌روه‌ردگارن له‌ بنده‌كانی خۆی، تا هه‌رگیز
"بئ ئاگای" به‌ سه‌ریان دا زāl نه‌بیت..

به‌روبومه‌ هه‌مه‌ چه‌شنه‌كانی ئه‌و دره‌خته‌ش: نیعمه‌ته‌كانی دنیان كه
په‌روه‌ردگاری گه‌وره‌ و سه‌خواه‌تمه‌ند دروستی كردوون، بۆ ئه‌وه‌ی وه‌ك
لیسته‌ و ناوه‌رۆكێك و ابن بۆ نیعمه‌ته‌كانی ئاخیره‌ت و یادی نیعمه‌ته‌كانی
ئوێیان پێ بکړیته‌وه‌ و، خواوه‌ندی دانا بۆ بانگێشتی کپاره‌كانی میوه‌ی
به‌هه‌شت له‌ شێوه‌ی چه‌ند نمونه‌یه‌كدا به‌دی هیناون.

ئو هه‌موو میوه‌ جوړاو جوړانه‌ش كه‌ خوا به‌و دره‌خته‌ی به‌خشیبوو،
په‌نجه‌ بۆ مۆركی "سه‌مه‌دانیه‌ت" ی خوا و ته‌مغه‌ی^١ "په‌روه‌ردگاریتی" و
فه‌رمانه‌وایه‌تی "ده‌سته‌لاتی" ئه‌و درێژ ده‌كات..

چونكه‌ (دروستکردنی هه‌موو شتیك له‌ ته‌نیا یه‌ك شت) وه‌ك
پێكه‌ێتانی هه‌موو جوړه‌كانی پوه‌ك و به‌روبومه‌كانیان له‌ ته‌نها یه‌ك گۆ
و، دروستکردنی هه‌موو زینده‌وه‌ران له‌ یه‌ك ئاو و، داهێتانی ئامێره‌كانی
زینده‌وه‌رانیش له‌ خۆراكێکی ساكار.. هه‌روه‌ها (دروستکردنی یه‌ك شت له
هه‌موو شتیك) وه‌ك دروستکردنی گوشتیکی تایبه‌تی و پێستیکی ئاسایی
بۆ زینده‌وه‌ران له‌ چه‌ندین جوړ خۆراکی هه‌مه‌ چه‌شن و جیاواز.. هه‌موو
ئهمانه‌ سكه‌ و ته‌مغه‌ی كه‌سیکی "سه‌مه‌د" و تاك و ته‌نیا و، مۆری
تایبه‌تی پادشای ئه‌زهل و هه‌تا هه‌تایین كه‌ هه‌رگیز به‌ كه‌س لاسایی
ناكړینه‌وه‌.

١- ته‌مغه‌: مۆری ده‌زگای ده‌وله‌تی.

بهائی، داهیتانی یهك شت له هه موو شتیك و، به دیهیتانی هه موو شتیكیش له ته نیا شتیك، تاییه تکارییه کی سه ریه خۆی به دیهیتنهری هه موو ئه و شتانه یه و، به لگه یه کی تاییه تیی ئه و خواوه نده یه كه به سه ر هه موو شتیكدا به توانا و زال و به ده سته لاته .

ئه و ته لیسمه ش، نهینیی دانست و ئامانجی به دیهاتنی بوونه وه رانه، كه ته نها به هۆی نهینیی ئیمانه وه ده كریتته وه .
ئه و كلیله ش كه ده یكاته وه (الله لا إله إلا هو الحی القيوم) و (یا الله) و (لا إله إلا الله) یه .

گۆپانی ده می هه ژدیهاكه و بوونی به ده رگای باخچه و بیستان، هیما ی ئه وه یه كه: "گۆپ" به ندیخانه ی دلته نگی و له بیرچوون و فره امۆش كردنه و، بۆ گومرپایان و سته مكاران وه كو ناوسکی هه ژدیها وایه .. به لام بۆ ئه هلی باوه پ و قورئان ده رگایه كه خراوه ته سه رپشت، تا له به ندیخانه ی ئه م ژیا نه به ره و باخچه و گولزاره كانی ژیا نی نه مری و هه میشه یی و، له كۆپی تافیكرده وه ی دنیا وه بۆ خۆشی و كامه رانیی به هه شت و، له ده ردی سه ریی ئه رکی ژیا نه وه بۆ ژیر سایه ی به خشنده یی خوای گه و ده ی میهره بان ده ریا ز بین .

گۆپان و بوونی ئه و شی ره دپنده یه ش به ئه سپیكی ئاماده كراوی خزمه تگوزار، هیما یه بۆ ئه وه ی كه: "مردن" بۆ گومرپایان جودایی و لیكدابراپانیکی سزاده ری هه تا هه تاییه له هه موو دۆست و خۆشه ویستان و، به جیهیتشنی به هه شتیکی درۆینه و هه لئه له تینه ری وه ك دنیا یه، بۆ ناو ته نگی و ته سکیی به ندیخانه ی ته نیایی ناو گۆپ و ون بوون و

سەرلەشپۈتۈنلىكى يېتىسۈرۈر.. بەلەم بۇ ئەھلى ھىدايەت و قورۇغان،
 گەشتىگە بەرەو جىھانى درايى و ھۆكۈمىتىگە يەشتەن بە خۇشەويستان و
 ھارپىيىنى دىرىن و، ھۆيەگە بۇ چۈنە ناو نىشتىمانى پاستەقىنە و
 بەختىيارى ھەمىشەيى و، خولگ و بانگىردىنلىكى بەپىزانەيە بۇ دەريازىبون
 لە بەندىخانەيى دنيا بەرەو باخچەكانى بەھەشت و، چاۋەپوانىيەگە بۇ
 ۋەرگىرنى پاداشتى خىزمەتگوزارىيەكان لە لايەن مېھرەبانىيى خۋاي
 گەرەۋە و، ھەۋانەۋەيەگە لە ئەرك و لىپىرسراۋىيەكانى ژيان و
 پىشۋودانىيەگە لە فەرمانبەرىيەكانى و، پاگەياندىنلىكى بۇ كۆتايى ھاتنى
 ئەركەكانى بەندايەتى و تاقىكرىدەۋەكانى فېربۈون لەم ژيانەيى دنياۋا.

ھەركەسىڭ ژيانى دنيايى فانى بىكات بە ئامانچ و مەبەستى خۇي، ئەۋا
 ھەر ئەم ژيانەيى (لە پاستى و ناۋەرۇكدا) بۇ دەبىت بە دۆزەخىكى
 دىلسۈتۈنەر، با لە پۈللەتەشدا لە پابۈردن و ناز و نىعمەتدا بىت.. بەلەم
 ئەۋكەسەي پۈۋ بىكاتە ژيانى ھەمىشەيى و نەپراۋەيى ئەۋ دنيا و بە پاستى
 و دىسۈزى تىپكۈشەيت و ھەۋلى بۇ بدات و بۇي لى بېرەيت، ئەۋا كامەرانى و
 بەختىيارى ھەردۈۋ لاي دەستگىر دەبىت و شايانى ھەردۈۋكىيان دەبىت، با
 ئەم دنيايەشى لە پۈللەتەتەنگ و خراپ و ناخۇش بىت، بەلەم ئەم
 بەلەيەۋە خۇش و شىرىن دەبىت و لەبەر چاۋىدا دەبىت بە ھۆلى
 چاۋەپوانىيى بەھەشتى بەرىن. لەبەرئەۋە، ئارام دەگىرەيت و ھەمىشە لە
 سوپاسگوزارى پەرۋەردىگارى خۇيدا دەبىت.^{۱۱}

۱- ۋتەكان، "ۋتەي ھەشتەم"، لە نوۋسىنى بەدىعوزمان (سەئىدى نوۋرىسى) يە
 (فاروق پەسول يەحيا) ۋەرىگىپراۋەتە سەر زىمانى كوردى.

مرۆڤ پتوڤسته ئەم پرسىيارانه له خۆى بکات:

ئەو زاتەى کائىناتى بەم نەخشە و پلانە جوانە دروست کردووە، زاتێک
کە نىعمەتانىکى بێئەندازى پێشکەش بە مرۆڤەکان کردووە ئايا گونجاو
هەموو ئەمانە پشتگوێ بخت و مرۆڤ بى لىپرسىنەو و بەبى هۆ بەجى
بەتائىت؟

ئايا وادەزانىت سەمەکارو سەمەلىکارو، راست و درۆ، بەئابروو و
بىئابروو هەمووى تىگەل بەيەك دەبن و لىپرسىنەو و يان لەتەکدا ناکرێت.
هەرکەسێک عەقلى لەسەردا بێت يەكسەر وەلامى ئەم پرسىيارانه بە
نەخىر دەداتەو.

منىش هەر وەلامى نەخىرم دەدايەو، بەلام مېشک تىکچوو بوو بەسەر
يەکدا.

لە بەرامبەر ئەم وەلامە جوانەدا پرسىيارىکى لەم شىووەيەم پرسى:
- ئەگەر خوا هەيە با ئىمەى لىئاگادار بکاتەو، خۆيمان پى بناسىت.
بابىناسىن و خۆشمان بویت. با ناچار نەيىن بە دوايدا بگەرێن.
ئەويش لە کتێبەکەى بەردەستيدا لاپەرەيەکى کردووە و دەستى کرد
بە خوێندنەو:

- هەموو دروستکاروکان بەلگەى پوون و ئاشکران لەسەر خالقيەتى خواى
گەرە، تەنها ئەوێەيە کە ئىمە هۆشيارانه وردنابىنەو و يان نامانەوێت ئەو
پاستيانە ببىستىن.

بىرکەنەو... "هەرەك شووشە دەرمان و پىکەتەيەکى کىمىيائى ناو
دەرمانخانەيەکى گەرە، کە بەچەندىن تەرازووى سەرنەگەر و ئەندازەى

ورد ئاويتهى يەكتەر كرايىتن، دەيچەسپىننيت كە دەرمانگريكى دانائو
 كيمياگەريكى زانا ئەم كارانەى ئەنجامداو. دەرمانخانەى گۆى زەويش،
 كە چوارسەد ھەزار جۆرى پووەك و زىندەوهرى زياتر تىدايە بەھەمان
 جۆرە... چونكە لە پاستيدا ھەريەكە لەو پووەك و زىندەوهرانە وەك
 شووشەيەكى پىر لە پىكھاتووى ورد و، ئاويته كراويكى زىندەكارى
 سەرسوپھىنەر وايە.

جا ئەم دەرمانخانە گەورەيە خواوھندى دانائو شكۆمەند پيشانى
 ھەموو كەسك، تەنانت كۆپرەكانىش دەدات و، بە ئەندازەى پلەى كەمال
 و پىكوپىكى و گەورەيەكەى، بەدەيھنەرى بەخشندە بە جگە لە خۆى
 دەناسىننيت. بە چەشنى دەرمانخانەكەى بازار. كە كيمياگەر و
 دروستكەرى خۆى ناساند.

ھەروەك ئەگەر كارگەيەكى گەورە و ناناسايى لە تەنھا مادەيەكى زۆر
 ساكار چەندىن جۆر كوتالى جۆراو جۆر بچننيت و بەرھەميان بەيئىت، ئەوا
 بەم كارەى دەيچەسپىننيت كە بى ھىچ گومانىك ئەندازيارىكى ميكانيكى
 كارامە ھەيە ئەم كارانە پادەپەريئىت. بەم جۆرە ئەو كارگەيە
 ئەندازيارەكەيمان پى دەناسىننيت.

ھەروەك كۆگاو گەنجىنەيەكى گەورەى ئازووقە، كە لە ھەموو
 لايەكەو ھەزاران جۆر خواردەمەنى تىدا ئامادەكرايىت و لەيەك
 جياكرابنەو ھەريەكەيان لە جىگايەكى تايبەتيدا پىزكراين. تىمان
 دەگەيەننيت كە خاوەن و بەرپووەريكى ھەيە سەرپەرشتى دەكات.
 ئەم گەنجىنە پۆزىدانە خوايىش بەھەمان شىوہە..

نەم گەنجینە یەى كە لە گەشتى يەك سالتیدا ماوہى بیست و چوار
هەزار پێ بەویە پى پێكۆپىكى دەبریت و سەدان هەزار بەدیپنراوى لەناودا
هەن كە هەریەكەیان پێویستى بەجۆرىك خواردەمەنى تاییەتى هەیه...

نەم گەنجینە یەى كە بەسەر چوار وەرزه كەدا تێپەر دەبیت و، وەرنى
بەهار وەك كاروانێك كە هەزار جۆر خواردەمەنى پێبیت، لەگەڵ خۆیدا بۆ
ئەو هەموو هەزارانە دەهینیت كە لە زستاندا خۆراك و ئازوقەیان لێپراوه.

یان ئەگەر سوپایەكى گەرە چوارسەد هەزار گەل و نەتەوہى
جیا جیای لە ژێر ئالاکەى خۆیدا كۆكردبیتەوہ و هەریەك لەو پەرگەز و
نەتەوانەش خواردەمەنى لەوانى تر جیاواز بێت و، چەكى هیچیان لەوى
تریان نەچیت و، بەرگ و پۆشاك و شێوہى مەشقردن و جۆرى تەعلیمات
و ماوہى پشوو دانیان لەیەكتر جیا بێت و، پێشەواى ئەو سوپایە، بى
ئەوہى هیچیانى بىر بچیتەوہ و سەرى لى تێك بچیت، خۆراك و پۆشاكى
جیا جیایان بداتى...

ئەو سوپایەى بەم جۆرە بێت دەریدەخات كە: پێشەواكەى كەسێكى
بێوێنە و ناوازیە.

جا هەروەك ئەم سەربازگە سەرسوپھێنەرە ئەو پێشەوا ناوازیەمان
بۆ دەردەخات و پێمان دەناسینیت و تەنانەت خۆشەویستیشى دەكات
لەلامان، سەربازگەى زەویش بەهەمان جۆرە. چونكە سەربازگەى زەوى لە
هەموو بەھارىكدا سەرلەنوێ سوپایەكى خاوى گەرە لە چوارسەد هەزار
پەرگەز و جۆرى پھووك و نەتەوہ جیا جیاكانى زیندەوہران پێك دەهینیت
و، هەر جۆرە شیان پۆشاك و، خۆراك و، چەك و، مەشق و، پشوو تاییەتى

خۆی له لایه ن پێشه وایه کی گه و ره ی تاک و ته نیاوه، به یی له بیر چوونی ه یچ کام یکیان، یان لی تیکچوون، یان سه ره گه ردان بوون و، به و په پی ته وای و پیکوپیکیشه وه، پیتی ده به خشریت.

یان نمونه یه کی تر نه گه ر کتیبیک هه بیته، له هه ر دپێکیدا کتیبیک به خه تی ورد و له هه موو وشه یه کیدا سووره تیکی قورئانی تێدانووسرابیت و هه ریه ک له و مه سه له و باب ته نه ش که لییان ده دویت ورد و په و اتابن و پشتی یه کتری بگرن. بێ ه یچ گومانیک، کارامه یی له پاده به ده ری نو سه ره که ی و توانستی ته وای دان ره که ی ده ر ده خات.

به م جه ره و به پیتی نه وانه ی با سمانکرد، هه ریه که له و زانسته له پاده به ده ر و ژرانه، به لگه یه له سه ر به دیه پنه ری شکومه ندی بوونه وه ر و، خوای گه و ره مان به ناوه جوانه کانی و که مالات و سیفه ته به رزه کانی پی ده ناسپێت^۱.

نو سه ری نه م کتیبانه، به دیعوژه مان سه عیدی نوورسی له کتیبیکی دیکه یدا نمونه یه کی تر بق نه م مه سه له یه ده هینیته وه:

"سه رنج له هه ر ده رمانخانه یه ک بده یت، سه دان شووشه ی پر له ماده ی کیمیایی جه راو جه ری تێدا ده بینیت...

هه ریه که له و مادانه به پیتی ته رازویه کی دیاریکراو پیکهاتوه و په وخته کراوه. گرامیک له م ده رمان و سیان له و ده رمان و ده گرام له و ی تر. به م جه ره و له هه رکام له و ده رمانانه نه ندازه یه کی تایبه تیان

۱- تیشکه کان، "تیشکی یازدهه م، مه سه له ی شه شه م"، له نووسینی به دیعوژمان (سه عیدی نوورسی) یه (فاروق په سول یه حیا) وه ریگتپاوه ته سه ر زمانی کوردی.

لئوهرگراوه، بهجۆرىك گهر بهاتايه و بهئەندازەى بهشيك له يەك گرام زياتر
يان كه متر بوايه ئەو كارىگەرييهى نەدەماو، زۆرجارىش دەبووه ژەهرىكى
كوشنده.

جا نايا دەچىتە عەقلى هىچ مۆفەتتىكى ژىرهوه كه ئەو هەويەى بەم
جۆره هەموو بەشيكى به وردى حساب كراوه و لىك دراوتەوه، به هۆى
پىكه و تنىكى سەيرهوه پەيدا بوو پىت؟ يان لە ئەنجامى هەلگرەنى
پەشەبايهك شووشەكان بەسەر يەكدا كەوتىن و ئەو ئەندازە
ديارىكراوانەى ئاويتەى يەكترى كرديت و بەم جۆره ئەو دەرمانەى پىك
هيناييت.

ئەو مۆفەى بهئەندازەى تۆزقالتىك عەقلى هەبىت، دەلالت: من ئەم
بىرۆكه يەم قبول نىيه!"^١
ئەم پاستىيانە يەك يەك بيدارىيان دەكرەمەوه، بەلام مەشكەم ئەوەندە
كاس بوو كه بهناسانى خالى نەدەبووم.

ناتوانم بپروا بەوه بكەم مردوو زىندوو دەبىتەوه
هەر لەمندايمەوه نەمدەتوانى بپروا بەوه بهيتم كه مردوو زىندوو
دەكرىتەوه، ئىسكه پزىو و جەستە پەرش و بلاوه بووهكان دووباره
دەبنەوه به مۆفەتتىكى ئاسايى.
ئەويش لەوەلامى ئەوەدا وتى:

١- بريسكهكان، "بريسكهى بىست و سىتەم" له نووسىنى بەديعوزمان (سەعیدى
نورسى) (فاروق پەسول یه حیا) وەرگێڕاوە ته سه زمانى كوردی.

- سیتدا خان ئایا دەر زانیت، له سایه ی قورئانی پیروؤزو فه رمووده کانی
 پیغه مبهردا ﷺ هیچ مه سه له یه کی قورس نه ماوه باس نه کریت. ته نها
 نه ونده به سه که مرؤف به ئینسافه وه لییان ورد ببیته وه ئینکاری
 پاستیه کان نه کات.

له وتی ده یه مدا دهر باره ی ئه م مه سه له یه چیرۆکیکی ئاوا
 باسکراوه:

" له گه شتیکدا دوو کهس پتکه وه بۆ ولاتیکی گه لیک فه شه نگ و
 تابلێ جوان و په نگینی وه که به هه شت پویشن (مه به ست له م لیکچوانده
 دنیا یه) که گه یشتنه ئه وێ، سه رنجیان دا: خه لکی ئه و ولاته دهر گای
 دوکان و خانووه کانیان به کراوه یی جیه یشتووه و، بایه خ به چاودیری و
 پاراستنی خانویه ره و دوکانه کانیان ناده ن و، پاره و پوول و
 سامانه کانیان بێ هیچ پاسه وانیک و به ئاشکرا و له بهر چاو و ده ستی
 خه لکیدا داناوه ..

که ئه مه یان دی، یه کیکیان - به هاندانی دهر وونی به دخوازی خۆی -
 ئه مه ی به هه ل زانی و، په لاماری ئه و که ره سه و شمه ک و پاره و
 سامانه ی ئه وێ دا و، تاوێک تالانی ده کردن و تاوێکی تر چیی به رده ست
 بکه وتایه ده یدزین.. به م جوړه، هه ر چه شه سته م و خراپکارییه کی پتکرا
 و لێ وه شایه وه دروغی لێ نه کرد و، دانیشتووانی ولاتیش بایه خێکی
 نه وتریان پێ نه ده دا..

هاوړیکه ی پیتی وت:

- نه وه چي ده كه یت؟.. بئگومان تۆ هر ئاوا ئهم كارانه ت به سهردا
تېنپه پېت و له ئه نجامدا سزای ئهم په فتارانه ت ده چيژي ت و، منيش -
له گهل خوتدا - دوو چاري چه ندين به لا و گيرو گرفت ده كه یت. ئهم
سامانانه ي ده يانبينيت، هي ده وله تن و، دانيش تواني ولاتيش به
خاوخيرانه وه تيکړا بوون به سهرياز و کارمهندي ده وله ت و، به پوښاکي
ميللي (مه دهنی) به وه له کار و فرمانبه رييه کانياندا خراونه ته کار، هر
له بهر نه وه شه که بايه خپکي نه وتريان پي نه داي ت. ئنجا نه وه ش بزانه که
ياسا و پيساي ئيره که ليک توندوتيزه و، له هه موو لايه کدا ته له فون و
چاودير و هه والدر و پياواني پادشا بللو بوونه ته وه، د ه سا هر ئيستا
خيراکه و به په له برق داواي ليبور دن بکه).

به لام هاوپي گيژ و که لحوکه ي، نکولي کرد و سهرسه ختيي نواند و،
وتی:

- ئهم سامانانه ي ده يانبينيت هه رگيز هي ده وله ت نين، به لکو بيخواه ن
و گشتي و هه په مه کين و، هه موو که سيک ده توانيت به ئاره زوي خوي
ده ستيان بۆ بيات. نه وه تا من هيچ شتيک نابيينم پتي سوو دوه رگرتنم له م
شته جوان و په نگينانه ي به رده مم لي بگري ت.. نه وه ش بزانه که: جگه له
شتي به چاو بييينم من باوه دم به چي تر ني به)! پاشان که و ته قسه ي
پروپوچي و پينه ئاسا و فله سه فله يداني ئهم بۆچوونه ي خوي!

ئا لي ره دا گفتوگو که ي نيوانيان پتر په رهي سهند و که و ته دڅيکي
توند و گهرمه وه و، باباي گيلي که لحو له هاره له که ي زياتر هاته پيش و،
ليي پرسى:

- ئايا پېمنا ئىت پادشا كىيە؟ .. من ناينا سم!

هاوپىكەى وه لامى دايه وه:

- تۆ گومانىت له و پاستىيه نىيه كه: گوندى بېكوپخا و .. دهرزى بېوه ستا و خاوه ن و .. پىتى بېنوسه ر نىيه و نابىت. ئەى ئايا چۆن ئەوه به خۆت پەوا دەبىنىت كه پىتوابىت ئەم ولاتە پىكوپىك و پەنگىنه بى پادشا و فەرمانرەوا بىت؟ يان چۆن ئەم هەموو سەرۆت و سامانە بەنرخ و بەهادرانە بىخاوه ن دەبن؟ كه ئەوه نده تۆر و زەبەنده و بەردەوامن دەلىت له جيهانى پەنهانى غەيبه وه شه مەنده فەرىكى پر له تازووقە و پۆزى بەنرخ دەم به دەم دىت و بارەكەى لىرەدا پۆ دەكات و پاشان دەگەپتەوه و دەپوات؟ ئايا نابىنىت له هەموو لايەكى ئەم ولاتەدا ئاگادارى و بەياننامەكانى پادشا بلۆكرانەتەوه و، ئالاكانى له هەموو گۆشەيەكدا دەشەكێنەوه و، ئەمغه و مۆرى تايه تى خۆى لەسەر ئەو هەموو كالا و سەرۆت و سامانانە نەخشىنراوه؟ ئىتر چۆن به بى خواھىيان دادەنىت؟ .. ديارە تۆ شتىك له زمانى فەرەنگ فېرېووت و تواناى خوێندنەوى ئەم نووسىنه ئىسلامىيانەت نەماوه و، ناتەوێت له كەسىكى شارەزاش بېرسىت و داوا بكەيت ئەو نووسىيانەت بۆ بخوێنێتەوه! وەرە با من گرنگترینى ئەو فەرمان و بەياننامەنى پادشات بۆ بخوێنمەوه.

هاوپى سەرەسەختەكەى گەراپەوه و وتى:

- با دان به بوونى پادشايشدا بنێن .. بەلام ئايا چ زيانكى پى دەكات و چ كەم و كورتى و ناتەواويەك به گەنجینهكانى وه دەردەكەوێت گەر من

بۆ خۆم سوودىكى كەمىيان لى بېيىم؟.. پاشان من لىرەدا هېچ بەندىخانە و
تۆلە و سزايەكى هاوچەشنى نابىيىم كە تۆ باسيان دەكەيت.

هاوپىكەى وەلامى دايەوہ:

- بىرام! ئەم ولاتەى بەرچاومان - لە پاستيدا - برىتييە لە:

گۆرەپانىكى تاقىكردەوہ و..

مەيدانىكى مەشق و مانقۇر و..

پىشانگايەك بۆ خستەنەپووى سنعەتە نايابەكانى پادشا و..

مىوانخانەيەكى تابلىكى كاتى و كەم خايەن.

ئايا نابىيىت ھەموو پۆژىك كاروانىك مىوان دىنە ناوى و كاروانىكى تر
دەپۆن و كۆچ دەكەن و، ھەمىشە لە مىوان پىر دەكرىت و پاشان خالى
دەكرىتەوہ؟

جا ئەم مەيدانە - لە ئەنجامدا - بە تەواوى و يەكجارى لە مىوانەكانى
ناوى چۆل دەكرىت و دەگۆرپىت بە مەيدانىكى ترى نوئى ھەمىشەيى و،
ئىنجا ھەموو خەلكى بۆ ئەوئ دەبرىن و، ھەريەكەيان "سزا" يان
"پاداشت"ى خۆى لەوئ وەردەگرىت.

هاوپى خيانەتكار و سەلىشىواوہكەى، جارىكى تر لىي ھەلگەپايەوہ
و وتى:

- باوہپم بەم قسانەت نىيە! چۆن دەگونجىت ئەم ولاتە ئاوہدانە لە ناو
بىرىت و دانىشتووانەكەيشى بۆ ولاتىكى تر پۆن و بگويزىنەوہ؟
هاوپى ئامۆزگار و بىوہى و دلسۆزەكەى پىي وت:

- مادەم تۆ ئاۋا سەرپىچى لە "پاستى" دەكەيت و لەسەر بۆچوونى خۆت ھەر سوور و بەردەوامىت، ئەوا ۋەرە با بە كورتى ئەۋەندە بەلگەى لەپادە بەدەرت بۆ پوون بگەمەۋە كە ھەر ھەموويان - بە يىگومانى - بوونى: دادگايەكى يەكجار مەزن و.. خانەيەكى پاداشتدانەۋە و.. لانەيەكى تۆلە و بەندى و سزات بۆ دەچەسپىنن و، دەرى دەخەن كە ھەروەك پۆژ لە دواى پۆژ ۋلات لە دانىشتوۋانى خالى دەكرىتەۋە، ھەر بەر جۆرەش پۆژىك دىت كە بە يەكجارەكى ئەم خاكەيان لى چۆل دەكرىت و ئەم ۋلاتەش بە تەۋاۋى و ۋىران دەبىت .

ئىستا ۋەرە ! با تەماشاي بەشىك لە سەركەكانى ئەم فەرمانگە و كۆمەلانە بگەين. ئەۋەتا ھەندىكىيان دەتوانن پاستەوخۇ بە تەلەفۋنى تايبەتى پەيوەندى بە پادشاي مەزنەۋە بگەن، تەنانت ھەندىك لەو سەركە فەرمانگەيانە پلەى ئەۋەندە بلىند و بالاىە كە بۆ دىۋانى حوزۋورى خاۋىن و مەزنى پادشا بەرزيۋەتەۋە و بانگ كراۋە..

سەرنج بدە و بزانە ئەۋانە چى دەلەين؟.. ئەۋەتا ھەر ھەموويان ئەم ھەۋالەمان پى پادەگەينەن كە: "پادشا جىيەكى گەۋرە و فراۋان و پەنگىنى بۆ پاداشتدانەۋەى چاكەكاران و، شۈپنىكى تىرى سامناكى بۆ تۆلە و سزادانى خرابكاران ئامادە و تەرخان كىردۈۋە و، بۆ ئەمەش بەلەينى تەۋاۋ پاست و بەھىز بۆ كەسانى چاكەكار و، ھەرەشە و گۆرەشەى يەكجار توند و تىژ ئاپاستەى بەدپەفتاران دەكات". ديارە پادشايش گەلىك بەرز و مەزن و بە عىززەتترە لەۋەى كە خۆى گرفتارى پىسۋاىى و زەلىلىسى بى پەيمانى بكات. خۆ ئاشكرايشە كە ئەم ھەۋالەى ھەۋالەدەران پايانگەيانە

نهمه پاستیه کی زانستییه و بیگومان چه سپاوه. نه گهر شریټیک له مانه له ژیر خولدا نه گهری گه شه کردن و سهره لدانی هه بوايه، ده کرا هه رچی DNA ی مرقه کانه له وه ته ی دونیا هه یه بکریته په رداخیکه وه و فری بدریته سهر زه وی، نه وکاته ده مانتوانی هه موویان به یه که وه زیندوو بکه ینه وه.

فایرۆسیک بۆ چه ندین سه ده له ژینگه دا ده مینټه وه، نه مه له کاتیکدا هیچ سیفه تیکی زیندوو یتي تیدا نییه له دهره وه ی خانه ی زیندوو. به لام که بارودوخیکی گونجای بۆ هه لکه وت چالاکي بۆ ده گه ریته وه، باشه نه گهر فایرۆسیک ناوه ها بیت، ده کریټ مرقی مردوو به فره مانى خوی گه وره ژيانى بۆ بکه ریته وه؟

به لى، نه و خوايه ی هه موو کائیناتی به بى ناته واوی دروستکردوه، به فره مانى ببه، نه و شيفره یه ی هینده ی په رداخیک چایه ده پرژيټه سهر زه وی و هه موو مرقایه تی زیندوو ده کاته وه." نه مانه کومه له وه لامیکی زور لژیکی و کاریگه ر بوون، تازه به تازه پاستی هه ندیک شتم بۆ دهرده که وت.

ناتوانین هه موو شتیك به چاو ببینین

یه کیکی تر له و پرسیارانه م پرسى که می شکم پتوه ی خه ریک کردبوو، پاست بسو وه لامه که یم که م تا زور له و شتانه ی پتیشتر خویندیه وه وه رگرتبوو، به لام به ته واوی قه ناعه تی پتیا ن نه کردبووم، پرسیاره که ش نه مه بوو:

- ئىمە ناتوانىن نەخودا، نەفرىشتە و، نەجىتۆكە و، شەيتان بىيىنن. بەتايىبەتى لە بوونى خودا و فرىشتەكاندا لەبەرئەوێ ناتوانىن بە چا و بىيانىن، زۆر خەلك دەكەونە گومانە و ئىنكارى بوونىيان دەكەن. چۆن دەتوانىن ئەمە پوون بکەينەو؟

كاك ئەرکوت پېش ھەمووشتىك بە نمونەيەكى خەندە ئامىز وەلامى دامەوہ:

- سىڤدا خان، با بلّين خواردنئىكى خوش ليدە نئيت، ئەگەر پيمان بلّيت: "ئادەى وەرن سەيرئىكى ئەم خواردنە بکەن بزائن خوش دەرچوہ؟"

ئىمەش بىين و بلّين: "خاتوو سىڤدا، ئىمە باوہ پەوہ ناکەين کە بە چا و نەبىيىن. بۆ ئەوێ تامى خواردنەكە بکەين دەبىت سەرمان بچەقئىن بەناو خواردنەكەدا، لەوانەيە ئەو کاتە بتوانىن بە چاومان تامەكەى بىيىن، ئەو کاتە پای خۆمان دەلّين دەريارەى ئەوێ ئايا خوشە يان نا. "چيمان پى دەلّيت؟

ئەم وەلامە خەندە ئامىز و وردە ھەموومانى خستە پىكەين:

- بە دلّيايەوہ وايە، بۆ ئەوێ بزائن تامى خواردنەكە چۆنە، زمان بەکار دەھئىن.

كاك ئەرکوت بەردەوام بوو:

- بە ھەمان شێوہ، ئەگەر وتمان: "وەرن سەيرئىكى ئەم گولە بکەن بزائن چەند بۆنى خوشە" ئەو کاتە بە چاومان نا بەلکو بە لوتمان بۆنى

دهكەين. كه ده‌لێن: "سەیركەن ئەو مۆسیقایە چەند خۆشه." گوێ لە دهنگەكەى ده‌گرتن.

بۆ ئەوەى لە بوونی خوداو، تاكێتى و قودره‌تى خودا و ئەو بابەته نادیارانه‌ى وه‌ك ئەمه جێى گومانی خەلكێن تێبگه‌ین، نابێت چاومان به‌كاربهێنین به‌لكو عەقڵمان ده‌خه‌ینه كارو به‌ دووربینى عەقڵ سەیری بابەته‌كه ده‌كەین.

ئایا فریشته ههیه؟

ده‌رباره‌ى ئەم بابەته‌ش به‌دیعووزده‌مان مامۆستا سه‌عیدی نوورسی به‌ چیرۆکیكى زۆر جوان ئەم بابەته پوون ده‌كاته‌وه:

"له‌ گه‌شتێكدا دوو كه‌س، كه‌ یه‌كێکیان: نه‌زان و ده‌شته‌كى، ئەوتیریشیان: شاره‌زا و خەلكى شار بوو، پێكه‌وه به‌ره‌و شارێكى گه‌وره‌ى وه‌ك ئەسته‌مبوول كه‌وتنه‌پێ، به‌لام پێش ئەوه‌ى بگه‌نه‌ ناو شار، له‌ سووچێكیه‌وه، پێیان كه‌وته‌ خانویه‌كى بچووك و وه‌رشه‌یه‌كى پيس و چه‌په‌ل. سه‌یریان كرد ئەم خانووه‌ پڕه‌ له‌ كرنكاری ماندوو كه‌ هه‌ریه‌كه‌یان سه‌رگه‌رمى كاروبارى خۆیه‌تى له‌م كارگه‌ سه‌یر و نامۆیه‌دا. له‌ ده‌ره‌وه‌ و ده‌ورپه‌شتى ئەم خانووه‌شدا چه‌ندین ئاژده‌ل و زینه‌ده‌ره‌ى جیا جیا یان بینی كه‌ هه‌ریه‌كه‌یان به‌ گوێره‌ى پتووستى و مه‌رجه‌كانى ژيانى خۆى، ده‌له‌وه‌ پێن، هه‌ندێکیان پوهه‌كى ده‌خوارد و، هه‌ندێكى ترماسى و... هتد.

پاش بینینى ئەمه، سه‌ریان به‌رز كرده‌وه، هه‌زاران ته‌لارى پاراوه و كۆشكى به‌رزیان له‌ دووره‌وه‌ بینی، كه‌ له‌ نێوان هه‌ریه‌كه‌ و ئەوانى تردا چه‌ندین گۆرپه‌پانى گه‌وره‌ و فراوان هه‌بوون، به‌لام دانیه‌شتوانى ئەم

کۆشکانه به چاوه نه ده بپنران، چ له بهر دووریان، چ له بهر کزی چاوی
 نه مان، یان له بهر نه وهی نه و دانیشتوانه خۆیان ده رنه ده خست و
 مه رجه کانی ژيانیش، که له و کارگه شپۆله و بیسه رو به ریه دا هیه، له ویدا
 نه بوو..

لێره دا ده شته کییه که یان - که تا ئیستا شاری نه دیوو - وتی: (نه و)
 کۆشکانه هیچ گیانه له رێکیان تیدا نییه و چۆلن، چونکه من نایانبینم و
 هیچ شتیکیش له و کۆشکانه دا نییه - وهك ئێره - په نجه بووونی ژيان
 راپکێشیت تیایدا). ئیتر به م جۆره و پێنه په کالقامی و نه زانیی خۆی ناشکرا
 کرد!

هاوه له شاره زا و عاقله کهی، به له سه رخۆبیه وه، پتی وت:
 (کاکای خۆم! ئایا نه م خانووه بچووک و که م نرخه نابینیت که پر به له
 زینده وهران؟ ئایا نابینیت نه وانه یه ک بست چۆلاییان نه هیشتووه ته وه و،
 یه کێک هه یه هه رده م ده یانگۆریت و هیت ده هینیت و ده یانخاته سه ر کار؟
 باشه ئایا ده گونجیت نه و ته لاره پێکوپێک و کۆشکه پازاوه دوورانه
 که سیان تیدا نه بیت که له گه ل نه و ده ورویه رده با گونجیت؟.. نه خیر! نه مه
 شتیکێ مه حاله، به لگو ده بیت نه و کۆشکانه پر بن له گیانداری نه و تو که
 مه رجه کانی ژيانێ خۆیا نیان تیدا بیت، به لام نه بینینان له بهر دووری، یان
 کزی چاوه، یان له بهر ده رنه که وتنیان، هه رگیزاو هه رگیز نابیت به به لگه
 له سه ر نه بوونیان، چونکه هیچ کاتێک نه بینن و ده رنه که وتن نه بووه و
 نابیت به لگه له سه ر "نه بوون" ی هیچ شتیک!)

له بهر پۆشنایی نه م نه وونه ناشکرا و ئاساییه دا ده توانین بڵێین:

ئەم سەرزەۋىيەى ئىمە كە يەككىكە لە قەبارەكانى ئەم ئاسمانە
 گەۋرە، ھەرچەندە لەچاۋ قەبارەكانى تىردا بچوۋكە، كەچى دەيىنن بۈۋە
 بە مەلبەندىك بۆ ژيانى لەپادەبەدەرى گياندار و خاۋەن ھەستەكان،
 تەنانت چەپەلترىن جىگەى زەۋى بۈۋە بە سەرچاۋە و پىشانگە و
 كانگابەكى گەۋرەى بەشىكى زۆر لە گياندارە ورد و بچوۋكەكان.. جا
 زەۋىيەك كە بەم جۆرە بىت، دەبىت بە حوكمى ژىرى و پىۋىستى و
 دىنبايى بىگومان، ئەم بۆشايىيە فراۋانەى ئاسمان و، ئەم ئاسمانە خاۋەن
 بۇرچ و ئەستىرە و ھەسارە گەۋرانە، پىر بىن لە گياندار و شتى خاۋەن
 ھەست. قورئانى پىرۆز و شەرىعەتى پاكى ئىسلام ئەو خاۋەن گيان و
 ھەستانە، كە لە پوۋناكى و ئاگرو تارىكى و ھەۋا و دەنگ و بۆن و تە و
 ئىتىر و تەنانت لە كارەبا و ھەموو شتە ناسكۇ پەۋانەكانى تىر دروست
 كراۋن، ناۋ دەننن بە: "مەلاىكەت" و "جان" و "پۇحانپىيەكان"..
 ئەۋەى دەللىت ئاسمانەكان بۆشە و مەلاىكەت و پۇحانپىيەكان بوۋىيان

نىيە، جىاۋازى نىيە لەگەل ئەو گىلە دەشتەككىيەى بە گەرەكە پىس و
 چەپەلەكە بلىت پىرە و، بە خانوۋە جوان و تەلارە بەرزەكان بلىت چۆل و
 بەتال.^{۱۱}

ئەگەر مردن نەبۈۋايە، خۇشتر نەدەبۈۋو؟

يەككىكى تىر لەۋ مەسەلەنەى كە لە ژيانمدا پىتى قەلس دەبىم مردنە.
 مردن، لە ناۋچوۋن، دۈۋرەكەتتەۋە لە خۇشەۋىستان... ئەمانە ترسناكن.
 خۋاى گەۋرە بۆ مردنى دروست كىردۈۋە؟ مردن نەبۈۋايە باشتىر نەدەبۈۋو؟

۱- ۋەنەكان، "ۋەنى بىست و تۆيەم".

نه ویش به پټکه نینه وه وه لامي دایه وه :

- مه ترسه سیڅدا خان. مردن ته نیا بڅ هم جیهانه یه. مړوڅ له راستیدا
که ده مړیت ئیتر ده گات به نه مری. له وئ هه تاهه تایه له گال
خوشه ویستانت ده بیت.

چاوه کانم داخست و به هه موو هه سټیکه وه وتم: "ئینشانه للآ..."

کاک نه رکوت به رده وام بوو:

"بیری مردن سروشتی مړوڅه کانی که مانه وهی هه تا هه تاییان ده ویت،
تیکداوه و خستویه تییه له رزه. نیگای مړوڅه کان بڅ مردن سارده، له بهر
نه وهی وهک جیا بوونه وه و کوتایی هاتن و له ناوچوون ده بینریت."

له راستیدا مردنیش وهکو ژیان نیعمه تیکه، کوزانه وه و کوتاییه اتنیکي
بیثامانچ نییه، به لگو سره تاهه کی پر هیوا و نامانجه.

هه موو مردنیکه سهری له زیندووبوونه وه یه که وه دهرده چیت، پزین و
مردنی تووڅ، به شیوه یه کی دهرناسا به سیسته میکی نوپوه سره تاي
نه خشیک و ژیانیکي نوییه. کانتیک توو پارچه پارچه ده بیت، گوله گنه کان
به پووی ژياندا پی ده که نن.

نه و به روبوومه پووه کیانه ی مړوڅه دیخوات، که له لقه کانیان
ده کرټه وه دهمرن، به لام له جهسته ی مړوڅدا ژیانیکي به رزتریان
ده سنده که ویت. نه گهر بوونه وه رټک له ئاستی ژیانی پووه کدا بمریت و
زیندووبوونه وهی ئاوا بیت. وهک حه زره تی مه ولانا^۱ له شیعره که یدا ئاماژه ی

۱- مه به ست له مه ولانا جه لاله دینی پومیه، ناری ته وای (محمد محمد حسین بهاء
الدین البخلی) له ۳۰ ئه یلولی ۱۲۰۷ له دئی به لخی سر به ناوچه ی خورسان، له دایک

پنکړدووه، ټاخو زیندووبوونه وهی مړوڅه کان چوڼ بیت که له بهرترین
پله ی بووندان؟

مردن گه یشتنه وهیه به خوڅه ویستان. دهرچوونه له دونیای ته سک و
تهنگ و پر ناسته نگه وه بۆ چوونه ناو ژیانیکې پرخوڅی و گه یشتنه به
باخه پر له میهره بانیه کانی خوی گه وره.

خه بۆ مړوڅه کان و بۆ دهریون نا نارامه کان هوکاری حه وانه وهیه.
وهک ده زانین له خه ودا هیچ بیروکه یه ک نییه و بۆ خه وزندان و کژشک وهک
یه که. مردنیش که برا گه وره ی خه وتنه بۆ نه وانه ی که به لا و کاره سات و
نه خوڅییان هیه نیعه تیکې گه وره و په حمه ته.

که له حاله تیکې وهک پیریدا که دنیا له مړوڅه ته سک ده بیته وه، مردن
پزگار بوونه نه گهر مردن نه بوایه کاتیڅ مړوڅه ده ست و قاچی
له کار ده که وتن و نه یده توانی بچولیت به هه موو هیزی هاواری ده کرد و
داوای مردنی ده کرد نه گهر مردن نه بوایه ژیان پر ده بوو له ناخوڅی و
جییه که نه ده ما قاچی تیدا دابننن، شاخ و دهر و دهشت پر ده بوو له
باوای پیرانمان که نه مردون و ماون. نه و مار و میرووانه ی له ماوه ی سالی کدا

بوه و له شاری کونیا ی تورکیا و له ۱۷ ی کانونی یه که می ۱۲۷۲ کچی دواپی
کردووه. له دونیای ئیسلامی و سؤفیگریدا به پیشه وای تهریقه تی مه ولوی داده نریت
و وته و کتیه کانی تا ئیستاش له جیهاندا لیکولینه و دیان له باره وه ده کریت و پڼکخراوی
یونسکزی سر به نه توه یه ککرتوه کان سالی (۲۰۰۷) ی له جیهاندا به سالی مه ولانا
ده ستنیشان کرد. له کتیه کانی: المثنوی، فیه مافیه، الدیوان الکبیر، و مکتوبات.)

دەمرن ئەگەر نەمردنایە ھەموو دونیا پێ دەبوو لەوانە و ھەتا بەری لوتمان
دەچەقین لەناو ئەو پاشە پۆیانەدا.

ھەروەکو ئەمانەش ھاتنی مردن بۆ مرقیش پەحمەتییکی گەورە یە.^۱
لەدوای ئەم وەلامە جوانە برا کۆچکردوو کەم ھاتووە یاد، زۆر بە
گەنجی لە دەستماندا، منیش و دایکیشم زۆر بۆی گریان و زۆر ناپەحەت
بووین، بەتایبەتی دایکم بۆ چەند مانگێک نەھاتووە سەر خۆی.

بۆچی ھەندێک کەس ھەر بە مندالی دەمرن؟

دەربارەی منداڵ و بیتاوانەکان لێم پرسی:

- ئەوان ھەم دەھێنرێنە دنیاو ھەم پێش ئەوەی ئەوەندە بژین، لە
گەنجیتیدا و بگەرە لە منداڵیدا دەمرن. نازانم بۆچی وایە، ھەرچی دەکەم
تێناگەم؟

وەلامەکانی کاک ئەرکوت زۆر سەلمێنەر و قایلکەر بوون. دەتوت
لەگەڵ ھەر پرسیارێکدا کەمێک زیاتر دێمەو ھەم خۆم و دەخەویمەو.

- باوێ پەچەتەیکە کە مردنیش لای مرقە جوان دەکات.

دایکێک کە منداڵەکی لە دەست دەدات، قبوڵی مردن ناکات و لێی
تێناگات. بەرگەی ئەو بێکردنەو یە ناگرت کە لە جگەرگۆشەکی
جیابێتو ھەم منداڵەکی بپزێت و جارێکی تر نەیبینێتو ھەم. عەقل لە سەریدا
نامی نیت و نایەوێت بێر لە ھیچ بکاتو ھەم، بەھەمان شێوە خۆیشی وەک
مردووی لێ دیت.

۱- مەکتوبات، "مەکتوبی یەکەم".

باوہ، تاکہ پرچہ تہیہ کہ ئاسوودہیی دہبہ خشیتہ دہروونی ئو دایک و باوکہی مندالیان مردوہ .

مردنی مندال پئیش تہ مہنی پیگہ یشتنی بۆ باوہ پداران دہ بیتہ هۆی ئوہی بۆ ہتا ہتا یہ خوشی لہ مندالہ کەیان وەرگرن. لہ بەر ئوہی لہ پۆزی دوا ییدا مندالبون نییہ، ئو مندالانہی لہ پئیش تہ مہنی پیگہ یشتندا دہمرن دہبنہ ئو مندالانہی لہ باخەکانی بەہەشتدان. وەک بەرامبەرێک بۆ ئو خوشییہی دایک و باوک خوشییہکی ہەمیشہیی لہ خوشویستنی مندالہ کانیاندا دەستدەکەوت.

ہەر وہا ئو مندالانہی پئیش تہ مہنی پیگہ یشتن دہمرن و دہچنہ بەہەشت دہبنہ هۆی تەکاار و پزگاری دایک و باوکیشیان.

ئو مندالہی دہ بیتہ هۆی ئوہی دایک و باوکێ ژیانیکێ ہەمیشہیی بیہنہوہ، بە مردنی بووہتہ هۆی ئوہ.^۱

بۆ ئوہی زیاتر لہم بابہتہ تیگہین ، بەدیعوژەمان نمونہ یەکی لہم شیوہ یە دەھینیتہوہ:

"سەردەمێک پیاویک لہ بەندیخانەدا بوو. ماوہ یەکی زۆری نەخایاند کۆپہ خوشەویستە کەشیان خستە لای! ئیتەر جگہ لہ ئازاری تایبەتی خۆی. ئازاری کۆپہ کەشی و نەتوانینی دابینکردنی حەوانەوہی ئوہ نەدی تر ئازارەکی زیاد کردبوو.

فەرمانرہواکەش لہ بەرئوہی زۆر میہرەبان بوو. مرقۇنکی نارد بۆلای ئەم پیاوہ کە پێی بلێت:

۱- مەکتوبات، "مەکتوبی حەفدە یەم".

(هەرچەندە ئەم مەندالە ھى تۆيە بەلام لەھەمان کاتدا يەكکە لە
 دانىشتوانى ولاتەكەم و گەلەكەم. وا ئىستا دەيبەم بۆلاى خۆم و لە
 كۆشكىكى گەورە و پەنگىن و پازاوەدا پەروەردەى دەكەم.
 باوكە بەندكراوەكەش كە ئەمەى بيست دەستى دايە گريان و ناخ و
 تۆف كردن و خەفەت خواردن.. پاشان وتى:
 (نەخىر ناتەدمى. چونكە ئەم كۆرە ھۆى دلنەوايمە لەم
 بەنديخانەيدا)!

ھاوھەلەكانى بەنديخانەشى پىيان وت:

(برادەر! ھىچ پىويست بە خەمخواردن ناكات و خەفەتەش دادى تۆ
 نادات. ئەگەر تۆ خەمى كۆرەكەتە، ئەوا بۆ كۆشكىكى بەرىنى پازاوە
 دەپوات لەبرى مانەوھى لەم بەنديخانە تەنگ و نالەبار و پزىوھەدا. خۆ
 ئەگەر خەمى خۆتە و بەدواى بەرزەوھەندى تايبەتى خۆشتدا دەگەپييت،
 ئەوا باش بزانە ئەگەر كۆرەكەت لىرەدا بۆ مەبەستى دلدانەوھ و
 خەمپەويىنى تۆ بيمىنيتەوھ – كە سوودىكى كاتىبە و لەوانەشە ھەرگىز
 نەيتە دى – تووشى ئازارو ئەشكەنجەيەكى زۆر دەبييت.

بەلام ئەگەر بېروانە ئەو كۆشكەى پادشا. دەبييت بەھۆى دەستكەوتنى
 ھەزاران سوود بۆ تۆ. چونكە مانەوھى لەوئ دەبييتە تەككارت و ھەولئ
 جوولاندنى بەزەبى ھەرمانپەوا سەبارەت بە تۆ دەدات، ئىتەر پۆزىك ديتە
 پيش كە ھەرمانپەوا حەز بكات لەگەل كۆرەكەتدا بەيەكتر شاد ببنەوھ. خۆ
 گومانىشى تيدانىيە كۆرەكەت نانپريتەوھ بەنديخانە بۆلاى تۆ، بەلكو تۆ
 دەردەكەت و دەتباتە ناو ئەو كۆشكە و، لەوئ بە ديتنى شاد و بەختەوھ

ده بیت.. ئەمە لە کاتێکدا ئەگەر تۆ گوێزپایەلی پاشا بیت و باوەڕت پێی
هەبێت." ^{۱۱}

ئینشانە للّا... بەلام کەسێکی تاوانباری وەک من چی داوه لە بەهەشت
و بینینه وە ی براکە ی؟ خۆزگە بفرە و تەمایدە و ئەو پۆژانەم نە بینایە.

بۆچی خوای گەورە خراپە و شەیتانی دروستکردوو؟
پاشان دوو پرسیارم کرد کە سالانێک بوو سەرقاتیان کردبووم،
تەنانت ئەو دوو پرسیارە پەيوەندیان بەیەکەو هەبوو.

یەکەمیان ئەو هەبوو کە خوای گەورە بۆچی خراپە و شەیتانی دروست
کردوو؟ ئەو مانای ئەو نێیە کە خوا (حاشا) مەژۆڵەکان بە قەستی پال
پێوە دەنێت بۆ خراپە؟ ئەگەر خراپە و شەیتان دروست نەکرانایە مەژۆڵە کوا
تاوانی دەکرد؟

دووهم پرسیاریش دەریارە ی چارەنوس بوو. مادام خوای گەورە
پێش لە دایکبوونمان چارەنوسمان دەنووسیت، بۆچی ئێمە دەبینە
لێپرسراو لەبەردەم تاوان و هەڵەکانماندا؟ با شتی چاک بنووسایە تا
ئێمەش کەسێکی باش بوینایە.

کاک ئەرکوت لەلایەکەو قومی لە چایەکە ی دەدا و لەلایەکیشەو
دە یویست و دەم پێ بدات:

۱- مەکتوبات، "مەکتوبی حەشەدەیم".

- ئافەرىن سىڭدا خان. ئەم پرسىيارانە ھەموو مۇڧتىك نايانكات، كەسىكى زىرەك دەيانكات كە مېشكى تىك درايت. ھەر لە يەكەم پرسىيارەو دەمزانى خاتوونىكى زىرەكى.

نەخىر، لە پاستىدا ئەوئەندەش زىرەك نەبووم ، من خۇم دەناسم، كاك ئەركوت دەيوست پازىم بكات.

پرسىيارى يەكەمى ئاوا وەلام دايەو:

- " بەدەيتان(خلىق)ى شەپ، شەپ نىيە.. بەلام بەدەستەيتان(كسب)ى شەپ بە شەپ دادەنرەت، چونكە ئەو مۇڧتە تەمبەلەى زىانى لە بارانەو پىنگەيشتوو -ئەو بارانەى كە گەلىك بەرژەوئەندى تىدايە - مافى ئەوئەى نىيە بلىت: باران مېرەبانى نىيە. ھەرۋەھا بۇ ئەو چەقۇيەى كە دەستى دەپرەت و ئەو ئاگرەى دەستى دەسوتەيتە ناتوانەت وا بلىت. لە دروستكرندنا لەگەل ھەر شەپكى بچووكدا چەندىن خىرى گەرە ھەيە. لەبەر ئەو خراپە بچووكەى لىي دەوئەشەتەو مۇڧ ناتوانەت واز لە خىرىكى گەرە بەيتەت و بلىت شەپكى گەرەيە.

دروستكرندى شەيتان خراپە نىيە بەلكو زەلىل بوونى مۇڧ لە دەستىدا خراپەيە. شەيتانەكان ناكەونە وىزەى فرىشتەكان، لەبەر ئەوئەى پەلە و پاەيان نەگۇرە. ئەوئەى مۇڧ بەرز دەكاتەو ئەوئەى كە بەرامبەر وەسەسەى شەيتان وريا بىت و بە ئىرادە بىت.^۱

۱- وئەكان، "وئەى بىست و شەشەم".

ئەگەر خودا قەدەر دەنوو سېت بۇچى لە کارەکانمان

لېپرسراو بین؟

بۆ وەلامى پرسىارى دووهمىش كىتپەكەى بەردەستى كرده وە

دەستى كرد بە خویندەنە وە:

- "هەموو بوونە وەر و دروستكراوەكان، بە فرمان و ویستی خوای گەرە دروست بوون. چاكە و خراپە بە دانایی و دەسلەتتى ئەو دروست بوون، بەدەر لە زانست و ویستی ئەو زاتە تەنانت میسكیش ناتوانیت بایی پاوە شینیت، یاخود گەلایەك ناتوانیت جوولە بكات.

خوای گەرە بە زانستی خوای دەزانیت و دەبینیت ئیمە لە ئایندهدا چی دەكەین و لە قەدەرمان دەینوو سېت. ئەگەر نا ناچیت لە قەدەری هەندێك مۆفدا چاكە و چاكەكاری و لە قەدەری هەندیکیشیان خراپە بنوو سېت.

بۆ نمونە كەسێك لە پەنجەرەى شوقەكەیانە وە خوای فری داتە خوارە وە، واتە خوای دەكوژیت. نووسینی ئەمە لە قەدەری ئەودا، لە وە وە سەرچاوە دەگرت كە خوای گەرە پێشتر دەیزانیت. سزادانی بەندەش لەسەر ئەمە بەهۆی ئەوەوەیە كە بە ئیرادەى خوای ئەو كارەى كردووە، بەلام ئەگەر كەسێكى تر لە پەر لە پەنجەرەى شوقەكە وە بگەوێتە خوارە وە و بمیریت، راستە لە قەدەردا هەیه، بەلام ئەمە نابێتە هۆى سزادانى. ئەمە مانای ئەوەیە قەدەر ئیرادەى مۆف نابەستیتە وە. نووسینی چاكە و خراپە لە قەدەری مۆفدا لە لایەن خوای گەرە وە بە ویستی خوای، پێچەوانەى

دادپه‌روه‌رییه‌تی. نه‌گه‌ر نه‌مه‌ وا بو‌وايه نه‌وا پټويستی نه‌ده‌کرد مروژ بق
تاقیکردنه‌وه بنی‌ردریته دونیا.

خوای گه‌وره له‌به‌ر نه‌وه‌ی ده‌زانیت کی تاوان ده‌کات و کی چاکه
ده‌کات. تاوانبارانی بق دوزه‌خ و چاکه‌کارانی بق به‌ه‌شت دان‌اوه، به‌لام
خوای گه‌وره مروژه‌کانی خست‌ووه‌ته تاقیکردنه‌وه‌وه. ئیراده‌ی به‌ مروژ
داوه و گرته‌به‌ری پټی پاست و هه‌له‌ی داوه‌ته ده‌ست خو‌ی. له‌گه‌ل
نه‌مانه‌شدا په‌یام‌به‌ر و کتیه‌کانی نارد‌ووه تاوه‌کو پټی چاکه پیشانی مروژ
بدن. به‌فه‌رمان کردن به‌چاکه خه‌لکیان له‌خرابه‌ دورخست‌ووه‌ته‌وه.

نه‌و کارانه‌ی له‌ مروژدا درده‌که‌ون ده‌بن به‌دو به‌شه‌وه، کژمه‌لک
له‌مانه به‌ته‌واوی دور له‌ ئیراده‌ی ئیمه‌ پووده‌ده‌ن که پټیان ده‌لټین
(قه‌ده‌ری ناچاری)، له‌م قه‌ده‌ره‌دا هیچ لی‌پرسراویه‌تیبه‌ک ناکه‌و‌یته‌ سه‌ر
مروژ و هیچ پاداش‌تیکیشی نییه‌ له‌ به‌رام‌به‌ریدا. ده‌کرت نمونه‌ش بق
نه‌مانه‌ جووله‌ی پټلوی چاوه‌کانمان، سوپی خوینمان، په‌گه‌زمان یاخود
نه‌ته‌وه‌مان بیت. به‌شی دووه‌میش نه‌و کارانه‌یه‌ که به‌ ئیراده‌ی خو‌مان
ده‌یکه‌ین. خیر و شه‌پیش که لی‌ره‌دا جی‌ی باسه‌ ده‌که‌و‌یته‌ ژیر نه‌م به‌شه‌ی
قه‌ده‌روه‌ که پټی ده‌وتریت (قه‌ده‌ری ئیختیاری) وه‌ک خواردن و
سه‌یرکردن و خواردنه‌وه و قسه‌کردن. که‌سیک که له‌ ویزدانیدا بزانیته‌ کام
کاره‌ی له‌ به‌شی (ئیختیاری)یه‌ و کامه‌ی (ناچاری)یه‌ چو‌ن و به‌ چ مافی‌ک
ده‌توانیت له‌ به‌رام‌به‌ر نه‌و خرابه‌یه‌دا که ده‌یکات بلټت: (من چی بکه‌م؟
ناچار بو‌وم نه‌و کاره‌ بکه‌م چونکه‌ له‌ قه‌ده‌رم و نو‌وسراوه‌...)

کاتیڤ که سیک کارڼکی چاکه ی کرد ده ست بکات به باسکردنی خوی
 بلت: (من وام کرد. و تاوام کرد) چۆن مافی نه وهی ههیه خراپه کانی
 هه واله ی قه ده ر بکات؟ نه مه له کاتیڤدا هه ر هه مان خراپه که سیک
 به رامبه ر نه م بیکات کاره که ناداته پال قه ده ر! ! بۆ نموونه کاتیڤ داوا
 تو مار ده کات له سه ر نه و دزه ی چوو ته مالتیان قه ده ری بیر ناکه ویته وه.
 خوی ناگریت و توو په بوونه که ی ناخواته وه نه گه ر دزه که له به رده م
 دادوه ردا بلت: (من چ تاوانیکم هه یه؟ له به ر نه وهی له قه ده رمدا خراپه
 هه یه وا به ناچاری دزی ده که م). به هه مان شیوه کاتیڤ ده سستی
 خستوو ته بیینی نه و که سه ی هه ولی کوشتنی مندا له که ی داوه، وا بیر
 ناکاته وه که له قه ده ری نه و که سه دا وا نووسراوه. یاخود کاتیڤ که سیک به
 چاو یکی خراپه وه ده پوانیته نابهووی، نالت له قه ده رمدا وا نووسراوه مافم
 نییه به سه ریوه. که واته ده توانیت کاتیڤ خوی له و جۆره کارانه ده کات
 بیداته پال قه ده ر؟" (موحه ممه د کرکنجی)

(مرۆڤ به ته واوه تی به رپرسیاری کرده وه خراپه کانیه تی، چونکه
 مرۆڤه که خوی نه و کرده وه خراپانه ی "ویستوه". جا له به ر نه وهی
 کرده وه خراپه کان له بابته ی "پوو خاندن" ن نه و مرۆڤ ده توانیت ته نیا به
 یه که کرده وهی خراپ پوو خاندن ڼکی گوره نه نجام بدات، به لām له کرده وه
 چاکه کاند، مرۆڤ مافی شانازی و به خو نازینی نییه، له به ر نه وهی به شی
 نه و له کرده وه چاکه کان دا یه کجار که مه، چونکه ته نها "میهره بانی" ی

خوای گه وره "داخوای" نه و کرده وه چاکانه بووه و ویستوویتی نه نجام بدرین^۱

به کورتی نه وهی که ئیمه له ژیا نماندا چون ده ژین و نه وهی خوای گه وره پیش وخت نه مه بزانیته، نازادی ئیمه سنووردار ناکات و ئاراستهی ناکات بۆ هیچ شوینیک، چونکه ئیمه سه ربه ست و نازادین له وهی که چی ده کهین. له بهر نه وه قه دهر لئیرسراو نییه له وهی ئیمه ده یکهین، به لکو خۆمان لئیرسراوین.

ده توانیت چی بلئیت به رامبه ر نه م وه لآمه جوانانه ؟
نه م وه لآمانه ده رمانیکی زۆر کاریگر و چاک بوو بۆ نه و نا ئارامی و کێشانه ی له ناخمدا بوون. چونکه یه که مجارم بوو لئیرسینه وه له گه ل خۆمدا بکه م.

خوا به گیان ! من خه ون ده بینم یان به راستی ده ژیم ؟ چی ده بیته با خه ونیک نه بیته که به ناگاهاتم ته واو بیته .

مه رجه نوێژ بکهین ؟! خۆشه ویستی خودا به س نییه بۆ ئیمه ؟!

- ئایا نوێژ مه رجه بۆ زانیین و ناسین و به ندایه تیکردنی خوا ؟ مرۆڤ ده توانیت بیته وهی نوێژیش بکات خودا بناسیت، و پزنی لئیکریت. نه م هه ستان و دانیشته نه چ مانایه کی هه یه ؟ بۆچی له مه سه له ی نوێژ و په رسته شه کا ندا نه وه نده زۆرمان لی ده کات ؟

۱- وناکان، "وتهی بیست و شه شه م".

كاك نەركوت گەپرا بەدوای وەلامەكەدا و دەستی كرد بە خوێندنەوه:

- "داواکاری خوای گەوره لەسەر پەرستشی ئێمە و فرمانگرنی لەسەر نوێژکردنی ئێمە. بۆ ئاسوودەیی مەعنەوی و ماددی ئێمەیه. نەك لەبەر ئەوەبێت (حاشا) خوای گەوره پێویستی بە پەرستشی ئێمە بێت. چەندە بێ مانایە نەخۆشێك بەرامبەر دکتۆریكی بە بەزەیی كە دەیهوێت دەرمانێكی بدات؟ بۆت: (تۆ چ پێویستیت بەوه هەیه كە من ئەم دەرمانە بخۆم؟) چونكە ئەو نەخۆشه پێویستی بە دەرمانخواردنە نەك دكتۆر.

بەم شێوەیهش خوای گەوره نە پێویستی بە پەرستش و نە هیچ شتێك نییه. ئەوە مرقفه پێویستی بەوهیه بە سوپاسگوزاری و پێزانینهوه مرقفایەتی خۆی بۆسە لمێنێت و هەول بەدات ئاسوودەییەکی هەمیشەیی دەست بگەوێت.^۱

لە کتێبی وتەکانیشدا بەم شێوەیه باس دەکریت:

"جاریکیان فرمانپەر وایهکی گەوره دوو خزمەتگوزاری خۆی بۆ باخچهیهکی تایبەتی جوان نارد كە دوو مانگ پێ دوور بوو، تاكو پێی بگەنە مەزراکه و لەوێ نیشتهجێ بن. یهکی بیستوچوار لیره ی زیڕپیشی دانێ و پێیوتن:

(بلیت و پێداویستیهکانی گەشتەكەتان و، پێویستیهکانی ناوماڵ و نیشتهجێبوونتان، بەم پارەیه بکڕن. . دوای پۆژه پێهه کیش دەگەنە وێستگەیهك كە هەموو هۆکارهکانی گواستنهوهیان تێدايه له ئۆتۆمبیل و،

۱- بروسکه کان، "بروسکه ی بیست و سێهه م."

فرۆكە و، شەمەندەقەر و، پاپۆپ... سوارپوونی ھەركام لەمانەش بە گوێرەى
سەرمايەى ئەو كەسەيە كە سوارى دەبێت) .

ئەوانیش دواى ھەرگرتنى ئەم وانە و ئامۆزگارییانە، كە وتنەپێ. یەكێكیان لەبەر ئەوەى مەزھەبى بەختەوەر و شادمان و ژیر بوو، بەشیكى
پارەكەى بە جۆرێك فەرمانپەرەوا پێى پازى بێت، خستەكار و كەسابەتەو تا
كەشتە و ئىستەكە و، سوود و قازانجىكى زۆرى لێ دەستكەوت بە
چەشنێك كە سەرمايەكەى يەك بۆ ھەزار زیادى كرد .

بەلام ئەوى تریان كە تابلێى بەدبەخت و بەدخووبوو، تا كەشتە
ھەمان جێ، بىست و سێ لىرەى لە قوماروموماردا خەرج كرد و تەنیا يەك
لىرەى پێى ماىوہ ! لەبەر ئەوہ، برادەرەكەى پێیوت:

كاكى خۆم ! ئەم لىرەيەى ئىستا پێتماوہ بلىتى سەفەرى پێى بکەر، بۆ
ئەوہى لەم پێگا دوور و درێژدا بە برسىتى و ئاوارەيى نەمىنیتەوہ، بە
خۆپايى لە دەستى مەدە. فەرمانپەرەواى گەورەشەمان تابلێى لێبوردە و
جوانمەردە، بەلكو لە كەم و كورپیەكانت خۆش بێت و تۆش سوارى
فرۆكە بكات و پێكەوہ لە ماوہى پۆژێكدە بگەینە جێگەى خۆمان. خۆ
ئەگەر بە گوێشىم نەكەیت، ئەوا ناچار دەبیت كە بە پێى بگەیتە پێى و بە
دوومانگى پەبەق و بە برسىتى و نامۆيى و تەنیايى ئىنجا بپەڕیت و بگەیتە
جێ.

جا ئەگەر ئەم ھاوپیە سەرپێچى نواند و بەو تاكە لىرەيە ئەو بلىتەى
نەكەى - كە وەك كلىلى دەرگاى گەنجینەيەك وایە - بەلكو لە ئارەزوو

پاوار دنیکی سەرپیتییدا به کاری هیتا، ئایا تینه گەشتووترین مروفیش ئەم کاره به بئەقڵی و به دبەختی له قەڵەم نادات؟

بیست و چوار لیره که، بریتیه لهو بیست و چوار سەعاتی شەو و پۆژ که تەمەنی مروفیان لێ پێکدێت.. مەبەست لهو بلیتەش (نویژە)، له راستیدا تەنیا یەک سەعات لهو بیست و چوار سەعاته سەروزیاده بۆ نویژ و دەستنویژی ماوهی ئەو شەو و پۆژە. ئایا ئەو کەسە ی که بیست و سێ سەعاتەکی شەو و پۆژ بۆ ئەم دنیا زۆر کورت و کەمە سەرف دەکات و تاقە سەعاتیکیشی بۆ ژیا نیە پراوهی هەمیشەیی تەرخان ناکات، چەندە سەتم له خۆی و کاریکی دوور له ژیری دەکات؟! سەرەپای هەموو ئەمانەش، ئەو کەسە ی نویژەکانی به جێ دەهێنێت، به هۆی نییه تی پاک و خاوینەوه، هەموو کار و کۆششیکێ حەللی تری بۆ دەبێت به پەرستش و، به عیبادەت بۆی دەژمێرێت."

دووباره له هەمان کتێبدا بهم شێوهیه دەرپاره ی گرنگی پەرستشەکان دەدوێت:

"جاریکیان دوو سەریاز فەرمانیان پێکرا که بپۆن بۆ شارێکی دوور. ئەوانیش پێکهوه کهوتنە پێ، گەشتنه دوورپانیێک لهویدا پیاویکیان بینی، ئەم پیاوه پێی وتن:

(پێگای دەسته پاستیان سەرەپای ئەوهی بێزیا نه، ئەوانەش که دهیگر نه بهر به پێژهی "نۆ له ده" قازانجیان دەست دهکهوێت و به ئارامی و بێ ماندوو بوونیش دهیپرن تا دهگه نه جێ. به لām پێگای دهسته

چه پيان سهره پای نه وهی هیچ ده سکه و ټیکی ټیډا نییه، "نؤ له ده" ی
 نه وانهش که ده یگر نه بهر تووشی زهره ر و زیان دین. نه وهش بزانن که
 هردو پښاکه به نه اندازه ی یه ک دووین، نه وونده هیه پښکای ده سته
 چه پ، له بهر نه وهی سهر به هیچ پښم و یاسایه ک نییه، نه و پښواره ی
 پیایدا ده پوات چه ک و تفاق له گه ل خوی ه لئاگر ټ و، به م پییه سووکی و
 حه وانه وهیه کی پووکه شی ټیډا ده بینټ، به لام پښکای ده سته راست، له بهر
 نه وهی له ژیر سایه ی یاسادایه، نه و پښواره ی ده یگر ټه بهر ناچار ده بیت
 چه کیکی په سمی به قورسیی دوو کیلو له گه ل خوی ه لئاگر ټ و، نزیکه ی
 چوار کیلو خوراکیش بخاته ناو هه گبه که یه وه، تا بتوانیت به سهر هر
 مه ترسی و کوښپ و دوژمنیکدا - که له وانه یه بیته پئی - سهر بکه ویت).
 پاش نه وهی هم دوو سهر بازه گوټیان له وته ی نه و پابه ره شاره زایه
 پاگرت، به خته و هره که یان پئی راستی هه لټوارد. به م چه شنه کوټیکی
 قورسی به کیچی یه ک باتمان هه لگرت، به لام "دل" و "پڅ" ی له منه ت و
 ترس و نازاریکی نه و ټر پزگاریان بوو که هه زاران جار له و کوټه قورستر بوو
 (که ر نه و پښکایه ی نه گرتایه ته به ر)..

که چی به دب خته که یان له بهر نه وهی حزی له په پره وی کردنی یاسا
 نه بوو، ده ستی له سهر یازی هه لگرت و پښکای چه پی هه لټوارد. خو
 هه رچه نده به پوالت له هه لگرتنی نه و کوټه قورسه پزگاری بوو بوو، به لام
 "دل" و ده روون" ی که و ټبوونه ژیر منه ت و نازاریکی نه وونده قورسه وه که
 به هه زاران جار له هه لگرتنی نه و کوټه قورستر بوو. "پڅ" یشی هه رده م
 له ترس و بیمدا ده ینالاند و، هه ر که سیکي له پښکادا ده بیننی ده ستی لئ

پان ده كرده وه، له هه موو هه لوتست و پووداويكي پنگادا ترسي
ليده نيشته! هه ر به م جوړه، پتي بړي تا گه يشته جتي مه به ست و، له وي
به سزاي ياخي بوون و هه لھاتني خوي گه يشته .

نوي ترشيان كه پتي پاستي گرته بهر و په پړه وي پټيازي سه ريازي
كرد و چه ك و كره سته خوي پاراست، به دلتيكي پر له نارامي و
درونيكي پر له هيمنيه وه پنگاي بړي تا گه يشته جنگاي مه به ست،
بيته وي ناو پر له كه س بداته وه و منه تي كه س هه لېگريته، ياخود له هيچ
كه سيك بترسيته. نيتړ له وي پاداشت و خه لاتي شاياني خوي وه رگرت.

بزانه شو دوو پټيواره: يه كه ميان ملكه چ و فەرمانبه رد اراني ياساي
خواه نندن، مه به ست له وي ترشيان نه وانه ن كه ياخي بوون و، شوپني
نه فس و ناره زووي درووني خويان كه و توون .

نو پنگايه ش: پتي ژيانه كه له "جيهاني پوچ" وه ده ست پيده كات و
له گړپه وه تپه پر ده بيت و له جيهاني نه و دنيا كو تاي پيديت .

نو چه ك و هه گبه و تفاقه ش برين له: ته قوا و په رستش، چونكه
په رستش هه رچند له پواله تدا نه ركيكي قورس و گران بيت، به لام له
پاستيدا ناساني و حه وانه وه يه كي نه و توژي تيدا يه كه له باسكردن نايه ت.
خو نه گه ر گزي زه وي بومبايه ك بيت و بته قيته وه، له وانه يه مرفلي
خوا په رستي دلپروناك نه ترسي نيت و، به موعجيزه يه كي ده ست لاتي
په روه رديگاري بزانيته و به پړز و سه رسوپمان و چيژه وه لتي وردببته وه.^۱

۱- و نه كان، "وته ي سېه م".

ئەو راستىيانەى لەم كۆتايانەدا دەخوئىرانەو، ھەموو گەنجان و بگرە
ھەموو مەژھەكان پىئويستيان پىئى بوو. پىئويست بوو ھەرچى زووترە
بگەيەنرئە دەست ھەموو كەس .

ئەگەر ئايىنى ئىسلام يەكە، ئەى بۆچى مەزھەبى جىاواز
ھەيە؟

يەككى تر لەو پرسىارانەى لە مەشكەدا جىئى خۆى كەربووەو،
ئەو بوو كە بۆ لە ئايىندا چەند مەزھەبىكى جىا ھەيە؟ نەمدەتوانى ئەمە
شىكار بگەم، ئەگەر دىن يەكە ئەى بۆچى مەزھەبى جىاواز جىاواز
دەرکەتوون، چى پىئويست بەم مەزھەبانەيە؟
كاك ئەرکوت وەلامى داہو:

- زۆر گرنگى بەم پرسىارەت دەدەم. چونكە ئەوانەى لەم بابەتەدا
زانبارى تەواويان نىيە دەلەين، ئايەت ھەيە، فەرمودە ھەيە، پىفەمبەر
ھەيە؟ ئەمانە ھەبن چ پىئويستىيەك بە مەزھەب ھەيە؟ ئايا ئەوانە بە تەنھا
بەس نىن بۆ ئەوئى بە موسوئلمانىتى بژىن؟

بەلام ئەسلى مەسەلەكە وەك ئەو نىيە كە دەبىنرئە. مەزھەب، واتە
پىگە يان پىياز. بەمانايەكى تر لە پەوى ئايىنيەو دۆزىنەوئى جوانترىن و
ئەنجامدانى باشتريە. بەپىئى ئەم مانايە مەزھەب جىابوونەو نىيە، بەلكو
ھەولئى پىشكەشكردنى جوانترىن پىگايە. لە ئىسلامدا مەزھەبەكان نكولئى
لە يەكتر ناكەن، بە پىچەوانەو بەلكو يەكتر پىشتراست دەكەنەو.
تەنانەت ئەگەر بۆشايەك لە يەككىياندا ھەيئە مەروئى موسوئلمان بەگوئى
بەپرەوى ئەوى تر دەكات.

مەزھەبەكان، پاستىيەكى كۆمەلەيتى دەخەنەپو، بە مانای ئەوھى بۆ
ژیانى كۆمەل پتووستە.

بەدیعوزەمان بەم شتوھىە باسى ئەم بابەتە دەكات:
"ئەو خواردنەوھ یەكە بەلام بۆ مەرفەكان لە حالەتى جیاجیادا
حۆكەمەكى دەگۆریت. گۆرانكارىەكە لەوھ دانىيەكە ئەوھكە دەگۆریت
بەلكو پتووستى نەخۆشییەكە وا دەكات.

پیاویك لە دەشتیكدا ماوھتەوھ و لە تینۆیتیدا لێوھكانى قلیشاوھ، لەم
حالەتەدا ئاو شىفایەو لە پووى پزىشكىشەوھ خواردنەوھى واجبە.
بۆ نەخۆشێك كە تازە لە نەشتەرگەرى ھاتووتە دەروھ وەك ژەھر
وايە و لە پووى پزىشكىشەوھ ھەرامە.

لە سەرمادا كاتێك كەسێك ئاویكى زۆر لە لەشىدا بێت زیانىكى كەمى
ھەيە و لە پووى پزىشكىشەوھ مەكروھە.

لە پۆزى گەرمای ھاویندا سوودی ھەيە بۆ فێنككردنەوھى كەسێك
كەواتە سوننەتە بۆ ئەویش.

لەكاتێكیشدا بۆ كەسێك نەزىانى ھەبێت و نە سوود. ئەوا بۆ ئەو كەسە
موباحە (پتپیداوھ).

وەك دەبینین ھەقىقەت و پاستى لێرەدا پێنج جۆر بوو. چۆن
دەتوانین بڵێن ئاو ھەموو كاتێك واجبە؟

حۆكەمە شەرعیەكان و وردەكارىیەكانى سەیرى پتووستى مەرفەكان
دەكات. ھەكىمى ئاو مەیدانەكە كە ئىمامى مەزھەبەكانن سەیرى ژىانى

پيڻغه مېر ﷺ دهكېن و به پټې باري كه سه كه په چته كه ده ده نه وه ده ست كه سه كه .

كه واته نه وه ده رمانه كه نيه كه ده گړپټ. به لكو نه خوشه كه يه. نه و جياوازيانه ش كه له نيوان نيمامي مه زه به كاندا ده بينرټ هر نه مانه يه.^۱ نه م پرسياړه م له ماموستاي نايينمان كړدېو له قوتا بخانه، به لام نه و ناوا پوونى نه كړده وه، بويه هر كاتيك وشى (مه زه ب) م ببيستايه، ميشكم تيكده چوو.

هر وه ها پرسيم له نيوان موسولماناندا چندين كومه ل و گروپى جياوازم بينيوه، نيسلام يه كه، قورټان يه كه، پيڻغه مېر يه كه... باشه نه م هر مو يه كيتييه هر يه نه و هر موو گروپ و كومه لانه چين؟ وتى:

- نه م ش پوويه كى ترى پرسياړه كه يه، وه ك چوڼ مه زه به كان پټويستين، به هر مان شيوه بؤ كومه له كانيش هر وايه، با به م شيوه يه نه م پوون بكه ينه وه:

باوه رداريك باسى خوا ده كات بؤ كه سيك، نه گهر نه و بتوانيت ببيت ه هوى نه وى حال ل و حرام و به نديايتى بؤ خوا بگه يه نيت به و كه سه، نه و مرؤفټيكى گه پاندوه ته وه، نه گهر له جټيه كى تر، مرؤفټيكى تر، به هر مان پڼگه يان پټيه كى جياواز هر مان كار بكات، نه و دوو كه س پزگاريان بوو. چاكه ي هر دوو كيشيان وه كه يه ك ده نوو سريت. چونكه يه ك شتيان ده وټ و نه وى كه داواى ده كېن هر مان شته .

۱- وټه كان، "رته ي بيس و حوت".

به شيويه كي گشتي، تاييه تمه ندبوون به پتي خوي كه سه كان، شتيكي چاكه و بگره پتيويستيشه، وهك چون له ژياني كومه لايه تيذا هه موو كه سيك هه مان كار ناكات، ئه وا به هه مان شيوه له ژياني مه عنه ويشدا هه مان كار ناكات، ويست و توانا و داواكارى مرقه كان وهك يهك نيه، مرقه ده كرئت وهك سوپه رماركيت بيت و وه لامى هه موو داواكاريهك بداته وه، له هه مان كاتدا ده كرئت وهك ميوه فروشيك بيت و ته نها به پتي ئه و توانايه ي تييدايه كاربكات. به كورتي ناتوانرئت داواى هه مان توانا له هه موو كه سيك بكه يت.

له خزمه تكردن به چاكه دا پتيگه ي جياواز ماناي جودايي نيه. تاييه تمه ندبوون و زور كاركردن، له گه ل وه لامدانه وه ي هه موو فيتره ت و ويستيك به جيى خوي ئه نجام به ده سته وه ده دات. هيچ كاتييك تاييه تمه ندبوون له زانستدا به ماناي جودايي و په تكرنه وه ي يه كترى نايه ت.

كه سانيك وهك ئه وه ي ته نها خويان چاكه ده زانن و بيرده كه نه وه، ده كه ونه هه ولى ئه وه ي هه موو لايهك كو بكه نه وه، كه چي له پاستيدا ئه وانه ي جواني و خوشيه كانى ژيانيان تام كردوه، نايانه ويئت له گه ل ئه وانده بن كه ئاوا بير ده كه نه وه، نهك ئه وان به لكو فرشته كانيش نايانه ويئت هه م جيگا و هه م دانايي پتيگه به وه نادهن كه هه موو ئه و كه سانه ي خزمه ت به حق ده كه ن له يهك ژوردا كو ببه نه وه.

ئەوانەى خزمەت بە ئاين دەكەن، لە ئامانجا يەكيتيان لى چاۋەپى دەكرىت. ئەوانەشى كە ئامانجيان لىلە و لە پىگەى باتلدا بەدۋاى ھەقدا دەگەپىن، ديارە كە لە دەرەۋەى ئەو كارۋانە نورانىن.

جگە لەمانەش، ناكرىت ھەر مۇفئىكى موسولمان بىنرا پاشگرىكى "ى" پىۋەبىت، كەس "ئەھمەدى و مەھمەدى و فلانى و فىسارى" نىيە، ناكىرىت وابىت. لە ئاينىكدا كە قەدەغەيە ئاين بە كەسايەتەكانەۋە بىبەسرىتەۋە، كەس لەبەر خاترى فلان و فىسار كۆ نابىتەۋە. ۋەك چۆن مۇفەكان لە ھەموو زانستىكدا زانايەكيان ھەيە پىشەۋايەتيان دەكات، لە ئاينىشدا ھەروايە. ئەمەش بەتەۋاى دوۋرە لە و تىگەيشتن و گومانەى دوژمنان خستۋويانەتە ناو خەلگەۋە و ھىچ پەيۋەندىيەكى پىيانەۋە نىيە.

ھەموو كەسىك مامۇستاكەى خۆى خۆش دەۋىت. كەسەش لەبەر خاترى كەس ئەو مامۇستايەى پەت ناكاتەۋە كە سوۋدى لە زانستەكەى ۋەرگرتەۋە، ناشتۋانەت پەتى بكاتەۋە، پىۋىستىش نىيە. ئەوانىش ۋەك ھەموو خاۋەن زانستىك خۆيان بۆ خەلك باس ناكەن، بەلكو باسى خۋاى گەرە و ھەقيان بۆ دەكەن.

قسەكانى زۆر پاست بوون، ۋەك چۆن ھەموو كارىك شارەزايى و پىگەيەكى تايبەت بە خۆى پىۋىستە. بە ھەمان شىۋە ئەو كۆمەلانەى ئاين بە شىۋەيەكى باش دەگەيەننە خەلكى و ھەبوۋى پىگەى تايبەت بە ئەوان شتىكى زۆر خوازداۋە.

ئايا سەربەستى سىڭسى گونجاۋە بۇ ئافرىقا ؟

دوو باره پرسپارتیکم پرسى كه دى خوم بوو، بويه ده ليم دى خوم چونكه باشتين وه لام بو نه و پرسپاره ی پرسپيوم، خوم بووم، به لام ده مويست وه لامه كه ی له كاكا نركوت وه بيستمه وه:

- بۆچی ئافرهتان له مهسهله سىكىسيه كاندا وهك پياو نين؟ بۆچی كۆمهله سهره سىتى سىكىسى له ئافرهتان زهوت دهكات؟ لهكاتىكدا پتويسته ئافرهتيش وهكو پياو چۆنى بووئ و چى بووئ بىكات، وانيه؟ پتويسته ئهوه مافىكى زۆر سروشتى بئت.

ئەم پرسیارە تەبىعیەتی کاک ئەرگوتی تێکدا. ئەم بابەتە ئەوەندە پێس بوو کە ئەدەکرا بێتە پرسیارێش، بەلام چێبکەم لە دەمم دەرچوو. کە وەلامی ئەم پرسیارەى دامووە هیچ سەیری دەموچاوی نەکردم، لەبەر ئەوەی زۆر ناشارام بوو بەردەوام وشەکانی دەخواردووە و پستەکانی دەبیری:

- سېندا خان، كۆمەلە پرسىيارىك ھەن بىتوۋە لامن، چونكى ئەۋەندە پوۋنن كە پىتوۋىستىيان بە ۋە لام نىيە. ۋا دە زانن ئەم پرسىيارەش ۋايە... بىق ئەم مەسەلە يە لە دەۋرۋبە رماندا چەندىن نمونە دەبىنن. ئەمانە بەسەن بىق ئەۋەى قەناعەت بە مۇۋ بكن و بگرە سە روزياديشە، بە لام با ئىمە چەند شىتەك ھەرىلەتتەن:

نازاديه کي بيٺاساي سيکسي بڻ پياو بيت يان ثقافت له پرستيدا نه ک
 نازادي نيبه به لکو کږيله ييه و وحشيه ته . نازادي بيتسنور ماناي
 ده ستريز ډکړونه بڻ سهر نازادي و به ختو وري و مای خه لکي ډيکه .

له بازنه ی حه لآلدا پښگه به سه ربه سستی سیکسی دراوه. نه مهش به ژيانی خیزانی دهسته بهر ده بیټ، نه گه رنا له ژیر ناوی سه ربه سستی سیکسیدا چه ندین که سی بیټیز و بیگهس و بی تاوان زهره رهنده ده بن. گه وره ترین زیانی بیرۆکه ی (سه ربه سستی سیکسی) نه و په ستانه یه که ده یخاته سه ر لایه نی ده روونی مرؤ، چونکه نه م بیرۆکه یه خوښه ویستی مرؤ له پشه وه هه لده که نیټ و، دووره له هه موو پیکه وه بوونیکی سۆزداری و له بهرامبه ریشدا پیکه وه بوونیکی کاتی و درؤینه دروست ده کات؛ که ده بیټه مایه ی ناټارامی بق هه ردوولا.

سه ره پای نه وه ی که ده بیټه هؤی سه ره له لانی چه ندین نه خوښی مه ترسیدار و دیارده ی ناباو، له پېش هه موویانه وه نه خوښی ئایدزو هه موو نه خوښیه زوهریه کان و ده ستریزئی و تاوان و خۆکوشتن و ئالوده بوون به ماده سه رکه ره کانه وه.

په شه پای (سه ربه سستی سیکسی) له خۆرئاوا وه کو تاغون چه ندین کیشه ی بلۆکرده وه. ئافره ته نه مریکه کان ناچار بوون پشستی نه و پایه بگرن که ده لیت: "(سه ربه سستی سیکسی) ده مامکیکه و ده یه ویت مرؤفه کان و به تاییه ت ئافره تان بکاته کویله". له خۆرئاوا شله ژانی پاسته قینه له سالانی هه شتای سه ده ی پابردودا ده سستی پیکرد.

هه موو نه وه نه خوښیانه له نه نجامی پیکه وه بوونی پښگه پینه دراوه وه سه ریان هه لدا. خۆرئاوا ئیستا زۆر شله ژاوه... له ترسی نه خوښیه درم و گوازاوه کان ژیانیا ن لی تاریک بووه، ملیۆنان کهس له ولاتانی خۆرئاوا به ده ست نه م حاله ته ده روونیه وه ده نالین...

پاستیه کی ترهیه له مهسه له که دا: (سهرهستی سیکیسی) زیانه کانی
 زۆرتر له سه ر ئافره ته وه که له پیاو. چونکه نه گهر به راوردی بکهین،
 ئافره ت له م بابه ته دا زۆر له پیاو زیاتر ده فیه وتینیت.

(سهرهستی سیکیسی) زیانه کانی بۆ سه ر تا که له ئافره تدا زۆر زیاتره
 وه که له پیاو، چونکه پیاو چۆن ده یه ویت و ده ئی و دوا ی نه وه ده توانیت
 ئافره ته که به جیه یه ئیت و به روات. به لام ئایا ئافره ت ده توانیت پابکات و
 پزگاری ببیت؟ بۆ هه رکوی بجیت له ژیر گوشاری ده ورو به ریدا ده بیت.
 به رده وام وه که (ئافره تیکی خراپ) سه یرده کریت، هه موو جیه یه شتینیک بۆ
 نه و ده بیت هه ئی پوو خانی پۆحی. به دیعوززه مان مامۆستا سه عیدی
 نوورسیش ژیا نی ئافره ت له ژیر (سهرهستی سیکیسی) دا به به لا ناوده بات
 و به م شیوه جوانه باسی ده کات:

"نه گهر پیاو له پیناو له زه تیکی هه شت ده قیقه ییدا تووشی کارێکی
 خراپ ببیت، نه و چه ند لیره یه که زیانی لی ده که ویت، به لام سزای
 له زه تیکی هه شت ده قیقه یی ئافره ت، کۆلێکی قورسی هه شت مانگی و،
 نه رکی په روه رده و به خێو کردنی مندالێکی بی که سه بۆ ماوه ی هه شت
 سال. واته ئافره ت له خراپه کاریدا به پیاو ناگاته وه، به لام تۆ له ی
 خراپه کارییه که ی چه ندین جاری تۆ له و سزای پیاوه." ۱۱

له پاستیدا دروشمی (سهرهستی سیکیسی) بۆ ئافره تان، نه که ئافره ت
 به خته وه ر نا کات، به لکو به ره و ئاقاری خراپتری ده بات.

پیش هه موو شتیك ئامانجی (سه‌ریه‌ستی سێكسی) زۆر هێنانه بۆ په‌یوه‌ندی نێوان پیاو و ئافره‌ت و تێكدانی خێزان و كۆمه‌له‌. كه‌ ئه‌مه‌ بۆ ئافره‌ت كاره‌ساته‌، كاره‌ساتێكی مه‌عنه‌وی ئه‌وه‌نده‌ گه‌وره‌یه‌ كه‌ ئافره‌ت به‌ده‌ستی خۆی خۆی ده‌كێشێته‌ ناویه‌وه‌، هه‌مووشمان ده‌زانین كه‌ ئافره‌تیك چه‌قییه‌ لێته‌وه‌ چه‌نده‌ هه‌ول به‌دات زیاتر ده‌چه‌قیته‌ و بشیه‌ویته‌ ده‌رچیت ناتوانیت. زۆریه‌ی كاتیش به‌ خۆی و منداڵه‌كه‌ی ده‌ستیه‌وه‌ فری ده‌دریته‌ ده‌ره‌وه‌ یان له‌ ناو كۆمه‌ڵدا مۆری (ئافره‌تی پێس) لێده‌دریت و لێی نابێته‌وه‌. گه‌وره‌ترین زیانی ئه‌م بێڕۆكه‌یه‌ش ئه‌و منداڵانه‌ن كه‌ فری ده‌درینه‌ سه‌ر جاده‌ و كۆلان.

پۆزنییه‌ له‌ به‌رده‌م ده‌رگایه‌ك یان چه‌وشه‌ی مزگه‌وتێك یاخود چۆله‌وانیه‌كدا منداڵێكی فرێدراو نه‌دۆزێته‌وه‌. ده‌توانین بڵێین زۆریه‌ی زۆری ئه‌وانه‌ش (میوه‌ی عه‌شقه‌ قه‌ده‌غه‌كانن) و به‌ په‌یوه‌ندییه‌كی پێگه‌پێنه‌دراو(ناشه‌رعی) له‌دایك بوون.

گه‌وره‌ترین ئازادی و سه‌ریه‌ستی ئافره‌ت ئه‌و ژیانه‌ حه‌لاله‌یه‌ كه‌ له‌ چوارچێوه‌ی خێزانه‌كه‌یدا ده‌ژی. له‌وێ خیانه‌ت نییه‌، نییه‌تی خراپی تیدا نییه‌، به‌لكو ژیاڵێكی به‌هه‌شت ئاسایه‌. هه‌ست به‌ دلخۆشییه‌كی پاسته‌قینه‌ ده‌كات له‌گه‌ڵ می‌رد و منداڵه‌كانی خۆیدا. ئه‌گه‌رنا له‌ ژێر ناوی (سه‌ریه‌ستی سێكسیدا) به‌ به‌رده‌وامی ده‌بێته‌ خۆراكی ده‌ستی مرقۆه‌ هه‌له‌په‌رسنه‌كان و دراییش فری ده‌دریته‌ سووچێكه‌وه‌. ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌نده‌ نه‌مونه‌ی پڕنازاری هه‌یه‌ كه‌ له‌ ژماره‌ نایه‌ن.

قسەکانی ئۆز پاستبۇون. يەككە لە قوربانانەش من بووم، لە کاتێکدا چاوەڕێ بووم بۆ ئەوەی سەر سولتان و ناویانگم هەبێت، کەوتە ژێر پێیانەوه. ئیستاش لە سایەی سەری ئەم مۆفە چاگانەوه نەبوایە دەمێک بوو خۆم کوشتبوو، ئەوکات هەم ئەم دۆنیام و هەم ئەو دۆنیاشم لە دەست دەچوو.

خوايەگیان! ... سوپاسی بۆ پایان بۆ تۆ... منت لە لێواری لە ناوچوون گێڕایەوه و لە سزایەکی هەمیشەیی پزگارت کردم.

بۆچی تا دەوڵەمەندی زیاد بکات بەختەوهری خێزان کەم دەبێتەوه؟ بۆچی پێژەری تەلەق لە زیاد بووندایە؟

- لەم پۆزاندەدا لە بەرچاوماندا بە نائارامی و شەپۆ ئازاوەی نێو خێزانەکان پەوی لە زیادبوون کردووه. تەلەق و جیاپوونەوه وەک خوو و عەدەتی لێهاتووه. ئەمە لە کاتێکدا بەبوایە لەگەڵ بەزبۆنەوهی ئاستی بزێوی و زیادبوونی دەوڵەمەندی، بەختەوهری زیاد بەکراوە. کەچی وانیە. بە پای ئێوە هۆکاری ئەمە چیه؟ بۆ ئەوەی خێزان بێتە لانگی بەختەوهری دەبێت چی بکەیت؟

لەپاستیدا ئەم پرسیارەم لەبەر خۆم نەکرد، بەڵکو ئەو ژمارە زۆرەری تەلەق دەبینی لە دەرووبەرمدا و لەبەر ئەوان پرسیارم کرد و دەموست هۆکارەکی بزانم. ئەگەر نا من بەتەما نەبووم لەمەوبەدا بەدوای خێزانیەک یاخود بەدوای پێگاکانی بەختەوهریدا بگەڕێم. بەم حالەمەوه کۆ بەمن

پازی دهبوو؟ خه یالّه جوانه کانی وهك ئۆتۆمبیل و زه ماوه‌ند و پۆشینى به‌رگى بوکێنى له‌پاڤردودا به‌جى ماڤوون.

كه كاك ئه‌ركوت منى به‌و حاله‌وه‌ بىنى زۆر نىگه‌ران بوو. سه‌یرم كرد شه‌یدا و پووره‌ هاجه‌ریش دلّیان پړپړوو و فرمیسك به‌رى چاوى گرتبوون. هه‌موویان زۆر باش به‌ حالّى منیان ده‌زانى و زۆر دلّیان پێم ده‌سووتا.

كاك ئه‌ركوت كتێبى بریسكه‌كانى ده‌رهێنا و ده‌ستى كرد به‌ خوێندنه‌وه‌ و باس كردن:

"ئاسوده‌یى هه‌ر خێزانێك په‌یوه‌سته‌ به‌و متمانه‌یه‌ى له‌ نێوانى ژن و مێرددايه‌و به‌و پێز و حورمه‌ته‌ى له‌ نێوانیاندايه‌و و به‌مانه‌ به‌رده‌وام ده‌بێت."

ئوه‌ى به‌دیعووزده‌مان باسى كردوو ده‌توانین به‌م جۆره‌ لێكدانه‌وه‌ى بۆ بکه‌ین:

كه‌سێك حه‌ق و ماف نه‌زانێت و بێر له‌وه‌ نه‌كات وه‌ پۆژێك له‌به‌رده‌م خوداى گه‌وره‌دا په‌رێشان ده‌بێت. ده‌كرێت سته‌م به‌رامبه‌ر هه‌موو كه‌سێك بكات و ببێته‌ هۆى ناأارامى و سنوورى خۆى ببه‌زینێت.

كه‌سێك په‌روه‌رده‌ نه‌كرا بێت و نه‌فسى به‌ره‌و فیرعه‌ون بوون چووبێت و بووبێته‌ كۆيله‌ى ئاره‌زووه‌كانى، ده‌كرێت هه‌موو جۆره‌ خراپه‌یه‌ك به‌رامبه‌ر داك و باوك و هاوسه‌ر و مندا له‌كانى بكات و له‌ پێناو بچووكترین ئاره‌زویدا ئه‌وان له‌خۆى بپه‌نجینێت.

١- بریسكه‌كان، "بریسكه‌ى بیست و چاره‌م".

ئەوانەى قاچيان لە دواى دونيا گيراوه و پىئوهرى نرخ و بەهايان لە
قالبىكى مادبيدا لا بچوك بوو، ئەوانەى بەر خاترى شتىكى بىنرخ
و بچوك چەندىن شاخى گەورە پرووختىن.

لە كاتىكدا هەموو تاكىك لە كۆمەلدا بە دواى بردنە و دا پاكەن تەنيا
پىشپىكى پوودە دات و شتىك بە ناوى (بەختە وەرى) لە پووى ئەو كۆمەلدا
ناخوینىتە وە. لە كاتىكدا ئەمە وا نىيە، لەم پۆژەدا گرنگ نىيە بە هەيزىت
يان بىهەيز، گرنگ ئەو يە لە كاتىكدا مافى بىهەيز لە بە هەيز سەنرايە و لە
بەرامبەرىدا سزايەكى زۆر قورس درا بىهەيز نەبىت.

مروڤ، نابىت لە بىرى ئەو دابىت كە براو بەت، بۆچى بەختە وەرى لە
كۆمەلنىكدا نەبىت كە ئافرەت خانمىتى خۆى بۆ پياو بكات و پياویش ئەو
مافانەى ئافرەت كە لە سەرىتە بىهەيزىتى جىى خۆى و فەزلى پارىكردنى
دلى هاوسەرەكەى بدات بە سەر هەموو شتىكدا.

كاتىك مروڤەكان خۆشە وىستى و پۆزى هاوسەرەكەيان دەگۆرپە وە بە
شتىكى بچوكى دونياىى ئەو كاتە بەختە وەرى دەتۆیتە وە و نامىنەت.

ئەو وتانە چەندە ناوازه بوون، بەلام زۆرەى مروڤەكان ئەم پاستىيانە
نابىن. خۆم وەلامى ئەم پرسىارەم دايە وە. ئايا تۆش ئەمانە دەبىنەت؟
ماناى وایە پتووستىمان بەو كۆمەل و دلە فیداكارانەى كە پۆى مروڤەكان
پۆشن دەكەنە وە.

بۆچى پتووستە خانمان بالاپۆش بن؟

— بىروباوە و ترسان لە خوا لە دلدايە، وانىيە؟ مادەم ئەمانە لە دل و
عەقلى مروڤدا بن، كەواتە چ پتووست بەو دەكات خۆمان بپچىنە وە، چ

پنۆستییهك به بالاپۆشى ههیه؟ مرۆڤ به بالاپۆشییهكی نا به لكو به دلی باوهپ به خوا دهكات و گوێپایه لی دهكات.

- ئەم لیکدانە وهیهی تۆ له وانهیه له سه ره تادا راست بیته به رچاو، ئەمەش له وه وه سه رچاوه ده گریته كه واده زانن له چكیش پارچه په پۆیه کی ئاساییه، ئەمە له كاتیكدا بالاپۆشی بۆ خانمان زیاد له وهی داپۆشه رێك بیته، كۆمه له ههستیك دروست دهكات كه كاری كردووه ته سه ر رۆح و ههست و بیروباوه پی.

وهك به دیعوزده مان مامۆستا سه عیدی نوورسی ده لیت:

"شه رمی و پۆشته یی كاریکی سروشتی یه بۆ ئافره تان و سروشتیان داخوازیه تی، سه ره پای ئەوهش ئافره ت له سوکایه تی و به دپه فتاری و زه لیلی و دیلی مه عنه وی و نرمی ده پارێزیت".

ئاشکرایه كه مرۆڤ له پوانینی ئەوانه ی خوۆشی ناوین، بیزار ده بیته ، خوۆ ئەگه ر وادابنێین ئافره تیکی جوان هه ز بکات دوو سی كه سی نامه حه رم ببینن، هه ر ئەو ئافره ته - بێگومان - له سه یرکردنی هه وت هه شتیکی تری نامه حه رم وه پس و بیزار ده بیته، به لكو نه فره تیشیان لیده كات.

كه واته ئافره ت، به مه رجێك په وشتی تێك نه چوو بیته، بێگومان له ده ست ئەو تێپوانینه چه په لانه هه لدیته.

به دیهاتنی ئافره تان، به پاستی و ته وای، بۆ خوۆپاراستن بیداریان ده كاته وه، بۆ پۆشته یی هانیان ده دات، تاكو ئاره زووی نامه حه رم نه بزویته و، ئەم پۆشته ییه نه هیلێته ده سترێژی بکریته سه ریان و،

سروشتيان پښتنيان دهکات بڼو نه وهی که قه لای مه حکم و سه نگری
نه مين و بيڼو ی بڼو نه وان ته نيا (پښته یی) به ".

له راستيدا مړوځ به بيستنی نه م راستييانه دلخوش و ناسووده
ده بيت. نيمه که باسی بالا پوښيمان لا کراوه په کسر بيرمان چووه به لای
چند مه تره قوماشيکدا، له کاتيکدا حجاب پارچه په کی جيانه کراوه ی پوځ
و جهسته به.

ثایا هاورپښه تيبه کی پاکی نيوان کوږو کچ گونجاوه؟

- خيزانه باوه پداره کان، به توندی دږی هاورپښه تی نيوان کوږ و کچن.
کچ و کوږ بڼو په کتر به خيو نيشان ددهن. و نيشانيان ددهن که
به رامبه ره که يان دپنده په که و قه پی پيدا دهکات. له کاتيکدا کوږه و کچ...
هر دووکیان نيراده و ويستيان پيدراوه. ناکړيت نه م دوو که سه پيکه وه
هاوړی بن؟ نه گهر له نه نجامی پيکه وه بوونيان دلخوش ده بن نه ی بڼو چی
دږيان دده وه ستن؟ مه به ستم نه وه په بڼو چی نه م پيکه وه بوونه پاکه تاوان
بيت؟

کاک نه رکوت زږر دلگران بوو به پرسياړه که م، حالتيکی هه بوو وه ک
نه وه ی پيم بلت: (نه وه تو هيشتا دهرست وهر نه گرتووه و پرسياړيکی
له و جږره له من ده که یت؟!) راستی ده کرد، من هيچ مانی نه وه م نه بوو
نه و پرسياړه بکه م. دواتر زږر په شيمان بوومه وه له وه ی پرسيم. ثایا هر
نه و حاله ی که منی تيدا بووم پوونکر دنه وه په ک نه بوو بڼو نه و پرسياړه؟

داوى ئو ھەموو پووداۋە چۆن دەمتوانى بەرگىرى لە ھاۋپىيەتى پاكى كوپ
و كچ بكم؟

بەلام دوپيارە ئو، ۋەك ئو ھىچ نەبوويىت، دەستى كرد بە
ۋەلامدانەۋە:

- بېوانە سىڭدا خان! با يادەۋەرىيەكى خۆمت بۆ بگىپمەۋە. لە قۇناغى
ئامادەيىدا ھەموو كچەكانى دەۋرىيەرم ھاۋپىي كوپيان ھەبوو. مەن خۆم
شاھەتى ئو ئازارو ناپەھەتتە بووم كە ئو ۋان دووچارى بوون. لە ۋىزارى
و دلتاخۇشىيە ئو ۋان پەندەم ۋەرگرت. لەبەر ئو ھى باۋەردار بووم
كچەكان منيان زۆر خۇش دەۋىست. زۆر جار دەھاتن دەردەدلى خۇيان لاي
مەن دەكرد و داۋاي يارمەتتەيان لەمەن دەكرد. پاستەر ئو ھى بوو كە كاتىك
بېچارە دەمانەۋە، لە كەسىكى مەن ۋاتا لە ئىسلامدا بەداۋى چارەسەردا
دەگەپان.

ھاۋپىيەكم ھەبوو لەسەر مەزىنەك دادەنىشتەن. زۆر جوان نەبوو، بەلام
بە قەسەى خۇي كوپىكى زۆر قۇزى دۆزىيويەۋە. بەلام ئو كچە داماوە زۆر
ئازارى دەچەشت، بۆ ئو ھى خۇي بۆ كوپەكەى ھاۋپىي جوان نىشان بدات
پەئ نەما بوو نەيگىتەبەر.

دەپوت: "ئەم ھاۋپىيەتتە خىرى بۆ مەن تەننەيە. زىاد لە پادە
پەيوەست بووم پىيەۋە، بەلام ئو پەزىك بەم ھالەمەۋە بەجىم دەھىلتەت.
باشە مەن ئو كاتە چى بكم؟ كە بىرى لى دەكەمەۋە ۋەختە شىتەم".
ھاۋپىيەكم لە پەيوەندىيە خۇشال نەبوو ۋەك دەلەن: "ئو
خۇشىيەى كە لە خۇشەۋىستتەكى ھارامەۋە ۋەردەگىرەت ۋەك

ههنگوینیکی ژههراوی وایه، پره له چه ندين ناخوښی وهك ئيره یی و نازاری دووری و نه بینینه وهی هه مان ههست له بهرامبهردا".

پیی دهوتم: "ئیره یی به تو ده بهم، چهنده بهخته وه ریت. هیچ نازار ناچیزیت. نه ترسی نه وت هه به به جیت بهیژن و نه له نه ندیشه یی نه وه دای که خیانه تت لی بکن. خۆزگه ئیمهش بهمانتوانیایه وهك تو بین".

منیش ده موت:

خوشکه کهم، چژی پاسته قینه و له زه تی بی نازار و دلخوښی بی که ده ر و ئاسووده یی له ژياندا ته نیا له باوه پردایه و له بازنه ی حه قیقه ته کانی باوه پردا ده دۆزیته وه. نه گه رنا چژی دونیایی نۆر نازاری تیا به. دهنگۆله تر یی هکت ده داتی و ده زلله ت لی ده دات، چژی ژيان له ناو ده بات.

که سیک به پهروه ده ی قورئانی خو ی له تاوانه کان بپاریزیت، له ژيانیدا ئاسووده ده بیّت، چونکه بازنه ی حه لال فراوانه و، به سه بو تیرکردنی ئاره زوو، پتویست به چوونه ناو تاوان نییه.

هه رگیز بیرم ناچیت. هاوپییه کم هه بوو به ناوی (ساینور). نۆر جوان بوو، له کۆتا سالی ئاماده ییدا دهستی دابوو خواری و هاوپییه تی به کیک ده کرد. به لام نه و هاوپییه تییه نۆری نه خایاند، هاوپی کۆپه که ی به جی هیشیت. نه وه نده تووښی نا په حه تی بوو ویستی خو ی بکوژیت. به رده وام له سه ر زمان ی بوو ده یوت: "چۆن ده بیّت بهم جوانییه مه وه به جی بهیژیم". شاده ماری دهستی خو ی پری، تا گه یه نرایه نه خوښخانه خه ریک بوو به مریت.

چونکه نه یقوانی ئه و نیعمه تی جوانییه به پاکی بپاریژیت، کردییه
 بازار و ناپه حه تی به سه ر خۆیه وه. له ژیا نی هاوسه ریشیدا ئاسوده نه بوو.
 به زۆری ئه و کچانه ی دلداری ده که ن، ئه وه ی چاوه پێی ده که ن له
 هاوسه ره کانیا ن ده ستیا ن نا که ویت، به رده وام چاویان به شوین هاوپێ
 پیشینه کانیا نه وه یه و ده لێن: "خۆزگه هاوسه رێتیا ن له گه ل ئه واند
 بکر دایه". ئه مه ش پێگره له به خته وه ری.

چونکه ئه و هه ستی خۆشه ویستییه ی پێتا ن دراوه بۆ ئه وه یه که له
 پێگه ی راستدا به کاری به یێن نه ک بۆ خۆشه ویستییه کاتییه کان، به لام
 نه گه ر ئێوه بێن و ئه و خۆشه ویستییه له جیگایه کی ناشایسته دا سه رف
 بکه ن، به رده وام له بازاردا ده بن. ئه مه له به ر ئه وه یه که هه ندیک له و
 خۆشه ویستا نه بێ ئه وه ی خودا حافیزیشتا ن لێ بکه ن پشتتا ن تی ده که ن و
 ده پۆن، هه ندیکیشیا ن خۆشیا ن ناوین. خۆشیشیا ن بوین هیچ سوودیا ن
 نییه بۆتا ن. دواتریش جگه له کۆلێک بێ ئومیدی و جیا بوونه وه هیچتا ن بۆ
 نامینێته وه. وه ره ئه و هه موو خۆشه ویستییه بشاره وه بۆ ئه و که سه ی له
 ئاینده دا هاوسه رپێتی له گه ل ده که یت و ئاسوده ببه.

ئه و عه شقانه ی له باز نه ی حه رامدا ن کاتی و په ر ئازا رن

نۆر به ئاگاییه وه گویم بۆ کاک ئه رکوت پاگرتبوو...

- ده مه ویت په ودا وێکی توت بۆ بگێر مه وه.

له قوتا بخانه ی بنه په تی ما مۆستا یه که مان هه بوو. کچیکی جوان بوو.
 جوانییه که ی خۆی به کاره مێنا و کورانی نۆری له خۆی کۆکردبووه وه،

تەنەنەت نۆرىيى كات لەبەر ئەوئەي لەگەل ھاوپى كۆپەكانىدا دەچۈو
دەرەوئە ئىمە وانەكانغان دەفەوتا.

مامۇستاكەمان پۇژىك ئەفسەرىكى سەريازى بەرزى ناسىبوو، بىريارىان
دا بىنە ھاوسەرى يەكتى، بەلام ئەو ئەفسەرە كە لە پابردوى
مامۇستاكەمانى كۆلىبوو، لە ھەركەسىكى پىرسىبوو وتبووى ھاوپى
كۆپى نۆرىو. ئەوئەي يەكسەر پەشىمان بوو، و.

بەم پووداۋە مامۇستاكەمان تووشى شۆك بوو، لەبەر ئەوئەي
نەيدەتوانى ئەو ئەفسەرە لەياد بىكات، ئىتەر لەگەل كەس ھاوسەرىتى
نەكرد. بەدرىزايى تەمەنى تەنيا مايەو. بەردەوام بە پەشىمانى و ئازارەو
دەژيا.

لەبەر كېشەو پووداۋى لەم جۆرە بەرەنگارى ھاوپىتە كچ و كۆپ
دەبىنەو. بەدلىيايشەو تاوانەكانىشيان لە ئەستى خۇيانە. چەندىن كچ
بەھۇئەم ھاوپىتەتتەو بە ھىلاك دەچىن، ئازار دەچىژن يان لەژيانى
ھاوسەرىياندا دلخۇش نابن.

لە ھەمووشى گىرىنگىر ھاوپىتە كۆپان و كچان پىخۇشكەرە بۇ
چەندىن پەيوەندى ئاشەرى. لەدەر ئەنجامىشدا بەلەيكى نۆر چاۋەپى
كۆمەل دەكات. ھەر لەو مىندالانەو كە لە سەرجادە بەجى دەھىلەن تا
چەندىن دەردى وەكو ئايدىز...

دەمزانى من مافى ئەوئەم نىيە ئەو پىرسىارانە بىكەم، بەلام مېشك و دلم
ئەوئەندە لەكە و پىسى تىدابو دەمويست ھۆكارى ھەموو ئەوانە دەرىخەم
و بەتەۋاى دلىيا بىم.

بۆجى دايىكم ئەو نەخۇشسىيەى چەشت؟

خەيال بىردىيومىيەو بۇ كاتى مىندالىم... دايىكى خۇشەويستىم ھاتەو
پىش چاوم. دايىكى پەخمەتىم زۆر نەخۇش و پەرىشان بوو. پۇژىكى
خۇشى نەدى.. خۇشى ناو خىزانى نەبىنىبوو ئەو دايىكە بىچارەيەم كە
لەگەل پىاويكى تىنەگەيشتوو و سەرخۇشدا ژيا. بەردەوام لەناو ئازار و ئاخ
و ئۇفدا بوو. پۇيشت بىئەوہى پۇژىك بەئاسوودەيى بۇى...

- كاك ئەركوت، دايىكم كەسىكى زۆر چاك و دلپاك بوو، بەلام بەردەوام
نەخۇش بوو، ئازارى دەچەشت، بۇجى خۇاى گەورە نەخۇشى ئاوا دەدا
بەسەر ئەو كەسانەدا كە خۇشيان دەوئ و گوپراپەلى دەكەن؟ ئايا ئەمە
پىچەوانەى بەزەيى و سۆز و شەفەقەت نىيە؟ لە كاتىكىدا چەندىن كەسى
تر ھەن نافەرمانى خودا دەكەن و شاينەى نەخۇشىن.

- سىفدا خان، نەخۇشى ئاگادار كەردنەوہىكە بۇ مرۇف تا خۇى بناسىت
و، تىبكات و، بەندايەتى خۇى بزائىت و، مردنى بىر بگەويئەوہ.

"مرۇف بۇ ئەوہ نەھاتووہ تە دىنا كە ژيانىكى ئاسوودە و نەرمونيانى
تىدا بىباتە سەر، ژيانىكى وا كە لەھەموو لايەكەوہ سىروہى ھەوانەوہ و
خۇشگوزەرانىي بەسەردا ھەلبكات، بەلكو كاتىك ھاتووہ تە ئەم دىنايە،
دەسمايەيەكى پى دراوہ كە بتوانىت ژيانىكى خۇشى نەپراوہى پى دەستە
بەر بكات، بۇ ئەم مەبەستەش چەندىن پى بازىرگانى بۇ ئاسان كراوہ.

جا ئەگەر نەخۇشى نەبىت، ئەوا بە ھۇى تەندىروستى و خۇشحالىيەوہ
مرۇف لە خۇاى گەورە بىئاگا دەبىت و، جىھان لە بەرچاويدا پاراۋوہ و بە تام
دەردەكەوئ و ھەمىشە لەدلىدا دەبىت، بەلام نەخۇشى لە خەوى بى

ناگای چاوی پی ده کاته وه پیتی ده لئیت: (تو مردنت له پیدایه و هه رگیز
جله وت بۆ شل نه کراوه، به لکو نه رک و فه رمانه ریه کت خراوه ته
نه ستو...)

که واته سکا لای له ده ست مه که! به لکو پتویسته به ره و سیبه ری
حه وینه ری سو پاس کردن هه نگاو بنییت خودای په روه ردگار که به رگی
جه ستی له بهر کردوویت و، نه و پۆشاکه ی به چه ند هه سستیکی تیشکدارو
په وناکی وه ک ژیری و چاو و گوێ و... هتد پازاندووه ته وه، نه و خودایه،
ده به ویت نه خشه په نگینه کانی ناوه جوانه کانی خۆی به هه موو شیوه به ک
له پیشانگای بوونه وهردا ده ریخات...

هه روه که به هۆی برسیتییه وه له ناوی (الرزاق) ی خودا تیده گه ی و
(پۆزیده ری) ی نه وت بۆ ده رده که ویت، به هه مان شیوه له پتگای
(نه خۆشی) یه وه ناوی (الشافی) ی نه وت بۆ ده رده که ویت و لیتی
تیده گه ی و، نه خۆشی بۆ هه ندیک که س ده بیست به گه نجینه یه کی گه وره و
دیاریه کی به نرخی خودایی. هه موو نه خۆشیکیش بۆی هه به نه خۆشیه که ی
خۆی له و جۆره نه خۆشیانه بژمیریت.

نه خۆشی بیتاگایی مرۆف ده په وینیتته وه و هه میشه یادی پۆزی دواپی
له هۆش و دل و ده روونیدا ناماده ده کات. ته نانه ته هه ندیک جار نه خۆش
له ماوه ی بیست پۆزی نه خۆشیدا هینده سوود و قازانجی نۆزی
ده ستده که ویت که نه توانیت به ئاسانی له ماوه ی بیست سالدا به ده ستی
بهینیت! هه روه ها نه خۆشی خۆشه ویستی زیاد له پتویستی دنیاو
په یوه ندی توندو تۆلی مرۆف به دنیاوه که م ده کاته وه، پاده ی تالی و

ئازارى لىكدابراڭ و جودايىش لەدلى ئەھلى دنيادا سووك و كەم دەكات
كاتىك كە دنيا بەجى دەھىلن، تەنانت ھەندى جار ئەو لىكدابراڭەيان لە لا
خۆشەويست دەكات.

ھەموو شتىك بەھۆى دژەكەيەو دەناسرئت!
ئەگەر ئىش و ئازار نەبوونايە نرخ و تامى (لەشساغى) مان نەدەزانى..
ئەگەر نەخۆشى نەبوايە، بايەخمان بە (تەندروستى) نەدەداو بى تام
دەبوو لەلامان.

نۆدەي ئازار و ترس و بيمەكانى (نەخۆشى) دەگەپتەو بۆ ئەوھى
كە ھەندىك جار دەبىتە ھۆى (مردن) .!

لە كاتىكدا (ماوھى ژيان "ئەجەل" ئەندازەي خۆي ھەيە، ھىچ
ئالوگپو زيانو كەمبەھى تىدا نابىت) ئەوھتا ھەندى جار پووى داوھ كە
نەخۆش گەيشتووھتە سەرھ مەرگ كەچى لە جارەن باشترىش چاك
بووھتەو، بەلام ئەو لەش ساغانەي بۆي دەگريان، ئەوان مردن و
مالئاواييان لە دنيا كرد!

(نەخۆشى) گرنگترىن پەيوەندىدەري ژيانى كۆمەلايەتى و مەرفايەتى
فەيرى نەخۆش دەكات، كە بريتىيە لە پىزگرتن و خۆشەويستى! چونكە
نەخۆشى خاوەنەكەي دەرياز دەكات لەوھى كە لەخەلكى دوورە پەريز
بىت و پىويستى بەكەس نەبىت و ھەر بە تەنيا بۆ خۆي بۆي!

تاوانبارى نەخۆشى ھەمىشەيە لە ژيانى ھەتاھەتايى پۆئى دوايىدا،
ھەرەك لەم ژيانەي دنياشدا چەندىن نەخۆشى لە دل و گيان و ويزدانى
مەرفادا دروست دەكات.

جا نه گەر له کاتى نه خوڅشيدا نارام بگريت و سکا لا نه کهيت، نه وا به م نه خوڅشيه که م خايه ن و بچو که خو ت له چه ندين نه خوڅشى زځر و هه تا هه تايى ده ريار ده کهيت.^{۱۱}

ئينشائه لا بځ دايکيشم به و شيوه يه بووه . ئينشائه لا نه دايکه شم که له ژيانيدا خوڅشى و ئاسووده يى نه ديوه شايسته ي نه و سۆز و به زه بيه ي خوا ي گه وره ده بېت...

خوای گه وره له و هه موو تاوانه خوڅش ده بېت؟!

هه موو نه مانه پاستيگه ليکي زځر بېتونه و به جي بوون. سالا نتيکي ته مه ن به بي ناگا له مانه گوزه راند بوو، من نه وه نده م تاوان و خه تام هه بوو که سه د جاريش ته ويه م بکر دايه باوه رم نه ده کرد سوو دى هه بېت و شاياني ليخوڅشبوون بم. وانا نه و ئوميدانه ي تازه به تازه له ناخمد ا چرويان کردبوو نه يانده تواني پرگارم بکن. من که سيکي بي چاره و فه و تاو بووم. له نيئو بېتوميدى و په شيبينيدا خه يال بردبوو ميه وه، که کاک نه رکوت و شهيدا نه م حاله ميان بيني وتيان:

– زځر هيلاک بوويت سيقدا خان، نه گەر ده ته وي ت تو زيك پشوو بده. کاتى زځرمان ده بېت بځ قسه کردن.

– نه خير، هيلاک نيم، به پيچه وانه وه خه ريکه ناخم ده بو زيته وه. ده لئى پځه مردووه که م تازه ده بېته وه و به هيز ده بېت. دۆزينه وه ي دونيا به کي

۱- بريسکه کان، "بريسکه ي بيست و پينج".

ئاوا و گويگرتن لەم راستيانەو، هەستکردن بە بەندەیی بۆ خوا و چەشتنی چێژەكەي، چەندە خۆشە.

بەلام من مەزەكەم تاوانەكانم ئەوەندە زۆرە، ئەوەندە لەكەدار و پەیس بووم كە خودا بە هیچ شێوەيەك لێم خۆشنايێت. لەبەر ئەمە گەشبین و ئومێدەوار نیم، زۆر دلێش خۆش ناکەم بەم ئاسوودەیی ئێستا لەناخمدایە.

خێرا كاك ئەركوت قەسەكەي پێ بپریم و وتی:

- نەخێر سێفدا خان، ئێوە هەلە بیر دەكەنەو، بێرتان نەچیت بەخشنەیی و میهری خودا لە هەموو تاوان و خراپەيەك زیاترە. خاوەنی بەزەییەكە كە لە گەورەترین تاوان خۆش دەبێت، تەنیا ئەوەندە پێویستە كە بەندە بە هەموو دلێو تەوبە بكات و پەشیمانی خۆی پابگەيەنێت. تۆ ئومێدەوار بە. چەندە تاوان و كاری خراپ و هەلەت ئەنجامدايێت بزانە كە خاوەك هەیه دەتبینێت و دەنگت دەتبیسێت و چاوەڕێی یەكەم هەنگاوی تۆیە لێت خۆشبێت.

ئەو ئومێدە ناخمی گەشاندبوویەو. وامدەزانی كە یەكسەر خوا لێم خۆشبوو، بۆیە دەستم كردە گریان.

شەیدا هاتە لامەو و باوەشی پێداكردم. بە باوەشە توندوتۆڵەكەي میزێ و بەرهێنامەو. هەولێ دا دلم بداتەو، لەولاشەو پەورە هاجەر دەیوت:

- ئومێدت بەخوا هەبێت، بزانە گەورەترینی بەندەكان و بەرزترینیان ئەوانەن كە لە هەلەكانیان دەگەرێنەو، لە گوناھەكانیان تێدەگەن و، پەو

دهكهنه خواو دلوای لیخو شېوونی لی دهكهن. چهنده دلخو شېیه بۆ تو كه خوا دهره فته تېكي ناوای پېداوېت. ده زانېت چي ده بوو پېش نه وه ی نه م پاستيپانه بزانيه بمرديتايه؟ نه و كات ترسي نه وه هه بوو بۆ هه تاهه تايي له دۆزه خدا بيت، به لام ئيستا ئيمهش له بهردهم خودادا شايه تي نه وه دهدين كه تو له هه له كاني پابردووت په شيمانيت.

به لي تو په شيمان بووم، تو شه رمم ده كرد، تو ته ريق ده بوومه وه، تو بچوك بوومه وه. نه گه گريماني يه كه له مليارېش هه بيت بۆ نه وه ی خواي گه وړه ليم خو ش بيت هه ر خو شحالم.

كۆمه له وه لام يكي نايابي له په يامه كاني نوور خو پنده وه
 وه لامه كاني مني سه رسام كردبوو. تا نه و پۆزه هېچ شتيك نه وه نده كاري تينه كردبووم... ده توت بر دوومي ته دنيا يه كي تره وه، پاكي كردبوومه وه وه موو چلكه كاني لي كردبوومه وه. تينو يتي پۆحم و نا په حه تيبه كاني نه مي شت بوو.

له وانه يه هاو شپوه ي نه مانه م پېشتر له دا يكم و پوړه هاجه ره وه گوئ لي بووييت. به لام وه كه نه مانه نه بوون. له وانه يه هي نه وه بيت كه تو پيوستم پتي هه بووييت وا نه وه نده كاري تي كردم.

كۆمه له هه ستيكي نه وه نده جوان و پاك و خو شيبه كي وا چووبوه
 دل مه وه ده توت له م دونيا خنكيته ر و بيزار كه ره دا به هه شتم نۆزيوه ته وه.
 بي وه ستان نه و پرسيار و گومانانه ي مي شكميان دا گير كردبوو يه كه يه كه ده په وينه وه. له كو تا ييدا هه ستم به وه كرد كه ئيتر كه سيكم و له م

دونیایه دا ده ژیم. دواى چەند سالّ بۆ یه که مجار چیژم له وه وەر ده گرت که وهک مړۆډ ده ژیم.

ههروهها یه که مجارم بوو نه وهنده له ناخه وه په شیمان بم، له هه موو خانه کانی جهسته مه وه داواى لیخۆشبوون و دهنگی تهویه بهرز ده بووه وه. نه وه ستانه نه وهنده بى وینه بوون، وامده زانی وهک قالیکی سه هۆل وام و له بهردهم خوادا ده تویمه وه.

نه و ناو و ههوا سحراییه که تا نه و کاته پى ناشنا نه بوو بووم به ته و اوای په یوه سستی خۆی کرد بووم، خه ریک بوو له خۆشیدا له هۆش خۆم ده چووم. له راستیدا مه ستیوونیکى مه عنه وى وابوو که نه ناگام له وه بوو فرمیسه که کانم بوونه ته ده ریا و نه هۆشم لای هه نسکه نه بپاوه کانم بوو.

بهردهوام دوعام ده کرد:

- نهى خواى گه وره! لیت ده پارێمه وه نه م هه ستانه له ناخمدان کوتایی پى مه هینه. نامه ویت جارێکی تر له نێو لیتاوى تاواندا نوقم بم. تا مردنم بمرگێره به بهنده یه کی شایسته ی خۆت.

به و تهى "کچم؟! ی پووره هاجه ر- که له جێیه کی زۆر دووره وه ده هات- هاتمه وه هۆش خۆم.

هه موو نه و که سهانه ی له وى بوون چاویان له سه ر من بوو. هه موو چاویان پرپوو له نه سرین و سه یری شه رمه زار بوونی منیان ده کرد له حه زووری خودادا.

- نه م وه لامانه زۆر نایابن، زۆر راستی بى وینه یان تیایه. نه م کتێبانه زۆر کاریگه رن و پۆحی مړۆډ پاراو ده که ن. نه ی باشه بۆچی تا نیستا نه م

کټيټبانه مان نه خویندووه ته وه؟ بڼچى تا ئیستا سوودمان لى
وه رنه گرتوون؟

- بڼ نه وهى نه تان تانويوه نه م کټيټبانه بخویننه وه له سره حه قن. له بهر
نه وهى له ده ورو به رتاند که سيک نه بووه سودى له م کټيټبانه وه رگرتبيټ.
نه م کټيټبانه (په يامه کاني نوور) نووسراوى ده ستي به ديعوززه مان
ماموستا (سه عیدی نوورسى) ن.

نه م په يامانه، پافه و ته فسیرى قورئان و نووسراون که باوه پى
مروغه کان پزگار بکه ن .

به داخه وه نه م کټيټبانه ی که تا ئیستا وه رگړېدراونه ته سر چه ندین
زمانى جیهانى و خراونه ته خزمه تى مروغايه تيبه وه، له ولاتى ئيمه دا
نه توانزوه وهک پټويست بناسيټرین، يان هه ندیک ده يانه ويټ خه لک به هه له
له و کټيټبانه تېبگه يه نن.

بروانه با نووسراويکت بڼ بخویننه وه ده رياره ی خوشکيکمان که باسى
هسته کاني خوى دهکات سه باره ت به په يامه کاني نوور:

" له وه ته ی ده ستم کردووه به خویندنه وه ی په يامه کاني نوور
که سانی ده ورو به رم پيم ده لټين که زور گوړاوم. که هوکاري نه مه شيان لى
ده پرسم پيم ده لټين بوويت به که سيکی ته واو جياواز. منيش پټيان ده لټيم:
به لى زور گوړاوم. نه گهر پاستر بلټيم دونيا که م گوړاوه. جاران به يان يان
هه لده ستم کاره کاني ماله وه م ده کرد، مناله کانم به پى ده کرد بڼ
قوتابخانه و ده ستم ده کرد به چنين. دواتر پوژنامه کانم هه لده گرت و
ده مخویندنه وه. سه یرم ده کرد، نه و هونه رهنده نه و کاره ی کردووه، نه م

هونه رهنده نهم کاره ی کردووه. جگه له هه والی مردن و خۆکوشتن و که تن و کاره په شه کان. نه مانه ش پۆحمیان ئازار ددها، به رده وام هه مان شت درو یاره ده بوویه وه. پۆمانی خۆشه ویستی و شستی بیهوده پۆزه کانمیان پپ ده کرده وه. زۆرجار له خۆم ده پرسى: مانای ژيان و نامانچ له ژياندا نه مانه یه؟! ته نیا کاره کانى ناومال و چنين و خویندنه وه ی نه وه واله دو یارانه یه؟ ده بى ژيان مانایه کى ترى هه بیته، نامانچیک هه بیته له ژيان. پنیوست ده کات کومه له شتیک هه بن مرقۇ بیر یان لى بکاته وه، به لام نه وانه چين؟

له و کاته دا بوو که زه مین له رزه ی ۱۷ ی ئاب^۱، پوویدا له و کاته وه ئیتر زۆر به جدی بیرم لهم بابته انه کرده وه. ئیتر هه ستم کرد که ده بى نوپژ بگم و، ده ستم کرد به نوپژ کردن. به لام نه مه بۆ من به س نه بوو. دواتر به (په یامه کانى نوو) ئاشنا بووم. نه وکات ئیتر وتم: "نه مانه ن! نه و کتیبانه ی که به دواياندا ده گه پام و ده بوو بیانخوینمه وه." ... ئیستا فیزیوم نامانچ له ژيان چیه. له نهینى نه وه گه یستم که بۆچى ده ژیم و مه به ست له دروستبوونم چیه.

۱- زه مین له رزه که ی ۱۷ ی ئاب یان زه مین له رزه ی مارمارا، نه و زه مین له رزه یه بوو که له به ره به یانى پۆژى ۱۷ ی ئابى (۱۹۹۹) دا دای له ناوچه یه کى زۆر له خۆئاواى تورکیا. پتیوانه ی زه مین له رزه که ۷.۵ بوو به پله ی پختهر. له م زه مین له رزه یه دا ۱۷۴۸۰ که س گیانیان له ده ست داو ۲۳۷۸۱ که س برینداربوون و نزیکه ی ۶۰۰ هه زار که س بى مال و حال مانه وه، نه مه جگه له کاولبوونى زیاد له ۲۸۵ هه زار جینى نیشه جیبوون و نزیکه ی ۴۲ هه زار دوکان و کارگه.

پلانم بۇ پۇرۇشكانم داننا. تا نيوە پۇكار دەكەم، دواتر (پەيامەكانى
 نور) دەخوئىنمەۋە. دواى نوئىزى عەسرىش، جەۋشەن، دواى نوئىزى
 ئىۋارەش سۈرەتەكانى ۋەك (يس) و (الملك) دەخوئىنمەۋە لە قورئاندا.
 ئىستا ئەو بىزارىيەى پېشوم نەماۋە. ژيانم مانايەكى دىكەى ھەيە؛ جاران
 كات نەدە پۇششت بەلام ئىستا كات بەشم ناكات.

مىۋە بەردەۋام بىر دەكاتەۋە، باشە من بۇ ھاتوۋمەتە دۇنياۋە؟ لە
 كۆيۈە ھاتوۋم و بۇ كۆيۈ دەپۇم؟ ئەم دۇنيايە چىيە؟ بۆچى دەژىم؟
 لەمەۋدوا چىم لى دىت؟ ئەۋانەى چوۋنەتە ژىر خاكەۋە بۇ كۆيۈ دەپۇن؟
 بەرەۋ نەمان دەچن يان دۇنيايەكى تر ھەيە؟ ژيانى دواى مردن چۆنە؟
 ماناى ژيان چىيە؟ ئەگەر تەنبا خواردن و خواردنەۋە بىت و دواتر
 بېۋىت و بەجىي بەئلى ئەى كەۋاتە بۆچى دروستكراۋىن؟ ئەو كىرگارى
 منى دروستكرد بۇ منى ناردە ئىرە؟ و چى لىم دەۋىت؟

ھەموو مىۋەك لەم ژيانەدا ئەم پرسىيارانە لەخۆى دەكات. دەيەۋىت
 ۋەلامى ئەم پرسىيارانە بدۆزىتەۋە. چونكە مىۋە گياندارىك نىيە پەتى لەمل
 كرابىت و لە جىگايەكدا بلەۋەپىت. جىاۋاز لە ئازەلان مىۋە كۆكۆكىكى
 گرانبەھى ۋەك عەقلى پى بەخىراۋە. مىۋە لە سايەى ئەو كۆكۆكەۋە،
 پرسىيارگەلىكى ۋەك (من چىم؟ لە كۆيۈە ھاتوۋم؟ بۇ كۆيۈ دەپۇم؟)
 دەپرسىت .

لەبەر ئەۋەشە ئەۋ زاتەى مىۋەكانى پەۋانەى دۇنيا كىرۋە، چەندىن
 ئامانجى گىرگىشى پىشانداۋە. ئەۋى نەناردۋە تا لە كۆشكى بوۋنەۋەراندا
 بە شىۋەيەكى ھەپەمەكى و ھەرچۆن پىي خۇشە بژى. مىۋە مەبەست و

ئامانجىكى ھەيە. ئەوزاتى ئەوى بەجوانترىن شىۋە دروستكردووه و
ھەموو شتىكى كردووه تە خزمەتكار و خستويەتییە بەردەستى بىگومان
داواكارىيەكى لىي ھەيە".

بەشى شەشەم

لەكاتىڭدا پۇژم دىژمارد بۇ خۇگوشتن، شىنەبايەكى
ئەفسووناۋى ھەئىكىرد. ھەرچى لەكەو تاۋان و كوفر
بوو لەناخمدا ھەموۋى پامالى و پاكى كىردمەۋە.
لەو دونيا پىر چىژ و خۇشپىيەدا
سەرم سوورپامبوو. تىگەيشتم كە گەۋرەترىن
بەختەۋمىرى لە بەندايەتىدايە بۇ خۋاى گەۋرە.

سهرم برده سوجدە و

دەستم کرد بە گریان

یەكەمین نوێژ و فرمیسك

ئەو گفتوگۆیەى دونیای منى گۆپى و سەرلەنوێ ئاسۆیەكى نوێى
پیشاندام، تا نزىكى بەرەبەیانى خایاند.

ئەو پاستىيانەى باسەكران نوورانى و ئارامیان دروستكردبوو بە جۆرێك
كە هەموویانى ئاسودە كردبوو. ژيانم بەتەواوى گۆپا، ئەو دۇنيا
مەعنەوییەى سالانێك بوو بى هۆدە بە دەرد و غەم پېرم كردبوویەو،
لێوان لێو بوو لە شادی. كەواتە ئەوێ پیتی دەلێن ئاسوودەیی و دلخۆشی
پاستەقینە ئەمەیه. منیش ئەو هەموو كاتە لەژێر ناوی (ئاسوودەیی و
دلخۆشی) دا باوەشم بە كێدا كردووه و نەمزانیوه.

لە بلندگۆى مزگەوتەكانەو دەنگى بانگى بەیانى بیسترا. تا ئەم پۆژه
هەزاران جار دەنگى بانگم بیستووه، بەلام هیچیان وەك ئەمجارە دلى
نەخستەمە جۆش و خۆشەو. دەتوت بانگەكانیش جیاوازن.

كاك ئەركوت و پووره هاجەر و شەیدا وردە وردە خۆیان بۆ نوێژى بەیانى
نامادە دەکرد.

من له وجيئه لئي دانيشتبوم خهريكي مملانيه كي گه وړه بووم له گه ل
 خومدا. له ناخمدا ده موت: "نه گره ئه وان مروځ بن منيش مروځم. ئه وان
 ده ژين و منيش ده ژيم. ئه وان ده مرن و منيش ده مرم. هه مووشمان
 له به ردهم خواي گه وړه دا پاداشت و سزاي كرده وه كانمان و ه رده گرین".
 به لئ، ئه مه وه ك راستييه كي بيوتنه له ميشكمدا چه سپيږو. مادام وايه
 سبهيني پهنه درهنگ بيت. هه ستام به دهنگي كي گر و به كه ميك
 شه رمه زارپيه وه به شه يدام وت:

- منيش نوږ ده كه م.

چاوه كاني له خوشيدا ده بريسكايه وه.

- ئاي سيفدا گيان، ئه مه چ هه واليكي خوشه!

به دلخوشيه كي زوره وه باوه شي پيدا كړدم و گوشيمي به خويه وه.

خوم و نكرد بوو

نه وكات خوم نه گرت. له وانه يه ئه و هه موو غه م و په ژاره يه بيت و له
 يه ك چركه دا ته قيبېته وه

- توخوا شهيدا، به جيم مه پته. من ناتوانم بگه ريمه وه بقراني
 پيشووم، ده مه ویت له دونيای نووردا بيمنه وه. ده مه ویت ته وپه بكم.
 ده مه ویت وه ك ئپوه بيمه به نده ي خودا. توخوا يارمه تيم بده.

ئو ویش له من تیده گه یشته و هه سستی ده كړد له چ خوشييه كدام.
 ئو ویش له خوشيدا فرمي سكي ده پشت. پوره هاجه ريش هاته لام و
 سه رمي نا به سينگييه وه و وتی:

- پۆله گيان، غەمبار مەبە. ئىتر دەستت لى بەرنادەم. تۆ مندالى
پاستەقینەى منى، ئەو پۆزانە كۆتايان ھات كە تۆيان بە ھەدەر دا و
ژيانان لى تال كرديت. تۆ كە بە ھەموو دلئەو ھە پائتەو ھە بۆلای خودا و
تەوبەت كړد. وادەزانی ئەو دەستت لى بەردەدات؟!

دواى ئەو ژيانە لەكە دارەم، ئەمە بەكەمىن نوێژم بوو. لەگەل چەند
مروفتىكى فریشتە ئاسا چوو بوو مە بەردەمى خواى گەرە.

ئای خواپەگيان! ئەمە چە ملکہ چيپەكى ناياب و چ چيژيكي مەعنەوى
بەرز بوو. وادەزانی ھەموو ئەندامەكانى لاشەم ھەستاوئەتە سەرپى و
داواى لىخۆشبوون لە خوا دەكەن.

دەلم خەريکبوو دەوہستا. بە دريژايى نوێژەكە ھەنسكەكانم
پانەدەوہستان. دەتوت ھەموو تاوان و ھەلەكانم وەك ئاو دەچۆپئەو و
دەپۆن. وادەزانی مليۆنان تەن كيشى قورس لەناخمدە دەتوێتەو و
دەپوات.

بە ھەموو ھيژنكەو ھە پاپامەوہ: "خواپەگيان! تا كۆتايى تەمەنم
لەم بەختەو ھيپە بيپەشم مەكە و، بەكە بە بەندەيەكى شايسەى خۆت...
ئىتر دەرگايەكى ترم نيبە جگە لە دەرگای تۆ. كەسم نيبە جگە لە تۆ..."
قۆر بە ناپەختەى توانيم نوێژەكە تەواو بكەم. سەرم خستەو سەر
زەوى و بە شتۆرەيەك دەگريام دەمويست دەروون تەواو پاكبێتەوہ.
تيگەيشتم كە خواى گەرە بەختەو ھەرى پاستەقینەى لە فرميسكى ناو
سوچدەدا داناوہ.

چه ندین سائە لە جیتی تر بە دوای ئاسوودەییدا گەپاوم. کەچی لە پاستیدا گەورەترین ئاسوودەیی لە بەردەم خۆمدا وەستاوه.

شەیدا یەكسەر گرتیمە باوەش.. بە سۆز و میهره باننیه وه هەڵیساندمه وه، بە دەستەسپەكەشی فرمیتسكەكانمی سپی.

خوای گەوره چ دۆستانێکی چاکی بۆ من ناردبوو. کە مۆفە چاگەکانی ئەم دونیایەم دەبینی، ملیاران جار سەرزەنشتی خۆم دەکرد. بەلام خوای گەوره ئەم پۆزانەشی نیشاندام. ئیتر پووڕه هاجەر دەستی لی بەرنەدام... نزیکەی هەفتەیهك میوانیان بووم، بە دلتیاییه وه بهمه نهدهوترا میوانی. ئەو مامەلەیهی ئەو دەیکرد جیاوازی نەبوو لە مامەلەیی دایک لەگەڵ مندالەکیدا. دەتوت من کچی ئەوم و دوای داپران و دوروی پێم گەیشتووه ته وه. گرنگیهکی زۆریان پێدام.

خوایه گیان ئەمانه چ چاگەیهك بوون لەگەڵم دەکران؟ ئەمه چ پاکیهك بوو؟

باش دەمزانی کە پووڕه هاجەر و خێزانەکەیی گەورەترین بەخششی خوا و گەورەترین یارمه تیدهرم بوون. خوای گەوره لەو هەموو بەلاو ناخۆشییه به موعجیزه منی پزگارکردو، سەرەپای هەموو تاوانەکانم خستیمە بەردەستی پووڕه هاجەر. ئەگەرنا دەمێك بوو لەناوچوووبوم و، دونیاو دواپۆژی خۆم دۆرانبوو.

خوایه گیان! سوپاسی بۆ پایان بۆتۆ، بەتەواوی لە لیواری خۆکۆشتندا منت گێترایه وه. ئەگەر تا کۆتایی تەمەنم سوچدەیی سوپاسگوزاری بۆتۆ بیهەم لەبەرانبەر ئەم بەخششەدا هیشتا کەمه...

دوو باره گه پامه وه بۆ ژيان

له مالى پوره هاجره ههستم به ئارامى و ئاسوده بيهكى بيسنور كرد
كه لى تير نه ده بوم. وام ده زانى له دۆزهخ پزگارم بووه و به به ههشت
شاد بوم.

ئو خانمه فرشته ئاسايه، به گفتوگۆ، ئامۆزگارى و، دلدانه وه كانى
منى هينايه وه سه رخۆم، به هۆى ئه وه وه دواى چه ندين سال ههستم كرد
منيش مرقوم و له دونيادا ده ژيم.

قسه ئه فسووناوييه كانى ئه و خانمى كه كاتى خۆى هاته مالممان و
داواى په رداخك ئاوى لى كردين راست ده رچوو، چونكه پى پى وتم: "خوا
سه ره نجامتان به خير بگيژي."

ئو مالهى كه تيدا هاته وه سه رخۆم و ژيانم بۆ گه پايه وه و دوو باره
گه پامه وه بۆلاى خوا و تيدا سو جدهم بۆ خواى گه وه برد هى بيگانه يه ك
بوو. نه يانده توانى هه تا هه تايه من له و حاله دا بهيژنه وه. چونكه نه گه
منيان بهيژستايه ته وه نه يانده توانى ئه وه بۆ خه لكى پوون بگه نه وه.
له وانه يه به هۆى منه وه تووشى كيشه ببونايه، و له به رامبه ر ده ووبه ريانده
تووشى شه رمه زارى ببونايه. ئه مه ماناي و ابو كه ده بوو پييه كه هه لبيژيم،
به لام به ره و كوئى؟ من ئه و ده فته ره كۆنه م داخستبوو. نه مده توانى
بگه پيمه وه بۆ ئه وى. كه سيش با وه پى پيم نه ده كرد. ئه وانه ي منيان
ده ناسى، ئه وانه ي هه والى منيان بيستبوو كه ده يان بيبينيم ته بيه تيان تيك
ده چوو.

ئای خواجه گیان! من دەبوایە چیم بکردایە؟ دووبارە بەرەو
 بپچاریی هەنگارم دەنا، ئەم بیرە بەردەوام مێشکمی دەخوارد و
 خۆشییەکانی لی تێکدەدام. چونکە چەندە خۆشیان تێکنەدەن و وا بکەن
 کە هەستی پێتەکەم بەلام هەم پورە هاجەر و هەم شەیدا لە حاالی من
 ئاگادار بوون، لەسەر و ئەوەشەوێ منیان گرتبوو و خۆیان و باوەشی
 میهرەبانیان بۆ کردبوو و هە.

نەمدەویست بەهۆی منەرە تووشی قسە و قسە لۆک بێن.

لەو مەلەدا بێگانە بووم

کاتی ئەوە بوو کە لەگەڵ پورە هاجەر قسە بکەم. ئەو بەیانییە دواى
 ئەوەی پێکەوێ نانی بەیانیمان خوارد و تم:
 - پورە هاجەر، تۆ بوویت بە دایکێکی راستەقینە بۆم. ئەوەندە
 چاکەت بەسەر مەوێە ناتوانم باسی بکەم. لێرە وادەزانم لە بەهەشتم. منت
 بۆ ژیان گێڕایەو، دووبارە گیانت هێنایەو بە بەرمدا. بویته هۆکاری
 گەڕانەو، تامی بەندایەتی خوات پێ چەشتم...

بە نوێژانەى بە ملکه چییەکی زۆرەو دەیانکەم لەزەتیکم
 چەشتوو کە پێشتر هەستم پێ نەکردوو. زۆر خۆشحاڵم بەوێ کە شو
 تا بەیانى لە خوا دەپارێتمەو و داواى لیخۆشبوونی لی دەکەم. هەموو
 ئەمانە لە سایەى تۆرە بوو. خوا بۆ هەتا هەتا یە لێت پازى بێت. بەلام
 لەسەر و هەموو ئەمانەشەوێ من لەم مەلەدا بێگانەم. مانی ئەوەم نییە نیت
 ئەوەندە بێم بە بار بەسەر تانەو. نامەوێت بەهۆی منەرە ناپەرەحت بێن.
 بۆیە ئەگەر دەکرێت ئیزنم بدەن.

ئۆزى بە ئاگاھىيەۋە گوتى لىگرتىبوم. لەپىر ھەستايە سەرپىي، چاۋى
پىرپوۋ لە ئاۋ:

— تۆ چى دەلىت كىچىم. تۆ دەتەۋىت خۇشەۋىستىن و شىرىنترىن مىندالم
لە باۋەش دەرىپىنىت؟ جىگاي تۆ لە دلى مىندايە...

مىن تەنھا پوۋرە ھاجەرى تۆ نىم و بەس، بەلكو ھاۋپىي پۆزى دوايى
دايگىشىتم. تۆ يادگارى ئەۋىت لاي مىن. ۋەك كىچى پاستەقىنەي خۇم وايت.
ئەگەر لىزە بېۋىت بېتتۇ بەرگە ئاگرم. ئەگەر كارى وا بىكەيت گەۋرەترىن
خراپە لەگەل مىن دەكەيت لە دۇنيادا.

لە ناخى دىلمەۋە سوپاسى خوا دەكەم لەسەر ئەۋەي تا مىردن ۋەك
دايك و كىچ دەمىنىنەۋە لەم مالاۋدا. كەچى تۆيش داۋاي ئىزىم لى دەكەيت.
بۇ خاتىرى خوا چۇن دەتۋانى ئەمە بىكەيت؟! ئەگەر پىزۇ قەدرم ھەيە لات
ئەۋ بىرۋكەيە لە مىشكىتدا مەھىللە.

كى دەتۋانىت لەۋە زىاتىر بەرگەي ئەۋ خۇشەۋىستىيە قوۋلە و ئەۋ
سۆزە بىئەندازەيە بگىرىت؟

ۋەك دايك و كىچ باۋەشمان كىرد بە يەكدا... دۇوبارە فرمىسكە كانمان
تىكەلى يەكتر بوۋ، لە ناخەۋە ھەستىم بەۋ خۇشەۋىستىيە قوۋلەي پوۋرە
ھاجەر دەكرد. ئەۋ ھەست و سۆزە بەرفراۋان و پاك و بىگەردەي
سەرسامى كىردىبوم.

ئىتر كچى ئەو مائە بووم

لەو مائەدا ماموۋە... پوورە ھاجەرم بە دايكى خۆم و مائەكەيشى بە مائى خۆم دانا.

لەلايەك شەيدا و پوورە ھاجەر، لەلايەكى ترەوۋە ئەو خانمە شىرىن زوبانەى ھەفتەى جارىك دەھاتن بۆ مائە نوئيەكەم، ئاسۆيان بۆ دەكرەمەو و دلىان خاويىن دەكرەم و باوۋەرميان زياد دەكرە. دەتوت ئەو مائە مائىكى ئاسايى نىيە بەلكو قوتابخانەيەكە و لەو قوتابخانەيە پەرورەدە دەكرىن.

شەش مانگ تىپەپىيو بەسەرگەپانەوۋەمدا بۆلاى پوورە ھاجەر. سوپاسى بىپايان بۆ خوا لەو شەش مانگەدا زۆر شت گۆپابوۋ. بەتەواۋى ھاتبوۋمەو سەر خۆم. ئەو بىرۆكەو گومانە ھەلانەم پەويىبونەوۋەو مىشكەم و ناپەرەتەكانى دلىم يەك يەك وەك سەھۆل توابوۋنەوۋە. بەتەواۋى چوۋبوۋمە بەردەم بارەگاي پەرورەدگار و بە بەخشندەيى و مېھرى ئومىدەم بۆ گەپايەوۋە.

لەسەرۋو ھەموو ئەو پووداۋە سەرنچراكىشانەوۋە نالتم كە پۆژەكانى پاپرەدوم خەويان لى نەدەزپاندم، بەلام ترس و ماتى بىتاقەتتەيەكانم پۆژ لە دواى پۆژ كۆتاييان پىدەھات.

بەشى ھەوتەم

پووداويك پووى دا لە مندايمەو بە خەيالى
ئەووە دەريام. لەكاتيکيشدا کە ھىچ ئومىديکم
نەبوو... دەچوومە پرۆسەى ھاوسەرئيتيەو، زۆر
بەبىدمنگى و بى ترپە و بى سەدا... يەکمەجارم بوو
نەينى بەختەومريم دۆزيبووە. خوايەگيان! تا
کۆتايى با ئەمە بەردەوام بىت...

له کاتیکى چاومرواننه کراودا، پرووداویکی باومرپیښه کراو پرویدا

نهمه چاومروان نه کراو بوو

زه ماوه ندى شهيدا نزيك بوو بويه وه، له بهر نه وهى ماليان له قاتى
سهره وهى ماله كوى پوره هاجره وه بوو، نيمه ش به سدار بووین له
ناماده كړدى ماله كه دا بڼه ناهنگه كه، شهيدا به هوى نه وهى له گال باوكيدا
ده مايه وه، هممو نيواره يه ك يان نه وهاته خواره وه، يان نيمه
ده چووينه سهره وه، بهم شيوه يه بوو بووینه پشت و په نا بڼه كترى.

نهو شهوه من و پوره هاجره ده عوه تى شهيدا بووین:

- نه م شهو خوار دنيكى تاييه تتان بڼه ناماده ده كه م، باوكيشم له مال
نييه. به يه كه وه داده نيشين نانك ده خوین.

نانه كه مان خوار و، خريكي چا خوار نه وه بووین. سه یرم كرد
پوره هاجره و شهيدا نامازه بڼه كتر ده كن. وا تيگه يشتم شتيك هيه
يان ده يانه ویت له منى بشار نه وه يان زور گرنگه و ده يانه ویت پيم بلین.
بزيه ده لیم گرنگ چونكه شتيان له من نه ده شارده وه. نه گهر شتيك
هه بیت و له منيان شار دبیته وه ده بیت شتيكى زور گرنگ بوویت.

یه که مجار زږ ترسام له وهی دهریاره ی پابردوی من هوالتیکی
تازه یان پی گه یشتیټ، به لام که سهیری دهم و چاویانم ده کرد
نیشانه یه کی وام به دی نه کرد.

نهم دڅخه زږی نه خایاند. پوره هاجر که له بهرامبه رمدان دانیشتیوو
به دهنیگی میتواش که میک به شهرمه وه وتی:

- کچم سینقا! من و شهیدا بیرمان له بابه تیکی گرنګ کردووه ته وه
سه باره به تو. وتان با له تو پیرسین، پایکت وهریگرین. نازانم ده لټیت
چی؟

زږ مه راقم یوو بزانه چییه، بږیه به که میک ترس و وریاییه وه و لام
دانه وه:

- خیر ده بیت نیشانه لالا.

دوباره پوره هاجر له ترسی نه وهی دلم نه شکینټ نه یده زانی
چون باسه که بکاته وه، بږیه وتم:

- پوره هاجر، با بزانه چییه. به کیکتان بیلټن توخوا!

- پوله که م! تو که نجیت، جوانیت، هیشتا له سه ره تایی ژیانقدایت.

شایه نی پوزانی خوښ و جیگای به رز و باشی.

زږ دلته نګین که تومان لټره به ند کردووه. له بهر نه وه له گه ل شهیدا
بیرمان کرده وه و بپارماندا و که سټکی چاکمان بق دوزینه وه.

یه که مجار زږ به وردی تیڼه گه یشتم لټیان:

- ده تانه ویت خوراحفیزیم لی بکن. وانییه؟

پووره هاجەر و شهیدا که لامه وه دانیشتیوون خیرا به دلەساف و
گه وهەر ئاساکه یانه وه سه غلەت بوون:

- نه خیر! به هیچ شیوه یه که مه به ستمان ئه وه نییه! تۆ جیگات له سهر
سه ری ئیمه یه. نییه تی ئیمه ئه وه نه بوو. ویستمان به خته وه رتر و خوشتر
بژیت. ویستمان مالتیکی پر به خته وه ری خۆت مه بیت.
تینگه یشتم...

پووره هاجەر به رده وام بوو:

- داواکاریکیشمان دۆزیه وه.

نۆر سه رسام بووم به مه:

- چی؟! داواکارتان بۆ دۆزیمه وه؟!

- به ئی کچه که م!

وه که ئه وه ی له ناخمه وه هات وتم:

- پووره هاجەر، ئه وه ی داواکاری منه یان من ناناسیت یان عه قلی نیوه
ناته واوه.

- نه خیر کچم هیچیان نییه. هه م تۆ نۆر باش ده ناسیت و هه م پیاویکی
تا بلتی باشه. تاکه عه بیی ئه وه یه که میک ته مه نی له تۆ گه ورتیه.

نه مه دزانی چی بلیم. پێم وانه بوو ئاماده ی هاوسه ریتی بم. له دوا ی ئه
ژیانه پر له خراپه یه باوه رهم نه ده کرد به که لکی هاوسه ریتی بێم. بۆ من نۆر
قورس بوو.

دوه میش ده ترسام له وه ی هه موو جارێک ژیا نی خۆم بداته وه به
پوویدا.

به لām هەر پرسیم:

- ئەم داواکاره کێیه ؟

پووره هاجەر و شهیدا به خەندهیه که وه سهیریان کردم، به لām پووره
هاجەر وه لāmیدایه وه:

- باوکی شهیدا، واته یوسفی کوپم.

ئای خواجه گیان!

له شهردا سوور هه لگه پام. چۆن ده بوو ئەمه بێت؟ که سێکی
پۆشنییر و به خته وه ری وا که من باش بناسیت و حالم بزانییت چۆن
هه ولای شتی وا دهدات؟ تو بلایی له بهر نه وه وا بکات که زۆر به زهیی پێمدا
بێته وه؟!

که وتبوومه ناو گێژاویکی گه وره وه. نه مده توانی بهم خێزانه بلێم
(نه خێرا!) وتنی نه خێر که مژهیی بوو به لām نه شمده توانی بلێم به لای.
چونکه ده ترسام له ژێر چاکه ی ئەم مرقفانه دا ده رنه چم.

شهیدا به جۆش و خڕوشیکی زۆر وه پرسى:

- جی ده لێتیت سێفدا؟

سوور هه لگه پابووم، سه رم دانه واند. دلم زۆر به خێرایى لێى ده دا،
به لām ناچار بووم شتێک بلێم.

- بوون به بووکی ئێوه بق من شه ره فێکی زۆر که وره یه، به لām ده بێت
بزانی که من که سێکی چۆم. ئەگه ر من ده ناسن چۆن به م حاله مه وه قبولم
ده که ن؟ چۆن پێم پازى ده بن؟ نه گه ر ئیستاش گوێی نه ده نی، سبه ی و
دوو سبه ی هه ر تیکده چیت. ئەمه وا به پێوه ناچیت.

- مەترسە پۆلەگيان، ئىيمە باسى ھەموو شىتېكمان كىرىدۇ. ھەموومان بە تۆپازىن و خۆشمان دەۋىيىت و دەمانەۋىت وەك بوۋىكىك لەم مالىدا بىمىنىتەۋە.

- جا با ئىۋە منتان بویت و پازىش بن. بەلام من چۆن دەتوانم پابردوى خۆم لەگەل كەسانىكى پاكى وەك ئىۋەدا بەش بىكەم. چۆن دەتوانم بەم تاوانانەۋە بىمە بوۋىكى ئىۋە. چۆن دەتوانم بەرامبەر كاك يوسف پۆلى بى تاوان بىينم.

پوۋرە ھاجەر دوۋبارە بە سۆز و بەزەبىيەكى دايكانەۋە لە باۋەشى گىرم و ماچى كىردم:

- ئاى پۆلە بەدبەختەكم! خۆ تۆ بە ويىستى خۆت نەچۋىتە ناۋئەو تاوانانەۋە، بەلام بە ويىستى خۆت ھەۋلى پىزگارىۋونت دا. بۆ تەۋبەكىردن لەو تاوانانە چەندىن شەۋ تا بەيانى فرمىسكت پىشت. ئىيمە دەزانىن تۆ بە ھۆى دلپاكى و نىەت پاكى و ساۋىلكەيىتەۋە فرىۋدرائىت و كەۋتتە ناۋئەو تەلەيەۋە.

تاوانەكان ھەرچى بن و ھەرچەند بن، سۆز و بەزەبىي خۋا دەيانسپىتەۋە. ئەۋزاتە ھىچ كەسىكى تۆبەكار و گەپاۋە لە بەردەم بارەگاگەى وەدەرنانىت. تەنيا ئەۋەندە گىرنگە كە دوۋبارە نەكەۋىتەۋە ناۋ ئەۋ تاوانانە. خۆ تۆش ھەرىق ئەۋە ھەۋل دەدەيت.

یه کهم ههنگام بهر هو دونیای پر ئاسوودهی

به راستی خوای گوره پیزی لێنام و دهرووی خیری لێکرمهوه، نه مه
شتیکی باوه پینه کراو بوو. نه مده توانی خه یالی نه وهش بکه م که نه و
خیزانه من قبول بکه ن. به لام نه گهر خوا بیه ویت هه موو شتیک له جیی
خویدا ده بیت و ده که ویت هه ر پێ.

ئیه سهیری کاری خوا بکه ن. پوره هاجه ریک که هه ر له مندالیمه وه
وه که دایک وابوه بۆم، ده بووه خه سووم و منیش ده بوومه بووکی نه و.
کاک یوسفیش به ته واده تی پیاوکی پیاوانه بوو.
پاک و پاست و پێک و پێک...

دل و دهروون و قسه ی زوایانی وه که یه ک...
ژیانی له پیناو به ده سته پنانی په زامه ندیی خوادا ته رخا نکر دبوو.
نه و هه موو ته مه نی بق خزمه تی باوه پ و قورئان ته رخا ن کر دبوو...
هه موو ده رد و خه میکی نه و، خویندکاره که مده ست و گه نجه بیکه سه کان
و که سانی خاوه ن پێداویستییه تایبه ته کان بوو.

زۆر باشت له وه ی چاوه رپم ده کرد پیشوازی لێکردم. له گه ل
خۆشه ویستی و یارمه تی نه ودا توانیمان خیزانیکی به خته وه ر پیکه پینین.

ماله که مان بووه قوتابخانه یه ک

ماله که مان ده لئی قوتابخانه یه. نوێژه کا ئمان به جه ماعت ده که یه.
درای نوێژه کان به یه که وه ته سییحات ده که یه، هه روه ها هه موو جارێک
درای نوێژه کان ته فسیری قورئان ده خوینین. واته له سایه ی کاک یوسفه وه
ماله که مان بووه قوتابخانه یه ک.

ئۇستاز لىگەن كاك يوسف تەنیا نىكاھىك لىتواندا ھەيە . چۈنكى ئەر
تەنیا بۇ ئەرەمنى قوبۇل قىلدى كە لى قىسەى دەۋرىيەر بىپارېزىت ئىگەرنا
نىيەتتىكى تىرى نەبوو . بەلام پۈۋرە ھاجەر و شەيدا ئەرەمە نازانن . ئەسلى
ئەرەمەسەلەيەش ھىچ كەس نابىت بىزانىت . ئەرەمەسەلەيەى لى مالاكەدا
ھەبوو بايى ھەموو شىتەكە .

لى دواى ھەموو ئەرەمە بۇم دەرگەوت كە بەختەۋەرى پاستەقىنە و
چىژ و دلخۇشى ھەمىشەيى لى ساىەى باۋەر و قورئانەۋە دەستدەكەۋىت .
ئەرەمەسەلەيەى كە بەندايەتى خۇدا دەيىەخشىت لى ھىچ شىتەكى تردا
نىيە . ھىچ شىتەكى نىيە ھىندەى كىرئوش بىردن و قىمىسك پىشتن لى بەردەم
ئەرەمە زاتە پۇچ پاك و خاۋىن بىكاتەۋە و ئەرەمەسەلەيەى بىكات . خۇاى گەرە لى
پى پاست لامان نەدات .

دايىكەم لى خەۋدا بىنى

دواى شوۋكردنم دايىكەم لى خەۋدا بىنى . پىم و ت :

- چۇنى دايەگيان ؟
- زۇر باشم كچە شىرىنەكەم . مەن و كاكىت زۇر باشىن ، بەلام ھىچ
ھەۋالىكەم لى باۋىت نىيە .

تىرسى خۇم خىستەپەر و لى دايىكەم پىرسى :

- دايە ! لىۋى چى لى تاۋانباران دىكەن ؟
- دايىكەم ەك ئەرەمەى زۇر باش بىزانىت چىم دەۋىت ۋەلامى دامەۋە :
- مەترسە كچم . ھىچ بەندەيەك بى تاۋان نىيە . خۇاى گەرە پەحم
دەكەت بەر كەسانەى تۇرە دىكەن و تاۋانەكانيان دىۋىارە ناكەنەۋە . سۇز

و به زهیی ئه و زاته هه موو شتیکی گرتوو هته وه . له په حمه تی خوا بیثومید
مه به . به رده وام به له سه به ندایه تی و تۆبه ی خۆت . زۆر بێرت ده که یین .
لێره جێمان بۆ تۆ داناوه چاوه پێت ده که یین .

به ئاگا هاته وه ... به ئی ... ده بیته خۆم ئاماده بکه م بۆ ئه و مردنه ی
هه موو کاتی که ئه گه ری ئه وه ی هه یه پێم پێ بگریت . ئه گه ر به بی ئاماده یی
پێمان پێ بگریت ، زۆر په شیمان ده بینه وه . ئه وه گه رانه وه و قه ره بووی
نییه !

خوا ی گه وره هه موومان له و به ندانه بگریت که پێش مردن خۆیان بۆ
ئاماده کردوه ! به مانکاته به نده یه کی شایسته ی خۆی ! !

خوا یه گیان ! په حم به گه نه کهان بکه یت نه بنه قوربانیی و دوو چاری
ئه وه هه لانه نه بن که من تووشی بووم ! عه قل و هه ستییان پێ ببه خشه
تا وه کو خۆیان نه خه نه ئاگره وه ! هه و وینه ی که سانی چاکه خوازی وه ک
په وره هه جه رو کاک یوسف زیاده بکه ! ... ئامین ...

پیرست

- پیشه کی نووسەر..... ۵
- تەلەفونئیکی پر نهینی..... ۷
- بەشی یەكەم..... ۱۱
- كە چارم كرده وه یەكەم شتێك بینیم گریانی دایکم بوو..... ۱۳
- بەشی دووهم..... ۲۷
- دایك و كچ بە تەنیا مابووینە وه، تاكه دزستمان پووهر هاجەر بوو..... ۲۹
- بەشی سێهەم..... ۴۱
- لە پێتئاو خەیاڵەکانی هەرزەبیمدا هیچ نەمایە وه نەیکە مه قوریانی..... ۴۳
- بەشی چوارەم..... ۶۷
- ئیتەر وه ك جەستە یەکی بێ گیان وابووم..... ۶۹
- بەشی پێنجەم..... ۸۳
- ئەو پۆژە ی ژیا نەمی گۆری..... ۸۵
- بەشی شەشەم..... ۱۵۷
- سەرم برده سوچده، و دەستم کرد بە گریان..... ۱۵۹
- بەشی حەوتەم..... ۱۶۷
- لە کاتیکی چاوه پواننه کراودا، پووداویکی باوه پپینه کراو پوویدا..... ۱۶۹
- پیرست..... ۱۷۷

SEVDA

Bir gençlik dramı

HALİT ERTUĞRUL

سېڤدا، باس له ژيانې كچېكې لاو دهكات كه بهدواى خه يالّه
ئهرخه وانيه كانى گه نجيدا ويّله و سهر له كۆلانه تاريك و بن
بهسته كان دهردهكات. زنجيره ي پووداوه كان هيّنده
سهرسوپه يّنه ر و كاريگه رن كه مړوځ له خوى ده پرسيت "ئاخر
تا ئه ورا ده يه ش؟! "

سېڤدا، ئاويّنه ي ژيانه له ناو دنيای سهرنجراكيّش و پر
ئهنديشه ي گه نجانى ئه م سهرده مه دا.
له لاپه ركه كانيدا هه موو لاويك چه ند ديمه نيك له ژيانې خوى به دي
دهكات.

هر به سهرهاتيك كه له م كتيّبه دا ده خويّينه وه، پووداويكي
په ندئاميّرتان نيشان ده دات و يارمه تيتان ده دات به خوتاندا
بچه وه. له هه مووشى گرنگتر، واتان ليديّت به په روشيه وه
ساتيک خيرا تر پيښنيارى ئه م كتيّبه بكه ن بۆ دوستان و
هاوپيانتان.

بۆ ئه و دلانه ي به رگه ده گرن...

ISBN 0-0133-0000-8

9 780013 300007

نرخى (۳۰۰۰) ديناره

ناونځد رځپاڼه

ARA Media Center
ara.m@hotmail.com

